

رهبر قرآنی

مشخصات کتاب

ناشر، تهیه و تنظیم: مجتمع فرهنگی آموزشی معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات اوقاف

نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰ تومان غیرقابل فروش / اهدایی

آدرس مجتمع: قم، بلوار ۱۵ خرداد، جنب امامزاده شاه سیدعلی

مجتمع فرهنگی آموزشی معاونت فرهنگی اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه

امور خیریه، معاونت فرهنگی و اجتماعی لوشاتو، سازمان اوقاف و آدرس: تهران، خیابان نوفل

تلفن: ۰۲۵-۳۸۱۸۷۱۵۶

سایت سازمان: www.oghaf.ir

سایت معاونت: www.mfso.ir

سایت مجتمع: www.mfpo.ir

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

فارسی

انس خانوادگی با قرآن ۸

تحصیلات (قرآنی) ۱۰

سابقه ی مبارزاتی - تفسیری ۱۳

روش و گرایش تفسیری ۲۷

سابقه ی پژوهشی - تألیفی ۲۹

سابقه ی اجرایی در حوزه ی قرآن کریم ۳۷

جایگاه قرآن کریم در اندیشه ی آیت الله العظمی خامنه ای

..... ۴۵

حسن ختام: مروری بر چند خاطره قرآنی به نقل از استاد سادات فاطمی

..... ۵۰

منابع ۵۳

ص: ۴

العربیه

- المقدمه ۵۵
- أسره القائد والقرآن الکریم ۵۶
- الجدور الثوریه والتفسیریه ۶۰
- منهجه التفسیرى ۷۴
- الخلفیه البحثیه التألیفیه ۷۶
- خلفيته التنفيذیه فى المجال القرآنى ۸۵
- مكانه القرآن الکریم فى فکر الأمام السید على الخامنى ۹۳
- حسن الختام: مرور على بعض الخواطر القرآنیه نقلا عن الأستاذ (سادات فاطمی)..... ۹۸
- المصادر ۱۰۱

ص: ۵

فارسی

اشاره

ص: ۶

مقدمه

با دقت در زندگی مقام معظم رهبری مدظله، بهره مندی ایشان از قرآن در تمام مراحل زندگی شان به روشنی قابل مشاهده است؛ به طوری که می توان محوری ترین بعد از ابعاد شخصیتی معظم را «بعد قرآنی» دانست.

بر این اساس سازمان اوقاف و امور خیریه در آستانه برگزاری سی و پنجمین دوره مسابقات بین المللی قرآن کریم، به منظور آشنایی بیش تر با ابعاد

شخصیت قرآنی معظم له، در نوشتار حاضر با عنوان رهبر قرآنی به ارائه ی اطلاعاتی پرداخته است که با مطالعه آن، نه تنها از حدود هفت دهه فعالیت قرآنی ایشان اطلاع می یابیم، بلکه منطبق بودن منظومه ی فکری ایشان با قرآن و مبانی اسلامی نیز بر ما روشن می گردد.

به امید آنکه مورد استفاده همگان قرار گیرد.

سازمان اوقاف و امور خیریه

ص: ۷

انس خانوادگی با قرآن

اگر بخواهیم چگونگی آشنایی و ارتباط مقام معظم رهبری مدظله با قرآن را بررسی و به جایگاه قرآن

در اندیشه و منظومه ی فکری ایشان دست پیدا کنیم، لازم است ابتدا با خانواده ی ایشان آشنا شویم؛

چرا که نهاد خانواده، اساسی ترین بستر تربیت آدمی است و در شکل گیری و تکوین شخصیت افراد،

نقش بسزایی دارد.

سیدعلی حسینی خامنه ای، در فروردین ماه سال ۱۳۱۸ شمسی برابر با ۱۳۵۸ قمری در مشهد

مقدس چشم به جهان گشود. پدرش، سید جواد خامنه ای (۱۶ آذر ۱۲۷۴-۱۴ تیر ۱۳۶۵)، از علما و

مجتهدین عصر خود بود که پس از گذراندن دروس سطح در تبریز و مهاجرت به مشهد و بهره مندی

از محضر اساتید بزرگ آن دیار، در ۱۳۴۵ق به نجف رفت و در زمینه ی فقه و اصول فعالیت داشت؛

در ادامه نیز از حوزه ی درس میرزا محمدحسین نائینی، سید ابوالحسن اصفهانی و آقا ضیاءالدین عراقی کسب فیض کرد و از سه نفر مذکور اجازه ی اجتهاد گرفت.

مادرش، بانو خدیجه میردامادی (۱۲۹۳ش - ۱۳۶۸ش)، فرزند آیت الله سید هاشم نجف آبادی بود.

سید هاشم نجف آبادی پس از ازدواج با بی بی سکینه به مشهد رفت و در این شهر به ارشاد مردم، تفسیر

قرآن کریم و تألیف کتاب روی آورد. او در یکی از شبستان های مسجد گوهرشاد، آیه های قرآن را با مبنا قرار دادن تفسیر مجمع البیان، تفسیر می کرد که با استقبال گروهی از طلاب، فضلا و علاقه مندان روبه رو شد.

خدیجه میردامادی (مادر آیت الله خامنه ای)، بانویی زاهد، متشرع، آشنا با آیات قرآن، احادیث، تاریخ و ادبیات بود. اندوخته ی علمی ایشان با مطالعه در تفاسیر قرآن و کتب تاریخی چون روضهالصفا، به جایی رسید که زندگی انبیا، امامان معصوم و شخصیت های قرآنی را در قالب داستان ها و روایت های

شنیدنی برای فرزندانش بازمی گفت؛ قرآن را با صدایی خوش تلاوت می کرد. رهبر معظم انقلاب مدّظله در این باره می فرمایند:

«من اولین نغمه های خوش قرآن را از حنجره ی مادرم شنیدم. ...دور او جمع می شدیم و می نشستیم و ایشان قرآن را با صوتی خیلی شیرین و دل پذیر برای ما می خواند و آیاتی از آن را ترجمه می کرد.»

«من خودم اولین بار، زندگی حضرت موسی، زندگی حضرت ابراهیم و بعضی پیامبران دیگر را از مادرم به این مناسبت شنیدم. قرآن که می خواند، به آیاتی که نام پیامبران در آن است می رسید، بنا می کرد به شرح دادن.»

سیدعلی خامنه ای باوجود چنین پدر و مادری، از همان کودکی با قرآن آشنا شده و تحت تربیت

قرآنی رشد یافته است که همین امر، سبب انس و ارتباط قوی ایشان با کلام وحی است.

تحصیلات (قرآنی)

ایشان در چهارسالگی تحصیل را از مکتب خانه شروع کرد و در پنج سالگی وارد دبستان شد. او

صدای خوبی داشت و قاری مدرسه شده بود و قرائت او، آوازه ای هرچند محدود پیدا کرده بود.

پدرش برای آشنایی بیش تر پسرانش با قرآن و یادگیری تجوید، از حاج رمضان بنکدار خواست

آنان را آموزش دهد و بعد از او نیز، ملاعباس، که بزرگ ترین استاد قرائت قرآن مشهد بود، آموزش را برای

آن ها ادامه داد و سید علی تمام قواعد تجوید را از او فرا گرفت.

سیدعلی حسینی خامنه ای از دوازده سالگی،

کلاس درس قرائت قرآن داشتند و از این دوران سیر

فَعَالِیَّتِ هَی قَرَأَنی خُود رَا آغَاز کُردِه اَسْتُ. (۱)

ایشان بعدها، از این که در کودکی و نوجوانی به حفظ قرآن نپرداخته ابراز تأسف کرد؛ هرچند در سنین بالا، بخش هایی از این کتاب جاوید را حفظ کرد، همچنان، این که خودش را حافظ قرآن

۱- عکسی موجود است که معظم له پشت آن نوشته اند: « ۱۲ سالگی ، کلاس ششم... روزجمعه پس از پایان جلسه ی قرائت قرآن که استاد آن من بودم و قراء آن ، شاگرد مدرسه ای که من دانش آموزان آن بودم .من وچند نفر کلاس ششم آن مدرسه بودیم (ابتدایی) و دیگران از کلاس های پایین تر بودند»

نمی داند، جزو تأسف های بزرگ اوست.

سیدعلی خامنه ای، درس های طلبگی را از کلاس پنجم دبستان شروع کرد. پس از اتمام دوره ی

دبستان، وارد دنیای طلبگی شد و در سال ۱۳۳۴ش، در درس خارج فقه آیت الله سید محمدهادی میلانی حاضر شد.

پس از آن، مدتی در نجف و مدتی در حوزه ی علمیّه قم از محضر اساتید استفاده کرد و در مدت اقامت در قم اکثر وقت خود را به تحقیق، مطالعه و تدریس می گذراند. در ۱۳۴۳ش به دلیل عارضه ی بینایی پدر و کمک به وی به ضرورت از قم به مشهد بازگشت و بار دیگر در جلسات درس آیت الله میلانی حضور یافت که تا سال ۱۳۴۹ش ادامه داشت.

آیت الله خامنه مدّظله معتقد بودند جلسه قرائت قرآن به تنهایی کافی نیست؛ بلکه باید مقدمه ای

باشد تا مردم با مفاهیم قرآن آشنا شوند.^(۱)

ایشان همواره در طول فعالیت های خود به مقدم بودن آشنایی

۱- بیانات در دیدار کارگزاران و مسئولان نظام و مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی به تاریخ ۱۳۷۳،۰۶،۰۴. رهبر انقلاب می فرمایند: اگر حکومتی براساس اسلام بود، به این معناست که اسلام مورد عمل قرار گرفته است. اما اگر اسلام به معنای اعتقاد و عمل افراد در جامعه وجود داشته باشد و حاکمیت دین برقرار نباشد، در چنین جامعه ای قرآن و اسلام مهجور است. مصداق آن در قرآن کریم و در سوره ی فرقان چنین آمده است: و قال است: «وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» پیغمبر اکرم نزد پروردگار عالم عرض می کند: «يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» هجر قرآن به چه معناست؟ بی شک به این معنا نیست که قرآن و اسم قرآن و اسم مسلمانی را به طور کلی از خود دفع کردند. این اتخاذ نیست. «اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا»؛ یعنی قرآن را دارند اما همراه با هجر. قرآن هست؛ اما مهجور است. به این معنا که قرآن در یک جامعه تلاوت شده و احترام اما همراه ظاهری می شود؛ اما به احکام آن عمل نمی کنند به بهانه ی جدایی دین از سیاست، حکومت را از قرآن سلب می نمایند. آنگ قرار بود که اسلام و قرآن حکومت نکنند، پس مبارزات پیغمبر برای چه بود؟ از نگاه ایشان، ایجاد یک نظام مبتنی بر دین، یعنی همان کاری که پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) در آمدن به مدینه و هجرت به مدینه انجام دادند. تا وقتی جامعه ای نباشد، نظامی نباشد، تمرکز اقتداری نباشد که بتواند بر روی همه فعالیت های اجتماعی سایه بيفکند، کارها ضمانتی ندارد. قبل از انقلاب، خیرخواهان و ناصحان معدودی بودند دلشان می سوخت و مردم را نصیحت می کردند؛ موعظه هم بی تأثیر نیست، در؛ دل اثر می کند؛ اما قابل تحقق عملی نیست؛ چرا؟ چون نظام، نظام غلطی است؛ چون جهت گیری جامعه، جهت گیری ضد عدالت، ضد انصاف، ضد مروت، ضد اخلاق است. جهت گیری مهم است. اصل جهت جهت با تشکیل یک نظام است.

بر انس با قرآن، لزوم تدبر در قرآن و تلاش برای عملیاتی کردن آموزه های قرآن در جامعه تأکید داشته اند.

ایشان، یعنی «مبارزه» برای تحقق حکومت قرآنی شکل گرفت.

در ادامه، مروری بر سابقه ی تفسیری و پژوهشی ایشان خواهیم داشت.

ص: ۱۲

سابقه ی مبارزاتی - تفسیری

شروع مبارزات و انتخاب جلسات تفسیر به عنوان یکی از خطوط مبارزه

حضرت آیت الله خامنه ای مدّ ظلّه از نخستین کسانی بود که با شروع مبارزات در سال ۱۳۴۱، به ۱۳

خمینی رحمه الله علیه پیوست و اولین فعالیت های شان همان تکثیر و پخش اعلامیه های امام بود. در این زمان ها، ابعاد سیاسی امام برای ایشان یکی پس از دیگری رو می شد.

این که بینش سیاسی امام خمینی رحمه الله علیه چگونه ساخته و پرداخته شد؟ چه کسانی بر او تأثیر سیاسی گذاشتند؟ و... سؤالاتی بود که سید علی خامنه ای به آن ها می اندیشید.

او به این نتیجه رسید که غیر از تأثیر بسزایی که آیت الله سید حسن مدرس و آیت الله میرزامحمدعلی

شاه آبادی در اندیشه ی آیت الله خمینی گذاشتند، استعداد، هوشمندی و تیزبینی امام در باب مسائل

اجتماعی و فهم عمیق از مسائل اسلامی، او را در جایگاه یک انقلابی بزرگ و دگرگون کننده ای بی بدیل

قرار داده است و البته شجاعت امام، که میراثی خانوادگی بود نیز، در این خیزش بسیار مؤثر بوده است.

پس مجموعه ای از دین داری، شجاعت، درک سیاسی و الهام گیری از مرام سیاسی آقایان مدرس

و

ص: ۱۳

شاه آبادی در قیام امام خمینی رحمه الله علیه به چشم می خورد و آیت الله خامنه ای می دید که همه ی این عوامل زیر چتری به نام «انگیزه ی دینی» جمع است.

از سال ۱۳۴۲ که مبارزات ملت ایران به رهبری امام خمینی (رحمه الله علیه) وارد مرحله ی جدیدی شد و پس از سرکوبی این نهضت توسط رژیم طاغوت، جریان های مختلف سیاسی-اجتماعی خط مشی های مختلفی را در پیش گرفتند. آیت الله خامنه ای نیز میان مبارزان بوده و علاوه بر همراهی با دیگر مبارزان، زمینه سازی فکری و اندیشه ای جامعه را نیز منظور نظر قرار داد؛ در این حوزه، یکی از موثرترین

فعالیت های شان، برگزاری جلسات تفسیر بود.

آیت الله خامنه ای تلاش کردند تا طرحی برای زیست مؤمنانه در جهان جدید ارائه دهند که تسلیم

تحولات زمانه نیست و راهکارهایی برای مدیریت تحول ارائه می کند. این رویکرد بر پایه ی بازگشت به

قرآن استوار شده و به دنبال «دین داری حدا کثری» است.

شرایط آن زمان، سبب شده بود تمام فعالیت های آیت الله خامنه ای و سایر فعالین ، توسط نیروهای

ساواک تحت نظر باشد؛ به طوری که در تمام سخنرانی های ایشان نیروهای ساواک حضور داشتند تا حرف ها را بشنوند و مهم ترین بخش هایش را یادداشت و منعکس کنند؛ به همین دلیل، آیت الله خامنه ای به محدودیت هایی که در ارائه مطالب به مخاطب داشتند، اشاره کرده، فرمودند:

«مطالبی را که فکر می کردم دانستن آن برای نظام و رژیم به شدت مضر است، بدون این که اندک

اشاره ای به دستگاه بکنم، مطرح می کردم. هیچ گوشه و کنایه ای هم مطلقاً به دستگاه نمی زدم.»

با این حال، گزارش ها و خبرچینی هایی بود که به دستگیری های متعدد آیت الله خامنه ای منجر

ص: ۱۴

می شد؛ ایشان قبل از انقلاب، شش مرتبه توسط ساواک بازداشت شده، به زندان رفتند و بعد از آن نیز، تبعید شدند.

جلسات تفسیر قبل از پیروزی انقلاب اسلامی

اشاره

آیت الله خامنه ای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، مجموعاً نه سری جلسات تفسیری برگزار کردند

که در ادامه به ترتیب زمانی، به شرح این ها می پردازیم:

جلسات پایین خیابان؛ اولین سری تفسیر

شروع جلسات تفسیر آیت الله خامنه ای، از سال ۱۳۴۳ بود که جمعی از اهالی «پایین خیابان» از او خواستند تفسیر بگویند و او با شرایطی پذیرفت؛ بنابراین، بعد از آزادی از دومین زندان، به مدت یک ماه

رمضان در جمعی از کسبه، تاجران مشهد و اندک روحانیون فعال که به امور سیاسی علاقه مند بودند،

تفسیر سوره ی «مائده» گفت که این جلسات به «جلسه ی پایین خیابان» شهرت یافته بود.

جلسات تفسیر در عین تعقیب و گریزها

دغدغه ی نشر و ترویج قرآن موجب شد حتی در شرایط سخت مبارزات و تعقیب و گریز نیز فرصت های کوتاه پیش آمده را در تفسیر آیات نورانی قرآن صرف کنند؛ در سال ۱۳۴۵ که از مشهد فرار کردند و در تهران به طور ناشناس زندگی می کردند، جمعی از آشنایان، جلسه ای گذاشتند که ایشان، شب های ماه رمضان برای آنان تفسیر می گفتند. آیت الله خامنه ای در وصف این جلسات گفته اند:

ص: ۱۵

«جلسات پرشور و خوبی بود و من سوره ی کهف را برایشان تفسیر کردم.»

تفسیر در مسجد صدیقی ها و مدرسه میرزا جعفر

سومین مرتبه ی دستگیری ایشان در فروردین سال ۴۶ بود که آیت الله خامنه ای، پس از آزادی، در

تهران به ملاقات زندانیان سیاسی رفت. آیت الله خامنه ای از طریق ارتباط با مبارزان در نقاط مختلف،

سعی در تشکّل بخشیدن به مبارزان و مبارزه، تربیت نسل های جدید مبارزان و انقلابیون بر اساس

اندیشه ی اسلامی خصوصاً بین طلاب علوم دینی و دانشجویان، سعی در اخذ مبانی مبارزه از قرآن

و حدیث، مقابله با اندیشه های مادی گرایانه مارکسیستی و لیبرالیستی و امثال آن، به تعمیق اندیشه ی اسلامی و مبارزه در چهارچوب نهضت امام خمینی (رحمه الله علیه) پرداخت و علی رغم مقابله ی رژیم پهلوی به موفقیت های زیادی دست یافت. (۱)

ایشان بعد از آزادی از سومین زندان، دومین جلسات تفسیر در سال ۱۳۴۷ به درخواست دو یار او

که هردو اهل گناباد، هم محله، هم مدرسه، هم سفره، همراه و هم مباحثه بودند، برگزار شد:

سیدرضا کامیاب و محمدباقر فرزانه، در سفری که همراه آقای خامنه ای بودند، هرچند محدود، با

ابعاد علمی، اجتماعی و سیاسی آیت الله خامنه ای آشنا شده و او را شایسته ی استادی یافته بودند. آن ها هر دو باهم نزد سیدعلی خامنه ای آمدند و اصرار کردند غیر از درس های معمولی، درس عمومی دیگری شروع کند؛ تفسیر، عقاید، اخلاق.

ص: ۱۶

۱- سایت Khamenei.ir. زندگی نامه.

آقای خامنه ای به تفسیر قرآن اعتقاد ویژه ای داشت؛ از این رو پس از بازگشت به مشهد، سوره ی مائده،

همچون سال ۱۳۴۳ بستر تفسیر قرآن شد. پنج شنبه ها و جمعه ها حلقه های این درس شکل می گرفت و این جلسات رفته رفته خواهان پیدا کرد و طلبه های زیادی مشتری او شدند و حتی پس از مدتی، جوانان دانش آموز، دانشجو و تعدادی از بازاریان نیز از شرکت کنندگان در این جلسات بودند. مکان آن ابتدا در مسجد صدیقی ها در بازار سرشور بود که با فزونی شاگردان، به کتابخانه ی مدرسه ی میرزاجعفر منتقل شد.

این حلقه ی علمی، کوتاهی بار اول نبود و سالیانی به درازا کشید؛ اما در نهایت به دست مأموران امنیتی شکست. متأسفانه نوار آن جلسات از دست رفته و اطلاعی از جزئیات محتوایی آن در اختیار نیست.

ادامه تفسیر مدرسه میرزاجعفر

این زندان های پیاپی، رشته ی زندگی، فعالیت آموزشی و برنامه های ریزودرشت معظم له را مدام

پاره می کرد. بعد از پنجمین زندان، می دانست که از هم مسلکانش گرفته تا مأموران خبرچین افتخاری،

اخبار ایشان را به ساوا ک منتقل می کنند و به نظر می رسید بندهای اختناق بیش از پیش تنگ تر شده

بود، پس مواظب رفتار و گفتارش بود.

آیت الله خامنه ای، بی درنگ بعد از آزادی از پنجمین زندان نیز، در پاییز سال ۱۳۵۰ کلاس های تفسیر خود را در مدرسه ی «میرزاجعفر» مشهد، (دانشگاه رضوی فعلی) شروع کرد و فروردین ۱۳۵۱ بود

که پس از رسیدن خبر تشکیل کلاس های تفسیر ایشان به ساوا ک، خشم مقامات امنیتی برانگیخته شد و ساوا ک دستور داد یکی دو خبرچین دائم در اطراف وی باشند و گفتار و کردارش را گزارش کنند.

ص: ۱۷

در این جلسات سوره های مبارکه مائده، انفال، براءت و آیاتی از سوره مبارکه یونس مورد تفسیر و تبیین قرار گرفت.

شروع جلسات تفسیر مسجد امام حسن (علیه السلام) مشهد

در پاییز ۱۳۵۱ و ماه رمضان، شمع تفسیر قرآن در مسجد امام حسن (علیه السلام) روشن شد:

آیت الله خامنه ای با اصرارهای فراوان، پیشنهاد امامت مسجد امام حسن (علیه السلام) را پذیرفت. رفته رفته سخنانی های کوتاه او که ایستاده ایراد می شد، مورد استقبال قرار

گرفت. تخته سیاهی به مسجد آورد و شروع به ترجمه و شرح معارف دین کرد. دوستداران جلسات تفسیر از همه ی طبقات و اقشار بودند. اینک، شب ها بیرون مسجد پر می شد از دوچرخه ها و موتورسیکلت هایی که صاحبان جوانشان داخل صحن بودند و تعداد جوانان بر موسفیدهای مسجد می چربید. اینان، نشسته و سر بر روی کاغذ، سخنان آیت الله خامنه ای را از ترجمه و شرح قرآن یادداشت می کردند. جلسات تفسیر قرآن در مسجد امام حسن (علیه السلام) با نظم هفتگی (صبح روزهای جمعه) برگزار می شد و در سال ۱۳۵۲ نیز ادامه داده شد. شروع تفسیر، با ویژگی های قوم یهود بود و مثلاً ۱۸ اسفند ۱۳۵۱، آیه ی ۶۲ سوره ی بقره ترجمه و تفسیر شد. روش آیت الله خامنه ای، بدین صورت بود که با یاد کردن از نمونه هایی از زمان حال، به تفسیر آیات می پرداخت.

در این میان، ساواک به دنبال به دست آوردن مدرک برای دستگیری و پیگرد شدید او بود؛

از این رو درس تفسیر او را به شدت پیگیری می کرد و نکاتی را که حکایتگر دیدگاه های سیاسی آقای

خامنه ای بود، ثبت و ضبط می نمود.

ص: ۱۸

از طرفی آقای خامنه ای با هر آنچه موجب تعطیلی بی جهت جلسه های تفسیرش می شد، مخالف

بود؛ حتی اگر این عامل، صلوات برای مرادش، امام خمینی (رحمه الله علیه) باشد و در یکی از جلسات گفتند:

«از آقایان می خواهم که بگذارند ما کارمان را بکنیم و کار ما را متوقف نکنید. من امروز بیش از هر چیز شناخت قرآن را لازم می دانم و لذا این ضرورت را احساس کرده ام و در حوزه ی علمیه قم و مشهد گفتم که بیاید دروس فعلی را به مدّت بیست سال متوقف کنیم و به یک باره پردازیم به قرآن و خودم مدّت شش سال درس تفسیر می گویم و بدین وسیله حوزه تا حدّی به عقیده ی من متقاعد شده. لذا من از آقایان می خواهم که شعار ندهند؛ چون شعار امروزه نه حرف [مفید] است، نه عمل.»

جلسات ادامه داشت و هر جلسه، ادامه ی آیات جلسه قبل از سوره ی بقره ترجمه و تفسیر می شد.

روز بیست و هشتم اردیبهشت ۱۳۵۲، به آیه های ۹۶ تا ۹۸ اختصاص یافته و جلسه ی بعد نیز، به آیات

۹۹ تا ۱۰۲ سوره ی بقره پرداخته شد. هم زمان، گزارش جلسات توسط بازیگر مذهبی ساواک، تهیه

می شد. پس از رسیدن این گزارش به سازمان اطلاعات و امنیت مشهد، یکی از مقامات آن سازمان

ادامه ی تشکیل جلسات تفسیر را به مصلحت ندانست و گفت: این جلسات باید تعطیل شود.

جلسات تفسیر تا آیه ی ۱۰۹ سوره ی بقره ادامه یافت و سپس به سیدعلی خامنه ای ابلاغ شد که

خود را به ساواک معرفی کند... او آخر تیرماه بود که ایشان به ساواک رفت و پذیرفت که محفل تفسیر خود را در مسجد امام حسن (علیه السلام)، تعطیل

کند و فقط در آنجا نماز بخواند و بعد از نماز، چند حدیث بیان کند و درس پانزده نفر طلبه را که جنبه تعلیم دارد ادامه دهد.

ص: ۱۹

در آخرین جلسه خطاب به حاضران در مسجد گفت:

«در این هفته، بحث ما در اینجا خاتمه می پذیرد؛ ولی شما از اطراف قرآن پراکنده نشوید... تمام

بدبختی های امروز ما در اثر نداشتن علم قرآن است. قرآن مرهم تمام زخم ها و جراحات ها است...

قرآن را فراگیرید و بشکافید که قرآن هدفش چیست و منظور نهایی آن چه می باشد.»
جلسات تفسیر مسجد امام حسن (علیه السلام) تعطیل شد؛ اما تعطیلی آن ها، مانع از کوشش های تحقیقی او درباره ی قرآن نشده بود و در نخستین ماه های سال ۱۳۵۲ بود که تصمیم خود را برای تألیف دو پژوهش قرآنی (۱) به کار بست.

حلقه های تفسیر در مسجد قبله

آیت الله خامنه ای هرگز از پای نمی نشست و هر جلسه را که تعطیل می کردند، جلسه ی دیگری

تشکیل می داد (چرا که او نظام حاکم را از بیخ و بن مردود می دانست و آنچه در اندیشه اش جای

داشت، برپایی نظام اسلامی بود؛ مثلاً بعد از تعطیلی جلسات تفسیر مسجد امام حسن (علیه السلام)، او روزهای پنج شنبه و جمعه در مسجد قبله، تفسیر [اصول عقاید] می گفت و حدود یک صد و پنجاه طلبه ی علوم دینی به پای حرف های او می نشستند؛ اما نهایتاً این حلقه های تفسیر نیز در تیرماه ۱۳۵۲ با تهدید ساواک تعطیل شد.

ص: ۲۰

۱- در قسمت سابقه پژوهشی، توضیح داده می شود.

برگزاری مجدد تفسیر در مسجد امام حسن (علیه السلام)

ماه رمضان ۱۳۵۲ش، آیت الله خامنه ای برای این که حساسیت ساواک را برنینگیزد، با مشورت

به این نتیجه رسید که پس از نماز ظهر و عصر مسجد امام حسن (علیه السلام)، آیاتی از قرآن را خوانده و ترجمه کند؛ اگر شد خودش ترجمه نماید و اگر نشد، آیه ها را تعیین کند و جوان های علاقه مند حاضر، ترجمه ی فارسی آن را بخوانند.

آیت الله خامنه ای روزهایی از رمضان را بعد از نماز ظهر و عصر، به ترجمه و شرح آیاتی از سوره ی

آل عمران گذراند؛ در روز دهم رمضان، آیات ۱۳۰ تا ۱۳۵ سوره ی اعراف را شرح کرد. او با این توضیح که

هدف من تفسیر نیست، بلکه ترجمه ی آیات است به بازگویی مفهوم حق و باطل پرداخت و درباره ی

«سنت پیشروی حق» و «رکود و جمود باطل» سخن گفت و اشاره می کرد:

«حکومت الهی بالاخره در جریان تاریخ غلبه پیدا خواهد کرد و بر حکومت باطل پیروز خواهد شد.»

او در پایان سخن هایش که شباهتی به ترجمه نداشت و بیش تر شرح و تفسیر آیات شده بود، دو حدیث خواند و حکمی کلی از آن ها به دست آورد که: « مؤمن باید در برابر تندباد حوادث همچون گیاهی سبز، ناشکننده باشد. » روز یازدهم رمضان (هفدهم مهر)، آیات ۲۰ تا ۲۷ سوره ی انفال را ترجمه و تفسیر کرد و در روز سیزدهم رمضان نیز آیاتی از سوره ی صف ترجمه و شرح داده شده بود.

این گفته ها، سبب شد به ساواک ابلاغیه ای مبنی بر گردآوری مدارک علیه او به منظور اعمال شدت عمل بیش تر، اقدام شود. فلذا آخرین سخنان او در مسجد امام حسن (علیه السلام) در ۲۰ آبان بود که به شرح سوره ی عصر اختصاص یافت.

ص: ۲۱

تفسیر در مسجد کرامت

کمتر از دو ماه، آقای خامنه ای مرکز فعالیت های خود را از مسجد امام حسن (علیه السلام) به مسجد کرامت منتقل کرد. شب جمعه پس از تلاوت قرآن، به ترجمه و تفسیر آن می پرداخت و طبق مشی فکری او، تفاسیر، آمیخته به نکات و موضوعات اجتماعی بود.

اما سخنان او از قرآن، نماز و روایات حتماً به جای باریک رسیده بود که ساواک تصمیم گرفت

از ادامه ی مجالس او در مسجد کرامت جلوگیری کند و در نتیجه، آخرین سخنرانی آقای خامنه ای در

مسجد کرامت، هفتم اسفند ۱۳۵۲ بود.

دستاورد آقای خامنه ای از تفسیرها و سخنرانی ها در مسجد کرامت، کتاب «گفتاری در باب صبر»

بود که یک سال و نیم پس از آخرین حضور او در مسجد، از خلاصه و پیراسته ی سخنان او در موضوع

«صبر»، منتشر شد.

مشهورترین و مهم ترین جلسات تفسیر

در رمضان ۱۳۵۳ ش، آقای خامنه ای ظهرها در مسجد امام حسن (علیه السلام)، با تفسیر آیاتی از قرآن، مفاهیم حرکت آفرینی از اسلام را برای حاضران بازگو می کرد و از ناراستی های موجود در جامعه پرده برمی داشت. تقابل حکام و پیامبران، تقابل اسلام با ظلم و بیداد، برابری انسان ها و نبود فاصله ی ارزشی میان غنی و فقیر، مانع تراشی ثروتمندان، اشراف، رهبانان و حاکمان در برابر پیامبران، مبارزه با جهل و بی سوادی از جمله موضوعاتی بود که با استفاده از آیه های قرآن، ترجمه و تفسیر می شد.

ص: ۲۲

تلقی گزارشگر ساواک از این سخنرانی ها، این بود که «آیت الله خامنه ای، به تشریح اصول انقلابی

قرآن و به طور کنایه در لفافه به تشویق و تحریک مردم و به پایداری [در برابر] اختلافات طبقاتی و

استثمار و خفقان می پردازد.»

در روزهای ۲۶ و ۲۷ رمضان، درباره ی «ولایت مطلقه ی امام» سخنرانی و ولی خدا را معرفی کرد و شروط او را گفت و نهایتاً از مردم خواست تا فکر کنند، قالب گیری و اندازه گیری و جانشین امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را انتخاب کنند. این بار سخنان به قدری آشکار بود که گزارشگر ساواک در پایان

گزارش خود می نویسد: «منظور از جانشین امام در این شرایط، خمینی است.»

آیت الله خامنه ای عمیقاً اعتقاد داشت که قرآن، منبعی سرشار، اصیل و سند قاطع و تردیدناپذیر

اسلام، راهگشای مبارزه با بیداد و مبین زندگی اجتماعی انسان هاست. بر همین اساس، در سخنرانی ماه مبارک رمضان به طرح اصولی چون ایمان، توحید، نبوت و ولایت پرداخت و هریک را در چند جلسه شرح داد.

آیت الله خامنه ای پیش از شروع جلسات، هر بار چکیده ای از مطالب آن جلسه را تکثیر و میان

حاضران توزیع می کرد. اوایل آبان ماه ۱۳۵۳ این چکیده ها را کنار هم قرار داده، ویرایش کرده، با اضافه

کردن مقدمه ای بر آن، کتابی با عنوان «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن» به چاپ رسانید.

جلسات تفسیر تا سال ۱۳۵۶ و قبل از دستگیری و تبعید به ایرانشهر ادامه داشت.

پیروزی انقلاب اسلامی، ایران را به پایگاه مستحکمی برای اندیشه‌ی حاکمیت دین تبدیل کرد و این پیروزی، اولین و مهم‌ترین مرحله‌ی بازسازی امت قرآن و تمدن نوین اسلامی است. تحقق کامل

ص: ۲۳

این تمدن نوین نیز ممکن نیست مگر آن که «قرآنی شدن» اندیشه و زندگی مسلمانان، به طور نظام مند از ادعا به عمل برسد.

درواقع آیت الله خامنه‌ای در تداوم خط فکری امام خمینی (رحمه الله علیه) و دیگر احیای گران فکر اسلامی در دوران معاصر، بر این باور هستند که «اقامه‌ی دین بتمامه»، یعنی تحقق همه‌ی ارکان و اجزای دین، جز از راه حاکمیت ارزش‌های دینی بر شئون مختلف جامعه ممکن نخواهد شد؛ بنابراین ناگزیر باید دین اقتدار بیابد، فرایند حکمرانی بر پایه و در چارچوب ضوابط دینی باشد و حرکت جامعه، صورت و سیرت دینی پیدا کند که البته فارغ از خواست مردم، نه ممکن است و نه مطلوب.

تاریخ اندیشه و جنبش اسلامی در دوره‌ی معاصر نشان می‌دهد که به منظور حاکم شدن دین و

قرآنی شدن نظام جامعه، احیای برخی مفاهیم بدفهم شده یا به حاشیه رفته ضرورت داشته است.

جلسات تفسیر بعد از پیروزی انقلاب اسلامی

دوران ریاست جمهوری معظم له

پس از انقلاب نیز در دوره ی ریاست جمهوری ایشان، اردیبهشت ماه ۱۳۶۱ که هنوز کمتر از یک سال از تصدی ریاست جمهوری توسط آیت الله سید علی خامنه ای نگذشته بود، همچون سال های

پیش از انقلاب، درس تفسیر خود را شروع کردند. این بار مخاطبان جلسات، پاسداران نهاد ریاست

جمهوری بوده و جلسه، هفته ای یک بار در نهاد ریاست جمهوری برگزار می شد.

«درس تفسیر از جزء بیست و هفتم آغاز شد. سال های ابتدایی تشکیل حکومت اسلامی در کشور

ص: ۲۴

بود و تبیین مباحث حکومتی اسلام در جامعه، نیاز ضروری داشت. آیت الله خامنه ای، هدف و انگیزه ی خود را از برگزاری این جلسات چنین بیان می کند:

مسئله ی عدالت اجتماعی، مسئله ی حکومت، مسئله ی جهاد در جبهه های جنگ و از این قبیل

مسائل، ده ها مسئله از این قبیل مسائل عمده ی بعد از تشکیل حکومت است. این مسائلی است که در آیات مدنی بیش تر به آن ها پرداخته شده. آیات این جزء به بعد تا جزء سی ام، بیش تر مدنی است که جزء سی ام بیش تر مکی است و ما دیدیم که اینجاها را هم کمتر تفسیر کردند. (۱)

آیت الله خامنه ای که تا پیش از انقلاب یکسر در اندیشه ی برپایی حکومت قرآنی بوده و جزء تا

جزء آن را از آیات قرآن برای شاگردان خویش در مشهد تفسیر کرده است، اکنون با همان شور انقلابی و مطابق با نیاز زمان، مسائل جامعه اسلامی را پس از برپایی حکومت، تفسیر می کند. ویژگی مهم این درس، تطبیق آن با جریانات و مسائل روز است. از جریانات تاریخی صدر اسلام گرفته تا فتنه لیبرال ها و منافقین و مستکبران جهانی، همه و همه از آیات قرآن استنباط و تفسیر می گردد؛ همچنین مفاهیم استکبار، استضعاف، فتنه، نفاق و نفوذ در آن، سهمی قابل توجه دارد.

می توان گفت این جلسات، بخش مهم دیگری از مبانی نظری رهبر انقلاب مدّ ظلّه در موضوعات

مختلف، جهت راهبردی نظام اسلامی در سال های تصدّی ولایت فقیه و رهبری نظام است.» (۲)

ص: ۲۵

-
- ۱- بیانات مقام معظم رهبری، به تاریخ ۱۳۶۱ / ۱۲ / ۱۷ در درس تفسیر سوره ی مجادله .
 - ۲- پایاننامه ی « بررسی روش تفسیری آیت الله العظمی سیدعلی خامنه ای » ؛ خواجه، زهرا؛ دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی قم؛ شهریور ۱۳۹۴

دوران رهبری معظم له

بعد از شروع رهبری آیت الله خامنه ای مدّ ظلّه نیز، جلسات تفسیری در حسینیه امام خمینی (رحمه الله علیه) و بیت رهبری برگزار شد که در آنجا تفسیر سوره ی بقره گفته شده است. جزئیات زیادی از این جلسات در دسترس نیست و تنها می توان از محتوای بعضی از جلسات که در سایت Khamenei.ir منتشر شده است، استفاده کرد. متن

بیانات مقام معظم رهبری مدّظله در ۱۲ جلسه از دوره، منتشر شده است. از آن ها دریافت می شود که هشتمین جلسه ی این دوره، در ۲۴ مهر ۱۳۷۰ برگزار شده و بیست و هشتمین جلسه ی آن نیز، آخرین جلسه ی منتشر شده است که در تاریخ ۶/۳/۱۳۷۱ برگزار شده بود.

ص: ۲۶

روش و گرایش تفسیری

«هر یک از مفسران بنا بر سلیقه ی خود، از جنبه ای به تفسیر قرآن مشغول شده اند. روش تفسیری

آیت الله خامنه ای، روش «اجتهادی» یا «جامع» است. روش تفسیری اجتهادی یعنی استنباط و فهم

معارف و احکام قرآن با استفاده از منابع با داشتن صلاحیت مفسر برای تفسیر؛ پس مفسری که این

روش را برای تفسیر قرآن برمی گزیند، قاعداً باید از همه ی روش های دیگر نیز برای رسیدن به مقصود

خود استفاده کند. علاوه بر روش، انواع گرایش های تفسیری نیز وجود دارد که گرایش تفسیری آیت الله

خامنه ای، گرایش «سیاسی اجتماعی» است. تفسیر قرآن با گرایش اجتماعی به اندیشه های اجتماعی قرآن عنایت خاصی دارد و از منظر اجتماعی به مسائل انسان، هدایت و ارائه پیام قرآنی می پردازد و سعادت فرد را از سعادت جامعه جدا نمی بیند. از طرفی

مفسران این گرایش معتقدند که در سایه ی تحولات جدید و به وجود آمدن مشکلات اجتماعی، بهترین راه حل مراجعه به تفسیر قرآن است.»^(۱)

«امروزه نگاه فراتری در گرایش تفسیری مورد توجه پژوهشگران قرآن قرار گرفته است که از آن به

ص: ۲۷

۱- مقاله ی « بررسی روش و گرایش تفسیری مقام معظم رهبری » ؛ علوم مهر، مروجی طبسی؛ پژوهشنامه علوم و معارف قرآن کریم، زمستان ۱۳۸۹- ش ۹، ص ۴۵-۹۲.

گرایش تفسیری تمدنی یاد می شود. در این گرایش تفسیری، مفسری که به عرصه تمدن سازی توجه دارد به دنبال یافتن مبانی و آموزه های تمدن ساز در قرآن کریم و ارائه الگوی تمدنی آن و پیوند آن با عرصه ی عمل در ساختن تمدن قرآنی است. مطالعه ی آرا و دیدگاه های تفسیر رهبر انقلاب نشان می دهد تفسیر ایشان نمونه ی کاملی از این گرایش در تفسیر است. این نگرش تفسیری به دنبال ارائه ی طرح مناسبی در زمینه ی مهندسی فرهنگی برای ایجاد پیشرفت بوده و به تفسیر تاریخی از قرآن کریم نگاه ویژه ای دارد. مفهوم نظام سازی که در اندیشه و تفسیر ایشان تبلور یافته و نیز توجه ایشان به مقوله ی تمدن نوین اسلامی و «سبک زندگی» به عنوان روح تمدن اسلامی و خصیصه ی ممتاز آن از تمدن های بشری تمدن امروز دنیای غرب، خود شاهی بر این مدعا است.»^(۱)

ص: ۲۸

۱- مقاله ی « نظام سازی در نگاه تفسیری آیت الله خامنه ای مد ظله » ؛ عینی زاده، مؤدب؛ دوفصلنامه ی علمی . پژوهشی «مطالعات قرآن و حدیث»، سال یازدهم، شماره ی اول، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، پیاپی ۲۱، ص ۱۵۳-۱۵۷.

سابقه ی پژوهشی - تألیفی

اشاره

پس از مراسم تحلیف (مهر ۱۳۶۰)، مصاحبه ای با آیت الله خامنه ای توسط صداوسیما انجام شد که از آن می توان دریافت: آشنایی با تفکرات ارزشمندی چون « لزوم تجلی هویت مسلمانی در ابعاد اجتماعی-سیاسی زندگی»، «اندیشه ی حاکمیت اسلام بر جامعه ی مسلمین» و «عدم تمکین در برابر حکومت های غیردینی» که آرام آرام در گوشه

کنار مجامع روشن بینانه ی دینی و طلبگی مطرح می شد، هرچند در اقلیت بود، از آن چنان قدرتی

برخوردار بود که طلبه ی دغدغه مند و آزاداندیشی چون سیدعلی را مجذوب خویش سازد.

این تفکر آن چنان سراسر وجود ایشان را فرا گرفته بود که «دفاع از هویت قرآنی اسلام»، به منشأ و

جهت بخش همه ی فعالیت های تطبیقی، تألیفی و ترویجی ایشان تبدیل می شود.

علاوه بر جلسات تفسیر، یک از فعالیت های ایشان در حوزه ی قرآن و تفسیر، تألیف و

ترجمه ی

کتاب بود که به کتاب های «دو پژوهش قرآنی»، «گفتاری در باب صبر» و «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن» اشاره داشتیم. یکی دیگر از این تلاش ها، «ترجمه کتاب تفسیر فی ضلال؛ نوشته ی سیدقطب»

ص: ۲۹

می باشد. اخیراً نیز سه کتاب «مروری بر مبانی، روش و قواعد تفسیری»، «تفسیر سوره ی مجادله» و «تفسیر سوره ی براءت» از صوت جلسات گذشته ی آیت الله خامنه ای تهیه شده و توسط انتشارات

انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است. در ادامه به شرح این ها می پردازیم:

تألیف «دو پژوهش قرآنی»

جلسات تفسیر مسجد امام حسن (علیه السلام) تعطیل شد؛ اما تعطیلی آن ها، مانع از کوشش های تحقیقی او درباره ی قرآن نشده بود و در نخستین ماه های سال ۱۳۵۲ بود که تصمیم خود را برای تألیف دو پژوهش قرآنی به کار بست. یک پژوهش او، تدوین لغت نامه قرآنی بود و دیگری تهیه کشف الآیات

فارسی که فارسی زبانان بتوانند به آسانی آیات قرآن را بیابند و ناچار از دانستن ریشه های لغات عربی

نباشند. تدوین کشف الآیات به صورت گروهی انجام می شد و کار ادامه داشت تا مهر ۱۳۵۳ که به شکل

اتفاقی متوجه شدند دکتر محمود رامیار نیز، در حال اجرای هر دو طرح هستند و حتی کشف الآیات را به

چاپ رسانده اند؛ فلذا اینجا بود که کار متوقف شد.

کتاب «گفتاری در باب صبر»

در سال ۱۳۵۲، دستاورد آیت الله خامنه ای از تفسیرها و سخنرانی ها در مسجد کرامت، کتاب

«گفتاری در باب صبر» بود که یک سال و نیم پس از آخرین حضور او در مسجد، از خالصه و پیراسته ی

سخنان او در موضوع «صبر»، منتشر شد.

ص: ۳۰

کتاب «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن»

آیت الله خامنه ای پیش از شروع جلسات مسجد امام حسن (علیه السلام)، هر بار چکیده ای از مطالب آن جلسه را تکثیر و میان حاضران توزیع می کرد. اوایل آبان ماه ۱۳۵۳ این چکیده ها را کنار هم قرار داده، ویرایش کرد و با اضافه کردن مقدمه ای بر آن، کتابی با عنوان «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن» به چاپ رسانید. در مقدمه ی کتاب به سه خصوصیت مهم در مباحث اسلامی اشاره داشتند که می تواند نشان دهنده خط فکری ایشان باشد:

۱. معارف و دستگاه فکری اسلامی از تجرد و ذهنیت محض، خارج گشته و همچون همه ی مکاتب اجتماعی، ناظر به تکالیف عملی و به ویژه زندگی اجتماعی باشد و هر یک از مباحث نظری، از این دیدگاه که چه طرحی برای زندگی انسان و چه هدفی برای

بودن او و چه راهی برای رسیدن به این هدف، ارائه می دهد مورد بررسی و تأمل و تحقیق قرار گیرد.

۲. مسائل فکری اسلام، به صورت پیوسته و به عنوان اجزای یک واحد مورد مطالعه قرار گیرد و هر یک به لحاظ آن که جزئی از مجموعه دین و عنصری از این مرکب و استوانه ای در این بنای استوار است و با دیگر اجزا و عناصر، هماهنگ و مرتبط است و نه جدا و بی ارتباط با دیگر اجزا، بررسی شود تا مجموعاً از شناخت این اصول، طرح کلی و همه جانبه ای از دین به صورت یک ایدئولوژی کامل و بی ابهام و دارای ابعادی متناسب با زندگی چندبُعدی انسان، استنتاج شود.

۳. در استنباط و فهم اصول اسلامی، مدارک و متون اساسی دین، اصل و منبع باشد، نه سلیقه ها و

نظرات شخصی یا اندوخته های ذهن و فکر این و آن... تا حاصل کاوش و تحقیق، به درستی

ص: ۳۱

«اسلامی» باشد و نه هرچه جز آن. برای برآمدن این منظور، قرآن، کامل ترین و موثق ترین سندی

است که می توان به آن متکی شد که: «باطل را از هیچ سوی بدان راه نیست» (فصلت/۴۲) و «در آن، مایه ی روشنگری هر چیز هست.» (نحل/۸۹)

(و البته در پرتو تدبری ژرف پیما که خود، ما را به آن فرمان داده است.

به علت وجود چنین دیدگاهی نسبت به معارف اسلامی بود که آیت الله خامنه ای، در جلسات

تفسیر خود، مهم ترین پایه های فکری برای ایجاد یک نظام اسلامی ارائه کرد؛ اسلام و اندیشه ی اسلامی را از خلال آیات قرآن استخراج و بیان می نمود و به تعمیق بنیان های اندیشه ی مبارزه و براندازی حکومت طاغوت می پرداخت به صورتی که شرکت کننده در درس تفسیر او به این نتیجه ضروری و طبیعی می رسید که حکومتی بر پایه ی اسلام و معارف دین باید در کشور تحقق یابد. یکی از اهداف

اصلی او از تفسیر، انتقال مبانی انقلاب اسلامی به جامعه بود.

کتاب طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن، با موضوع ایمان در قرآن، آغاز می شود؛ چرا که قرآن

وعده ی دل نشین خلافت الهی و سیطره ی سیاسی بر جهان و تشکیل جامعه ایده آل اسلامی را به مؤمنانی که عمل شایسته و متناسب را با ایمان قرین سازند، می دهد.

تمرکز محتوا بر «توحید» است؛ چرا که این بینش، زیربنا و قاعده ی اساسی تمام طرح ها و برنامه ها و

افکار عملی و زندگی ساز (ایدئولوژی) در اسلام است.

در انتها، مسئله ی امامت و ولایت در پیوند با توحید قرار می گیرد. مفهوم ولایت را ناظر به «پیوند های

امّت اسلامی با یک کانون» می داند؛ چرا که بینش نوین آورده شده با رسالت پیامبر، تنها وقتی می تواند

زندگی بر اساس آموزه های دین را برای جامعه رقم بزند که نخست در فکر و روان و عمل یک جمع متشکل، تحقق و عینیت یابد.

از طرفی اهتمام رهبر انقلاب مد ظله به تربیت نیروهای خالص انقلابی را می توان هدف فرعی برگزاری سلسله جلسات درس تفسیر دانست.

ترجمه کتاب «تفسیر فی ضلال»

در کتاب «تفسیر فی ضلال» روش اصلی مؤلف، تقسیم موضوعی آیه هاست تا بدین ترتیب هر

یک از مجموعه ها و وحدت موضوعی و هدف معین داشته باشند، سپس مفسر می کوشد تا آیه ها را با ذوق خاص ادبی، تفسیر و فلسفه ی کلی آیه ها را بدون پرداختن به جزئیات بیان می کند.

آیت الله خامنه ای دو جلد اوّل این مجموعه ی هشت جلدی تفسیر فی ضلال را ترجمه کرده است

(تا آیه ی ۱۸۲ سوره ی بقره). این ترجمه که در سال های قبل از انقلاب نگاشته شده است (۱)، قرار بود در مجموعه ای از ترجمه ی دیگر مجلدات این تفسیر که توسط آقایان دکتر محمد مفتاح و حجتی کرمانی به انجام می رسید به چاپ برسد که به دلایلی این کار میسر نشد. همین حد از ترجمه نیز، بعد از سال ۱۳۶۲ تجدید چاپ نشد. از ویژگی های این اثر، آمیختگی مباحث اعتقادی به مباحث اجتماعی و سیاسی است.

آیت الله خامنه ای در ترجمه ی این اثر، هر جا که لازم دیده است، تعریض ها و نقدهایی

به مؤلف

ص: ۳۳

۱- احتمالاً ترجمه این کتاب ، در سال ۱۳۵۴ بوده است.

وارد ساخته و اشتباهات و عدم تخصیص وی در حوزه هایی را مشخص کرده و ضمن اشاره به تفاوت

موضع گیری کلامی و فقهی مذهب اهل بیت با مذهب مختار نگارنده، در مواضع کلی اعتقادی و فقهی و سیاسی و اجتماعی و فرهنگی با وی هم صدا شده است.

کتبی که تا اینجا معرفی شد، از جمله مواردی بودند که آیت الله خامنه ای در همان دوران، به چاپ

رسانیده بودند.

در ادامه، کتبی را معرفی می کنیم که توسط مجموعه های مسئول، در سال های پس از رهبری

آیت الله خامنه ای مدظله، با توجه به نوارهای موجود از جلسات تفسیر ایشان، تهیه شده و به چاپ رسیده اند.

ویرایش جدید کتاب «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن»

کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن که اولین بار در سال ۱۳۹۲ توسط انتشارات صهبا به چاپ رسید، پیاده شده ی نوارهای ضبط شده ی آن زمان است که پس از کمی بازنگری، یکسان سازی و ویرایش در دسترس عموم قرار گرفت. (تغییرات، بسیار جزئی بوده و محتوا دقیقاً همان محتواست.)

لازم به ذکر است، این کتاب، نسبت به کتابچه ای که قبل از انقلاب به چاپ رسیده بود، بسیار کامل تر

بوده و حجمی چندین برابر دارد. این کتاب، تا کنون چندین مرتبه تجدید چاپ شده و بااینکه بیش از

۴۰ سال از زمان ایراد مطالب آن می گذرد، اما همچنان مورد استقبال مخاطبین قرار دارد.

ص: ۳۴

کتاب «مروری بر مبانی، روش و قواعد تفسیری» در تفسیر سوره ی توبه

در طول دوران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، سوره های مبارک مائده، انفال، توبه و بخشی از سوره ی مبارک یونس مورد بحث و تفسیر معظم له قرار گرفت که از این میان، اکنون متن درس تفسیر سوره ی مبارک توبه منتشر شده است.

این متن توسط گروه پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت و روش و قواعد تفسیری مورد استفاده ی معظم له

در آن استخراج شد که ویراست اول آن در ۱۲۰ صفحه منتشر گردید.

کتاب «تفسیر سوره ی مجادله»

این کتاب متن ویراسته ی جلسات تفسیر سوره ی مجادله است. این جلسات در دوران مسئولیت

ریاست جمهوری معظم له در جمع پاسداران و اعضای دفتر ریاست جمهوری در هفت نوبت از هفدهم اردیبهشت تا یازدهم تیرماه ۱۳۶۱ برگزار شده و تمام ۲۲ آیه ی این سوره مورد بحث قرار گرفته است. ایشان درباره ی علت انتخاب این سوره و سوره های بعد که متن آن به زودی منتشر می شود می فرمایند: «علت این که اینجا را انتخاب کردیم این است که سوره های جزء بیست و هفتم و بیست و هشتم و این حدود، غالباً سوره های مدنی است و از سوره هایی است که در مدینه ی طیبه بر پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) نازل شده و مربوط

است به بعد از تشکیل حکومت اسلامی؛ یعنی مثل وضع کنونی ما. نوع مطالب و مسائلی که بعد از تشکیل حکومت برای یک جامعه لازم است با نوع مطالب و مسائلی که [مربوط به] حین مبارزه ی مردم برای تشکیل حکومت اسلامی است فرق می کند؛ کما این که شما در جامعه ی خودمان هم این را مشاهده می کنید.

ص: ۳۵

امروز شما یک مسائلی دارید که این مسائل قبل از بهمن ۵۷ برای شما وجود نداشت، مطرح نبود؛

آن روز مسائلی داشتید که امروز برای شما مطرح نیست؛ مثلاً مسئله ی منافقین و مسئله ی نفاق، مسئله ی عدالت اجتماعی، مسئله ی حکومت، مسئله ی جهاد در جبهه های جنگ و ده ها مسئله از این قبیل، مسائل عمده ی بعد از تشکیل حکومت است و این مسائل همان مسائلی است که در آیات مدنی بیشتر به آن ها پرداخته شده.»

کتاب «تفسیر سوره ی براءت»

«اکنون اگر بخواهیم جامعه ای که طبق اصول انقلابی به وجود آمده است و قوانین انقلابی بر آن

حاکم شده، باقی باشد و تا قیامت بماند، باید عامل امر به معروف و نهی از منکر را در آن زنده کنیم؛ یعنی

همه ی مردم را مسئول نگهداری روح انقلابی جامعه بنماییم و بگوییم: ای مسلمانان و ای مؤمنان!

شما باید که باید تعالیم زنده و کلی و جزئی اسلام را زنده نگه دارید و همه ی شما مسئولید.»

این کتاب که جدیدترین اثراتشارت انقلاب اسلامی است، از تفاسیری که معظم له در سال ۱۳۵۱ (از اوایل سال تا بهمن ماه) برای طلاب بیان داشته اند، تهیه شده و فروردین ماه ۱۳۹۷ منتشر شد.

ص: ۳۶

سابقه ی اجرایی در حوزه ی قرآن کریم

اشاره

از مهم ترین و مؤثرترین فعالیت های قبل از انقلاب آیت الله خامنه ای، همان برگزاری جلسات تفسیر

بود که جزئیات آن شرح داده شد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز، آیت الله خامنه ای مد ظله دغدغه ی قبل را داشته و علاوه بر این که جلسات تفسیر را ادامه دادند، فعالیت هایی چون تأسیس رادیو قرآن، تأسیس شورای عالی قرآن، ایجاد مرکز طبع و نشر قرآن کریم، ارتباطات مردمی، اهدای قرآن به خانواده های شهدا و دیدار مستمر و مؤثر با جامعه قرآنی را داشتند که در ادامه به شرح جزئیات بیش تر می پردازیم:

تأسیس رادیو قرآن

روزنامه ی جمهوری اسلامی در تاریخ ۲۴/۱۱/۱۳۶۲، با درج مطلبی، خبر تأسیس رادیو قرآن را داد.

عنوان خبر، جمله ای از ریاست جمهوری اسلامی ایران، آیت الله خامنه ای است که فرمودند:

ص: ۳۷

«یکی از بزرگات دهه ی فجر امسال، شروع به کار فرستنده ی رادیویی صدای قرآن است.»

این روزنامه در ادامه با ذکر قسمتی از مصاحبه ی مدیر رادیو قرآن، درباره ی تأسیس آن، چنین

آورده است:

«ایده تأسیس چنین رادیویی، از سوی حجت الاسلام خامنه ای به ما پیشنهاد شد.»

فلذا در سال ۱۳۶۲، شبکه ی رادیویی قرآن، با پیشنهاد و حمایت حضرت آیت الله خامنه ای به

شبکه های صدای جمهوری اسلامی اضافه شد؛ شبکه ای که هم زمان با ایام دهه ی فجر و با تلاوت

ترتیل سوره ی مبارک حمد و آیات ۱ تا ۲۱ سوره مبارک بقره توسط حضرت آیت الله خامنه ای، آغاز به

کار کرد. این دقت نظر معظم له نشان از دید باز و نگاه راهبردی ایشان در توسعه ی زیرساخت های قرآنی جامعہ ی اسلامی است. ایشان که در ایام مبارزه، قرآن را محور مبارزه ی خود علیه طاغوت قرار داده

بودند، پس از پیروزی انقلاب هم مسیر پیشرفت و اعتلای کشور را در هرچه بیش تر قرآنی شدن آحاد

جامعه می دیدند. بالتبع تأسیس یک شبکه ی قرآنی که عموم مردم در سراسر کشور امکان بهره گیری از

آن را دارند، گامی مهم در ترویج فرهنگ قرآنی در جامعه بود.

معظم له در دیدار با مدیر و کارکنان رادیو قرآن، اهتمام ویژه ای برای پرداختن به قرآن لازم دانسته، می فرمایند:

«...رادیو قرآن یک برنامه ی قرآن نیست این را شما بدانید، رادیو قرآن است. فرق است بین برنامه ای در رادیو و بین رادیویی برای قرآن. این دو تا را باید از همدیگر تفاوت قائل شد و اشتباه نباید بشود این دو تا با همدیگر و الا خُب اگر قرار بود که برنامه ی قرآن باشد، خُب انسان صبح یک

ده دقیقه، یک ربعی توی رادیو قرآن هست... لکن این مورد نظر نیست.

ما برای پرداختن به قرآن یک اهتمام ویژه لازم داریم در همه ی قسمت ها و من مدّت ها قبل این صحبت را با بعضی از دوستان کردیم که اصلاً یک موسسه ی قرآنی به وجود بیاید. یک کمیته ای، یک سازمانی برای پرداختن به امور قرآن در کشور باید به وجود بیاید که حالا ان شاءالله همت کنند برادرها، بتوانند این کار را راه بیندازند. ما احتیاج به این داریم. شاید ده ها کار در رابطه ی با قرآن لازم است که انجام بگیرد. بعضی از این ها را دولت باید انجام بدهد، بعضی از این ها را علما باید انجام بدهند، بعضی از این ها را آحاد ملت باید انجام بدهند، بعضی از این ها را قراء، اساتید، مثل شماها باید انجام بدهید و سرجمع کردن این ها، برنامه ریزی کردن این ها، مانع شدن از فراموشی یکی از این ها، این کار یک دستگاه متمرکزی است، که البته رادیو قرآن به نظر من یکی از اهم این کارهایی است که باید انجام بگیرد.» (۱)

تأسیس شورای عالی قرآن

انتخاب تلاوت های اذان گاهی، اذان و نغمات دینی برای پخش در شبکه های صداوسیما تا سال

۱۳۷۰ زیر نظر خود سازمان و کارشناسان آن بود. این موضوع و عدم ورود کارشناسان این فن، موجب

پخش تلاوت های ضعیف و دور از شأن نظام اسلامی بود. معظّم له طی دریافت گزارشی از وضعیت

نابسامان موجود، طی حکمی در تاریخ ۱۳/۷/۱۳۷۰ دستور به تشکیل شورایی برای نظارت بر تلاوت ها

۱- دیدار با مدیر و کارکنان رادیو قرآن، به تاریخ ۱۱/۱۱/۱۳۶۳.

و نعمات دینی دادند که شورای عالی قرآن نام گرفت. بخشی از منویات معظم له در حکم تأسیس بدین

شرح است:

«...با توجه به اهمیت قرآن مجید و نقش حیات بخش کلام الهی در جامعه اسلامی و نظر به لزوم پخش قرائت صحیح و دل نشین قرآن و سایر نعمات الهی از صداوسیما جمهوری اسلامی و به منظور سیاست گذاری، نظارت، هدایت و ارتقای برنامه های مربوط به قرائت قرآن، اذان، مناجات، ادعیه و تواشیح، هیئتی تشکیل شده و وظایف مربوط را به عهده بگیرند.»

ایجاد مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران

یکی از نیازهای ایران اسلامی بعد از انقلاب، برای توسعه ی فرهنگ قرآنی، راه اندازی سازوکار

انتشار قرآنی با نگارش و علامت گذاری صحیح بود. اولین اقدام در ترویج فرهنگ قرآن، در سطح جامعه،

نشر و در دسترس بودن آن بود. در دوره ی طاغوت در مکتب خانه ی شهری مانند مشهد، به دلیل اطمینان از صحت کتابت، قرآن های چاپ بمبئی مورداستفاده بود. معظم له در کتاب شریف «شرح اسم»، ناظر به آن دوران می گویند: «شاید بتوان گفت قرآن های

هندی جزو صحیح ترین قرآن ها هستند. قرآن های مصری و هندی هر دو صحیح هستند.
برخلاف قرآن های ایرانی که غلط زیادی داشتند.»

در سال ۱۳۷۰، معظم له در دیدار با اعضای سازمان دارالقرآن کریم به اهمیت موضوع
نگارش درست لغات رسم (المصحف) اشاره کردند؛ لکن این موضوع مسکوت ماند تا
این که در سال ۱۳۷۳ به

دستور معظم له هیئت امنای طرح «تهیة قرآن جمهوری اسلامی ایران» با اهداف زیر
تشکیل شد:

ص: ۴۰

۱. چاپ و نشر قرآنی مختص نظام جمهوری اسلامی که ضمن صحت کامل، دارای
مختصات و ویژگی های ممتاز باشد.
۲. تدوین مبانی رسم صحیح و تدوین قرآن امام.
۳. ارائه ی الگوی تهیه شده برای نگارش یا چاپ قرآن های آتی و جلوگیری از اغلاط
رایج در قرآن های موجود.
۴. تداوم مطالعات و تحقیقات در زمینه ی خط، رسم الخط و علوم قرائت و کتابت قرآن.
۵. طبع و نشر قرآن به طور مستقیم و غیرمستقیم.
۶. نظارت کامل بر کار چاپ قرآن.

از سال ۱۳۷۶ تا سال ۱۳۹۴ این مرکز با همکاری ۷۱ ناشر، بیش از ۲۵ میلیون جلد قرآن به طبع رسانده است. در کنار طبع قرآن، این مرکز به چاپ نهج البالغه، صحیفه ی سجادیه و مفاتیح الجنان هم اقدام کرده است.

ارتباطات مردمی

مکاتبات مردمی یکی از مواردی است که دغدغه ی آیت الله خامنه ای نسبت به قرآن را نشان می دهد. ایشان صبورانه پاسخ گوی نامه ها بوده و در جواب بسیاری از نامه ها، شاهد توصیه هایی به شرح

زیر هستیم:

ص: ۴۱

«خود را با عبادات و قرآن مانوس کنید.»

«از مژده ی حفظ قرآن در دل و ذهن شما دانشجوی عزیز خرسند شدم.»

«قدر حفظ قرآن را بدانید.»

«به حفظ قرآن همت بگذارید.»

«با قرآن انس بگیرید و در آن تأمل و تدبر کنید.»

«انس با قرآن را نعمتی بزرگ شمارید.»

اهدای قرآن به خانواده ی شهدا

اهدای قرآن به خانواده های شهدا از جمله فعالیت های معظم له در زمان ریاست جمهوری بوده

که بعد از رهبری نیز ادامه داده شده است. در انتهای قرآن های اهدایی، دست نوشته ی معظم له دیده می شود و ایشان می فرمایند:

«بنده شاید حدود ۱۷ سال است که این گونه قرآن ها را می نویسم و به منازل شهدا می برم. اسم خودم

را به امیدی کنار اسم شهید می نویسم و به خدای متعال عرض می کنم: المَجَالِسَةُ
مؤثره.» (۱)

عموماً دست نوشته ها با دعا یا توصیه هایی همراه است که از جمله آن می توان به موارد زیر اشاره کرد:

«خدا توفیق انس با قرآن را به شما مرحمت فرماید ان شاءالله!»

ص: ۴۲

۱- بیانات به تاریخ ۱۳۷۸/۲/۲۷

«با قرآن عزیز انس بیابید و در آن تدبیر کنید.» (۱)

«امید است در پرتو قرآن، خوش بخت و در راه آرمان های قرآنی ثابت قدم باشد ان شاءالله!» (۲)

دیدار با جامعه قرآنی

اشاره

در طول سال های پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، شاهد جلوه هایی دیگری از توجه

معظم له به قرآن هستیم که در ادامه به مواردی اشاره خواهیم داشت:

مسابقات بین المللی قرآن کریم

یکی از باارزش ترین فعالیت های قرآنی پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برگزاری مسابقات

بین المللی قرآن کریم در کشور جمهوری اسلامی ایران است. این مسابقات با تدبیر و حمایت مقام

معظم رهبری از سال ۱۳۶۰ (۱۴۰۲ هجری قمری) تا کنون توسط سازمان اوقاف و امور خیریه با شرکت ده ها قاری و حافظ از سراسر جهان اسلام در تهران برگزار می شود.

حضور بی نظیر و همیشگی حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله و بیانات ایشان از اولین دوره

مسابقات تا کنون چه در سمت ریاست جمهوری و چه در دوران زعامت و رهبری معظم له، از بهترین

دستاوردهای این رویداد بزرگ بوده است که به لحاظ توجه دادن جامعه به اهمیت انس با قرآن،

۱- دست نوشته ی قرآن اهدایی به فرزند شهید صیاد شیرازی.

۲- دست نوشته های قرآنی اهدایی به مناسبت جشن تکلیف آرمیتا رضایی نژاد.

تبیین رابطه انقلاب ایران و قرآن، روشنگری در زمینه دوری جهان اسلام از قرآن و لزوم بازگشت دولت ها

و ملت های مسلمان به معارف حیات بخش آن و بیان توصیه ها به جامعه قرآنی، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

مهم تر آن که این رهنمودها، در حال و آینده می تواند برای گسترش و تعمیم فرهنگ غنی قرآن بسیار راهگشا باشد.

محافل انس با قرآن

دومین جلسه ی دیدار آیت الله خامنه ای با جامعه قرآنی، همان محفل انس با قرآن است که همواره

اولین دیدار آیت الله خامنه ای در ماه مبارک رمضان را به خود اختصاص می دهد. ایشان در ابتدای یکی

از محافل، به این نکته اشاره کرده و فرمودند:

«خداوند متعال را شکرگزاریم که عمر داد و توفیق داد تا بتوانیم امسال هم ماه مبارک رمضان را با

این محفل نورانی آغاز کنیم.» (۱)

آیت الله خامنه ای با حضور چندساعتی خود، استماع تلاوت ها و نهایتاً ایراد بیاناتی در حوزه قرآن

کریم، این جلسات را مورد توجه خود قرار می دهند.

ص: ۴۴

۱- بیانات در محفل انس با قرآن به تاریخ ۱۳۹۳/۴/۸

جایگاه قرآن کریم در اندیشه ی آیت الله العظمی خامنه ای

آیت الله خامنه ای مد ظله به دنبال برپایی حکومتی شایسته در جوامع اسلامی بودند که در تمام

مؤلفه های آن از قرآن کریم استخراج، استنباط و تفسیر گردد.

«حفظ قرآن قدم اول است. اولاً حفظ را باید نگه داشت؛ بنابراین حافظ قرآن باید تلاوت کننده ی

مستمر قرآن باشد؛ یعنی مرتباً بایستی قرآن را تلاوت کند؛ و الاً حفظ از دست خواهد رفت. بعد بایستی این حفظ کمک کند به تدبر که این جور هم هست، حفظ حقیقتاً کمک می کند به تدبر. آنجایی که شما قرآن را تکرار می کنید، حافظید و می خوانید، فرصت تدبر و تعمق در آیات قرآن برای شما پیدا می شود.

البته انس با تفاسیری که مراد از آیه را تبیین می کنند، خیلی لازم است. وقتی حفظ باشد و این

انس با تفسیر هم باشد و تدبر باشد، همان چیزی که انتظارش در جامعه ی ما هست، پیش می آید:

شکوفایی قرآنی. شما تصور کنید در کشور ما ۱۰ میلیون، ۱۵ میلیون کسانی باشند از مردان و زنان که این ها با معارف قرآن آشنا باشند، ببینید این چقدر با ارزش است. آموزش های قرآنی را، درس های قرآنی را، نصایح قرآنی را، اندازهای قرآنی را، بشارت های قرآنی را در ذهن داشته باشند، آن ها را مرور کنند، آن ها

ص: ۴۵

را بر دل خودشان فراخوانند؛ اصلاً یک ملت پولادینی به وجود می آید. خوشبختانه زمینه هایش فراهم

است. امروز هم عزم و اراده ی ملت ما عزم پولادینی است؛ اما آن ساخت قرآنی جامعه، در آن صورت به دست خواهد آمد که ما امیدواریم ان شاءالله این پیش بیاید.»^(۱)

ایشان در کتاب طرح کلی اشاره داشتند:

«امروز روزی است که به قرآن مراجعه باید بکنیم. شرط اولش این است که قرآن را بفهمیم... آن

کسانی که راه ها و شیوه ها و روش ها را برای زندگی مردم جعل می کنند و پیشنهاد می کنند، آیا یقین دارند به صحت این راه ها؟ یقین ندارند؛ «وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ»، با تخمین، با گمان، با فرضیه و تئوری، مردم دنیا را، جامعه های بشری را می خواهند اداره کنند، با تئوری؛ اما خدا با تئوری کسی را اداره نمی کند؛ با متن واقعیت، با علم و دانش به معنای واقعی، انسان ها را به راه راست هدایت می کند. «إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ»

عَنْ سَبِيلِهِ» (۲)؛ یقیناً پروردگار توست داناتر به حال آن کسانی که گمراه می شوند از راه او، «إِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ» و او داناتر است به راه یافتگان و هدایت شدگان.» (۳)

سال ۱۳۷۰ نیز در دیدار با قاریان قرآن به اهمیت و لزوم توجه به آن در جامعه اشاره کرده، فرمودند:

«...من می گویم که در جامعه، قرآن اصل است. امت حزب الله باید یواش یواش با قرآن آشنا

بشوند؛ آن طوری که بتوانند مستقیم قرآن را از شماها گوش کنند و بفهمند. شما باید بتوانید در

ص: ۴۶

۱- بیانات به تاریخ ۱۳۹۰ / ۵ / ۱۱

۲- سوره ی مبارک انعام آیه ی ۱۱۷ و ۱۱۸.

۳- طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن ؛ جلسه یازدهم.

یک مجلس بالای منبر بروید، آیات قرآن را بخوانید و مردم با شنیدن این آیات اشک بریزند؛ ما این را می خواهیم.» (۱)

در سال ۱۳۸۸، در دیدار با بانوان قرآن پژوه اشاره داشتند که مسئولین نظام باید اهداف، خصوصیات و عملکردشان بر اساس دین باشد و این همان عمل به قرآن است:

«با قرآن باید عجین شد؛ مفاهیم قرآنی مفاهیمی است برای زندگی ؛ فقط معلومات نیست. ...نظام

جمهوری اسلامی، نظام دین مدار، یکی از بزرگ ترین اقلام عمل به قرآن است که این را انقلاب

برای ما تأمین کرد. ... ایجاد یک نظام مبتنی بر دین که مسئولان این نظام، هویتشان، اهدافشان،

خصوصیاتشان، عملکردشان، ارتباطشان با مردم، عملکردشان برای مردم بر اساس دین باشد - بر

اساس دستور دینی و دستور اسلامی باشد - این همان بزرگ ترین قلم از اقلام عمل به قرآن است؛

... بایستی کارهای اساسی را انجام داد، برای این که محتواها به معنای حقیقی کلمه قرآنی بشود؛

رفتار فردی ما، رفتار مدیریتی ما، رفتارهای سازمانی ما، رفتار ما در آموزش و پرورش - یعنی دستگاه

آموزش و پرورش ما شامل دانشگاه ها و پژوهشگاه ها و حوزه ها و همه جا - رفتار در درون خانواده ی ما، رفتارهای سیاسی ما، رفتار بین المللی ما، همه بر اساس اسلام باشد؛ این کی خواهد شد؟ آن وقتی که ما با مفاهیم قرآن، به درستی آشنا باشیم.» (۲)

آیت الله خامنه ای در مراسم اختتامیه مسابقات قرآن سال ۱۳۷۹ اشاره داشتند که مکاتب اجتماعی

دنیا پاسخ گوی نیازهای انسان ها نبوده و قرآن کریم راه صحیح را نشان می دهد:

۱- بیانات در دیدار باقاریان قرآن ، به تاریخ ۲۲ / ۱ / ۱۳۷۰.

۲- بیانات در دیدار جمعی از بانوان قرآن پژوه کشور به تاریخ ۲۸ / ۰۷ / ۱۳۸۸

«امروز مکتب های فلسفی و مکتب های معرفتی دنیا، در کار بشریت درمانده اند. باور کنید مکاتب

اجتماعی دنیا در کار انسان درمانده اند و راه پیدا نمی کنند. آن مارکسیسم بود که آن طور شکست

خورد و نابود شد. مکاتب غربی نیز همین طورند؛ درمانده اند. دلیل درماندگی شان این است که

در غرب علم هست، پول هست، قدرت نظامی هست؛ سعادت نیست؛ سکینه و طمأنینه نیست؛

آرامش معنوی نیست. پس آن نسخه، نسخه ی نا کامی است؛ نسخه ی شکست خورده ای است؛

اما قرآن و آیین اسلام، به انسان ه علم می دهد، هم رفاه می دهد، هم عزت می دهد، هم سکینه می دهد: «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ»؛ «فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى». علاوه بر لذت دنیوی، رفاه مادی و قدرت علمی ، سکینه و طمأنینه می دهد و آرامش

می بخشد و این در تاریخ تجربه شده است؛ امروز هم قابل تجربه شدن است. در ایران اسلامی ، ما یک قدم کوچکش را برداشتیم؛ آثارش را هم مشاهده کردیم؛ برکاتش را

هم دیدیم و هرچه جلوتر برویم، بیش تر خواهد شد. امروز علاج امت اسلامی این است
؛مقدمه و صراط مستقیمش همین قرآن کریم است» (۱)

ایشان در دیدار با قاریان قرآن سال ۸۸ نیز، علاج دردها و ضعف های دنیای اسلام را در
آیات قرآن

دانسته، فرمودند:

«عزیزان من! بدانید که امروز دنیای اسلام محتاج قرآن است. در مضامین آیات سوره
های

آل عمران، بقره، انبیاء و احزاب، مطالبی وجود دارد که امروز علاج دردها و ضعف های
دنیای

ص: ۴۸

۱- سخنرانی در مراسم اختتامیه ی مسابقات حفظ و قرائت قرآن کریم به تاریخ ۰۹/۰۸/۱۳۷۹

اسلام است و این هاست که ایمان انسان را عمیق و راسخ می کند؛ معرفت انسان را روشن
و آگاهانه

می کند؛ نیروی حیاتی انسان را به میدان می آورد از آن ها کار می کشد. آن وقت جامعه
ای با این خصوصیات، هم ترقی می کند، هم روحیه می گیرد.

وقتی جامعه ای روحیه اش قوی شد، دشمن نمی تواند به آن زور بگوید... نه دشمنان
بیرونی و نه دشمنان درونی (تنبلی و بی عاری و بی کارگی).

این که در روایت دارد: «و رجل قرأ القرآن فوضع دواء القرآن علی داء قلبه» برای این است که قرآن را فقط برای این که اسم و رسم بیابند یا مشغولیتی برای خودشان درست کنند، نخوانند؛

بلکه قرآن را به جهت این که درمان های اصلی از آن است بخوانند. داروی قرآن را روی درد جان

و وجود و باطن خود بگذاریم و با قرآن این دردها را شفا دهیم. این کار، احتیاج دارد به این که فضا

قرآنی شود. (۱)

وجود چنین دیدگاهی نسبت به قرآن کریم سبب شده است آیت الله خامنه ای پس از رهبری نیز،

در بسیاری از بیانات خود به آیات قرآن استناد کرده، نشان دهند مسیر انتخابی برای پیشرفت انقلاب

اسلامی، برگرفته از آیات قرآن کریم و روایات است. به صورت موردی نیز در تمام مباحث منظومه ی

فکری آیت الله خامنه ای، می توان تطبیق اندیشه ی ایشان با قرآن را دریافت که پرداختن به آن بسیار

مفصل بوده و از حوصله ی بحث، خارج است.

در ادامه، خاطرات یکی از نزدیکان و دوستان ایشان را مرور می کنیم که با بیانی متفاوت، در تأیید

آنچه تا به حال گفتیم، است.

ص: ۴۹

۱- بیانات در دیدار قاریان قرآن کریم به تاریخ ۱۳۸۲/۰۸/۰۶

حسن ختام مروری بر چند خاطره قرآنی به نقل از استاد سادات فاطمی

اشاره

استاد حاج سید مرتضی سادات فاطمی، خادم، حافظ و قاری بزرگ قرآن کریم هستند که تقریباً

همه ی ما در گوشه و کنار و از طرق مختلف صدای قرآن و اذان این استاد عظیم الشان قرآن کریم را، چه

از رادیو و تلویزیون و چه از مناره های بلند مسجد مقدس گوهرشاد، شنیده ایم. ایشان به خاطرات خود با معظم له مختصراً اشاراتی داشتند که در ادامه به مرور آن ها می پردازیم؛ چرا که حقیقتاً

هریک از آن ها حاوی نکات ظریف و دقیقی از عظمت علمی و معنوی رهبر معظم انقلاب (حفظه الله) است.

آرزوی «انس جامعه با قرآن»

سادات فاطمی با اشاره به دغدغه ی قرآنی رهبر معظم انقلاب مدظله می گوید:

من یک سخنرانی از رهبر معظم انقلاب سراغ ندارم که در آن اشاره ای به قرآن نداشته نباشند،

ص: ۵۰

حتّی در جمع های غیر قرآنی ایشان مرتّب اشاره به قرآن دارند و حتّی زمانی به من فرمودند: «یکی از

آرزوهای من این است که مردم ما این قدر با قرآن انس بگیرند و قرآن را بفهمند که همان طور که مساجد را پر می کنند و یک منبری برایشان سخنرانی می کند، همان طور هم مساجد را پر کنند و یک قاری برایشان قرآن بخواند.»

وی با بیان این که حضرت آقا همیشه بر امر تلاوت قرآن تأکید داشتند، ادامه داد: قبل از انقلاب

در مشهد جلسات قرآنی با حضور آیت الله خامنه ای برگزار می شد و به همین منظور مشهد به عنوان پایگاه قاریان قرآن معروف شده است. خود ایشان به بنده توصیه کردند که علاوه بر قرائت اساتیدی نظیر

«منشای»، «علی البناء» و «عبدالباسط» به تلاوت و تقلید از مصطفی اسماعیل هم پردازم.

سادات فاطمی اضافه کرد: در جلسات تفسیر و سخنرانی رهبر معظم انقلاب در مشهد نیز همیشه

تأکید ایشان بر این بود که پس از بحث ها و سخنرانی ها تلاوت قرآن با صوت یک قاری برتر انجام شود و این نشان از اهمّیت دادن آیت الله خامنه ای به فعّالیّت های قرآنی است.

تخصص در همه فنون قرآنی

قبل از این که شحات انور به ایران بیاید، آقا در جمعی فرمودند که او موسیقیدان عظیمی است.

ایشان شحات را ندیده بودند؛ اما نوارهایش را گوش داده بودند. بعد از این که برای اولین بار به ایران آمد در مصاحبه اش گفته بود که من دو سال تخصصی روی موسیقی و نغمات مطالعه کرده ام. آقا صرفاً از خواندنش به این مسئله پی برده بودند. این نشان می دهد که ایشان در همه ی فنون قرآنی متخصص و صاحب نظرند.

ص: ۵۱

شناخت بسیاری از قراء و داشتن نوارهایشان

رادیو قرآن به دستور حضرت آقا راه افتاد، مسئول رادیو قرآن روزی به من می گفت: «یک بار رفته بودم

خدمت آقا، ایشان به بنده فرمودند: «چرا نوارهای «کامل یوسف» را پخش نمی کنید؟!» برای من جای

تعجب بود که آقا کامل یوسف را از کجا می شناسند؟! من (استاد سادات فاطمی) به او گفتم: کجای کاری آقا جان؟! ایشان بسیاری از قراء را از قبل از انقلاب می شناختند و نوارهای آن ها را داشته اند.

من خودم قبل از انقلاب، جزء اولین افرادی بودم که به شیوه ی جدید و اصطلاحاً مصری می خواندم، اگر ده نفر مصری بلد بودند یکی من بودم، اما مصطفی اسماعیل را نمی شناختم! تا این که آقا یک روز به من گفتند: «حیف نیست شما مصطفی اسماعیل نمی

خوانید؟!» نوارهایش را ایشان به من دادند و از آنجا با او آشنا شدم. آقا واقعاً در همه ی مسائل خبره هستند.

دقت در قرائت و تذکر اشتباهات به قراء

در یک محفل قرآنی خدمت مقام معظم رهبری بودیم، آقای سعیدیان قاری معروف آیاتی را

تلاوت کردند. رسم است که قاری بعد از تلاوت خدمت حضرت آقا می رود و با ایشان خوش و بش

می کند، آقای سعیدیان که رفتند خدمت آقا، ایشان فرمودند: «شما یک وقف «میم لازم» را عبور کردید!»

آقای سعیدیان بعد از جلسه به بنده گفتند: «به نظرم آقا اشتباه کردند، من خیلی مراقب بودم که در

قرائتم اشتباهی رخ ندهد». گفتم: «امکان ندارد آقا اشتباه کرده باشند، قرآن همراهتان هست؟» در قرآن جیبی شان آیات تلاوت شده را باز کردند، دیدیم که بله، حضرت آقا صحیح فرموده بودند؛ ایشان خیلی

دقیق قرائت آقای سعیدیان را بررسی کرده و اشتباهشان را متذکر شده بودند.

ص: ۵۲

منابع

کتاب «شرح اسم»، زندگی نامه آیت الله سیدعلی خامنه ای؛ بهبودی، هدایت الله؛ مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی.

کتاب «از نیمه خرداد»، طرحی از اندیشه و رهبری حضرت آیت الله خامنه ای؛ غفاری، مصطفی؛ نهضت نرم افزاری، وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی.

کتاب «طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن»؛ انتشارات صهبا.

مقاله «نظام سازی در نگاه تفسیری آیت الله خامنه ای مد ظله»؛ عینی زاده، مؤدب؛

دوفصلنامه علمی پژوهشی «مطالعات قرآن و حدیث»، سال یازدهم، شماره اول، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، پیاپی ۲۱، ص ۱۵۳-۱۷۵.

مقاله «بررسی روش و گرایش تفسیری مقام معظم رهبری»؛ علوی مهر، مروجی طبسی؛ پژوهشنامه علوم و معارف قرآن کریم، زمستان ۱۳۸۹ - شماره ۹ از ص ۴۵ تا ۹۲.

پایان نامه «بررسی روش تفسیری آیت الله العظمی سیدعلی خامنه ای»؛ خواجه، زهرا؛ دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی قم؛ هریور

. ۱۳۹۴

ص: ۵۳

العربیة

اشاره

ص: ۵۴

المقدمه

يعكس التأمل فى حياه القائد امعظم (مدّ ظله العالى) مدى التفاعل والأنس الذى يعيشه سماحته مع القرآن الكريم منذ ريعان شبابه والى يومنا هذا حيث

يعيش العقد السابع من عمره المبارك وبأجمل صورته، يمكن معه القول بأنّ البعد القرآنى يمثل أحد أركان شخصيته (حفظه الله).

من هنا ارتأت لمنظمه الأوقاف والأمور الخيرية عشيه إقامه مسابقه القرآن الكريم الدوليه بدورتها الخامسه والثلاثين، تقديم هذه الورقه تحت عنوان القائد القرآنى لا لتسليط الأضواء على الجانب القرآنى فى شخصيه مساحته طيله سبعة عقود من النشاط القرآنى فحسب، بل لبيان مدى التطابق بين

منظومته الفكرية وقيم ومفاهيم القرآن الكريم وانسجامها مع المبادئ والأسس

الإسلاميه بشكل واضح. أملاً فى الانتهاال مهنا.

منظمه الأوقاف والأمور الخيرية

ص: ٥٥

أسره القائد والقرآن الكريم

إذا أردنا رصد العلاقه بنى السيد القائد والقرآن الكريم، وتأثر منظومته الفكرية والقيمية بمفاهيم الكتاب المجيد لابد أولاً من الانطالق من ميحطه الأسرى؛ باعتبار أن مؤسسه الأسره هى القاعده الأساسيه

والرکیزه الأولى لبناء الشخصیه وتحدید معالمها، وللدور المهم الذى تقوم به فى تشکیل معالم أفرادها.

ولد السید على الحسینى الخامنئى عام ۱۳۵۸هـ - ق [۱۹۳۹م] فى مدینه مشهد المقدسه فى عائله

علمائیه مخترمه.

والده هو آیه الله الحاج السید جواد الخامنئى (۷/۱۲/۱۸۹۵ - ۵/۷/۱۹۸۶م)، من مجتهدى وعلماء

عصره الموقرین الذين تخرجوا من حاضره النجف الأشرف التى شدّ الرحال إليها سنه ۱۳۴۵هـ - ق.

بعد فراغه من دراسه السطوح فى تبریز والهجره إلى مشهد المقدسه، متلمذا فى الفقه والأصول

على يد كبار أعلام المدرسه النجفیه حيث حضر دروس كل من الميرزا محمد حسين النائینى، والسید

أبو الحسن الأصفهانى وال - آقا ضیاء الدين العراقى، ونال درجه الاجتهاد من الأعلام الثلاثة المذكورین.

والدته السیده خدیجه میردامادى کرمیه آیه الله السید هاشم نجف آبادى من علماء «مشهد» المعروفین وكان من المهتمین بالشأن القرآنى وكان له مجلس تفسیر فى أحد أروقه مسجد کوهر شاد.

وضمنت حلقة درسه الكثير من الطلاب والفضلا والشباب من عشاق المعارف القرآنيه.

وكانت والدته المكرمه السيده خديجه امراه عفيفه شريفه عالمه متفقهه، زاهده، متخلقه بالأخلاق الألهيه، وكانت على معرفه جيده آيات الذكر الحكيم والأحاديث الشريفة والتاريخ وعلوم اللغه والأدب. وكانت رحمها الله تنقل ما تراكم لديها من إرث معرفي وعلوم تفسيريه ومعارف تاريخيه استقتها خلال قراءتها لكثير من المصادر من قبيل كتاب روضه الصفا، عن حياه الأنبياء والأئمه المعصومين (عليهم السلام)، على شكل حكايات وقصص تسردها على أولادها الصغار، وكانت تتلو القرآن بصوت رخيم، وقد أشار السيد المرشد إلى هذه الحقيقه قائلاً: «إن أول ترنيمه قرآنيه طرقت مسامعي كانت بصوت الوالده التي ما فتأت تتلو القرآن بصوت رخيم.... وكنا نجتمع حولها ونستمع ترانيمها العذبه التي تخترق شغاف القلب، ونصغى لترجمتها لآيات الذكر احكيم».

وأضاف: «كانت الوالده هي أول من فتح لي الآفاق على حياه كل من النبي موسى وإبراهيم وبعض

الأنبياء (عليهم السلام) عندما كانت تتلو علينا كتاب الله، فقد كانت تقف عند حياه هؤلاء العظماء لتشرح لنا أبعادها».

هذه الاجواء المفعمه بتلاوه كتاب الله التي عاشها والداها كانت هي النافذه التي أطل منها السيد على الخامنئي على عالم القرآن الكريم الرحب لينهل من حياضه ويرتع في حدائقه الغناء وينمو في فضائه الطلق، الأمر الذي جعله يعشق القرآن الكريم ويأنس بكلام الوحي حيث كان.

التحق السيّد الخامنئى بالكتاتيب وهو فى الرابعه من عمره. ومع بلوغه الخامسه من عمره التحق

بالمدرسه الابتدائيه، ولأنه كان يتمتع بصوت جميل و يجيد تلاوه كتاب الله اختياراً قارئاً لكتاب الله وقد

اشتهرت تلاواته على نطاق ضيق.

ص: ٥٧

ولتنميه قدراته هو وأخوته على تلاوه كتاب الله طلب والده السيّد جواد من الحاج رمضان بنكدار تعليمهم أصول التلاوه وقواعد التجويد، تلاه فى المهمه الملا عباس الذى كان يعد حينها من أبرز القراء فى مدينه مشهد المقدسه فكانت حصيله ذلك أن اجتاز السيّد قواعد التجويد كلها بنجاح.

وهناك وثيقه تسجّل تصدى السيّد القائد لتدريس قواعد التجويد وهو فى سن الثانيه عشره من عمره، وكانت تلك المرحله بمثابة الانطلاقه الاولى لنشاطه القرآنى. (١)

ومن الامور التى أسف عليها السيّد القائد أنه لم يشرع فى حفظ القرآن الكريم فى تلك الحلقه

الزمنيه من عمره الشريف بالرغم من حفظه لبعض أجزاء المصحف المبارك فى سنه عمره اللاحقه،

كما أسف وبشده لعدم تمكنه من حفظ المصحف الشريف.

بدأ السيد الخامنئى دراسات العلوم الحوزويه ولم يزل فى الصف الخامس الابتدائى، وبعد الفراغ من مرحله الدراسه الابتدائيه دخل عامل الدراسه الحوزويه متدرجا فيه حتى حضر سنه ١٣٣٤ هـ - ش

[١١٩٥٥م] من حضور أبحاث الخارج فى الفقه لايه الله السيد محمد هادى الميلانى، ثم شدّ الرحال

صوب النجف الاشرف لينهل من نمير أعلامها لفته قصيره عاد بعدها للدراسه فى مدينه قم المقدسه

متلمذا على يدى كبار علمائها، وفى تلك الحقبه أولى اهتماما كبيرا بعالم التحقيق والمطالعه والتدريس.

ومع حلول العام ١٣٤٣ هـ - ش [١٩٦٤م] عاد إلى مشهد المقدسه لرعايه والده الذى كان يعانى من

مشكله فى البصر، فالتحق من جديد بحلقات درس السيد الميلانى إلى سنه ١٣٤٩ هـ - ش [١٩٧٠م].

يؤمن آيه الله الخامنئى (مدّ ظله العالى) بعدم كفايه حلقات القراءه ما لم تكن منطلقاً لتعزيز ص: ٥٨

١- توجد صورته للسيد القائد كتب خلفها بخط يده: «العمر ١٢ سنه، الصف السادس الابتدائى... اليوم الجمعه بعد . الفراغ من تدر يس قراءه القرآن الكريم وكان القراء من

طلاب نفس المدرسه التى أنتمى اليها. وكان الحضور أنا مع عدد من طلاب الصف السادس الابتدائى وسائر الحضور من تلاميذ الصفوف الاخرى.

المفاهيم القرآنيه فى الوسط الاجتماعى. (١) ولطالما أكد على التركيز على البعد المعرفى واخلوض فى غمار المعارف القرآنيه وتفعيل مفاهيمه وانزالها إلى الواقع الاجتماعى. وقد انجر به هذا الفهم وتأكيده الدائم

على ضروره ارتباط الشباب بالجانب المفاهيمى للقرآن إلى انطلاقه فصل جديد فى حياته تمثل بالبعد

الثورى والسعى لتحقيق نظام يقوم على أسس قرآنيه.

ص: ٥٩

١- قال فى كلمه ألقاها بمناسبة أسبوع الوحده الاسلاميه فى طهران بتاريخ ١٧ ربيع الأول ١٤١٥ هجرى. بحضور رؤساء السلطات الثلاث وعدد من مسؤولى الجمهوريه الاسلاميه، والضيوف المشاركين فى المؤتمر الدولى للوحده الإسلاميه: إذا كانت الحكومه تستند إلى الإسلام، فمعنى ذلك أن الإسلام يعمل به فيها. لكن حينما يكون الإسلام موجوداً فى المجتمع على شكل عقائد وأعمال فرديه من دون أن تكون هناك حكومه للدين، فإن القرآن والإسلام يصبحان مهجورين فى ذلك المجتمع. فما معين قول الله عزوجل فى القرآن الكريم فى سورة الفرقان: «وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا»؟ «اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» لا يعنى أن المسلمين تخلوا عن القرآن و عن الإسلام وأبعدوهما عن حياتهم من الأساس، فهذا ليس اتخاذاً كما عبر القرآن الكريم: «اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» يعنى أن القرآن موجود بين ظهرانيهم لكنه مهجور وبعيد عن ساحه الحياه.

فماذا يعنى هذا؟ إنَّ هذا يعنى أن القرآن يُتلى من قبل أفراد المجتمع، و يحترم فى الظاهر، ولكن لا يُؤخذ بأحكامه وقوانينه. فبحجه فصل الدين عن السياسه سلب من القرآن الكريم حقه فى حكم المجتمع. فمعنى هجر القرآن يعنى أن يبقى للقرآن اسم ولكن لا تكون له أیه سلطه فى المجتمع. وعلى هذا فإن أیه بقعه من العالم الإسلامی لا تكون فیها الحكومه للقرآن تعتبر مصداقاً لشكوى النبی (صلی الله علیه و آله وسلم). و یرى سماحته أن إقامه نظام یستند ایل الاسس الدینیة تعنى تکرار تجربه النبی الأکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) عند هجرته الى المدینه المنوره، فما لم یکن هناك مجتمع اسلامی لا وجود للنظام الإسلامی، ومع عدم وجود مركزیه للسلطه یمکن أن یحمى جميع الأنشطة الاجتماعیه، فالعمل لا یضمن. فقبل جناح الثوره الاسلامیه كان هناك رجال یتحرقون ملا آلت ایه حاله الناس و كانوا یعظون و یظهرون النصح للناس و كان لوعظه اثر ما، لكنه غیر مجد بالکامل ولم یترجم الى الواقع العملی، لماذا؟ لأن النظام هو نظام الباطل؛ لأن توجه المجتمع كان یسير باتجاه مناهضه العداله والانصاف و ضد امروءه و معادیا الأخلاقیه. التوجیه مهم. ومبدأ التوجه بتشکیل النظام.

الجدور الثوریه والتفسیریه

الانطالقه الثوریه واعتماد احلقات التفسیریه كأحد خطوط المواجهه

كان الإمام الخامنئی مدّ ظله من الرواد الأوائل الذین التحقوا بحركه الإمام الخمینى عام ۱۳۴۱ هـ - ش

[۱۹۶۲ م]، وتمثلت باكوره نشاطه السياسى بطبع ونشر بيانات الثوره وخطابات الإمام (قدس سرّه)، مما ساعد على تعزيز الوعي لديه بقیم الثوره وتجلی أبعاد الرؤیه السياسیه للإمام الخمینى عنده بشكل واضح.

وكان فى غاية الحرص على فهم كیفیه تشكّل الوعى الثورى والرؤیه السياسیه للإمام الخمينی، ومعرفه العوامل والشخصیات التى تأثر بها الإمام الخمينی رحمه الله وغير ذلك من الاسئله التى أخذت حيزاً كبيراً من فكر السيد الخامنئى.

وخلص إيل أنه بصرف النظر عن التأثير الكبير الذى تركه كل من آيه الله السيد حسن المدرس

وآيه الله الميرزا محمد على الشاه آبادى على فكر الإمام الخمينى، فإن مواهبه وذكاءه الحاد ووعيه

الأجتماعى وفهمه العميق للقضايا الاسلاميه هو ما أدى إلى بناء كيانه وتكامل شخصيته السياسيه

وجعله فى طليعه كبار الثوريين، فضلاً عن الشجاعه الفائقه التى تحلى بها الإمام التى تمثل إرثاً

أسرياً اخذه عن آباءه العظام. لذا، هناك مجموعه من العوامل كالتدين والشجاعه والوعى السياسى

والإستلهام من الجانب السياسى لحياه كل من السيد حسن المدرسى والشاه آبادى، ساعدت فى

ص: ٦٠

انبثاق البعد الثورى الذى اتصف به الإمام الخمينى (رحمه الله). وكان السيد الخامنئى يعى كل تلك

العوامل و يضعها تحت مظله ما يسمّى «بالحافز الدينى».

مع اطلاله العام ١٣٤٢هـ - ش [١٩٦٣ م]، دخلت ثوره الشعب الايرانى بقيادة الإمام الخمينى (رحمه الله)

مرحله جديده، وعقيب قمع هذه الحركه من قبل النظام الشاهنشاهى، انتهجت مختلف التيارات

السياسيه والاجتماعيه سياسات مختلفه، وكان السيد الخامنئى إلى جانب مؤازرته لسائر رجالات

الثوره، قد سار باتجاه تعزيز البعد الثورى لدى الجماهير متخذاً من الحلقات التفسيريه منطلقاً لحركته الثوريه هذه. كما حاول رسم خطه لخلق مجتمع مؤمن لا يرضخ للواقع المزرى الذى يعيشه العامل آنذاك، مجتمع قادر على وضع الحلول الناجعه لإداره التغيير، و يستند فى نهجه هذا على العوده إلى القرآن الكريم متبعاً مقوله «الدين بحده الا كثرى». وقد تسببت ظروف ذلك الوقت فى مراقبه جميع أنشطه آيه الله الخامنئى وغيره من النشطاء من

قبل قوات الأمن (السافاك)، بحيث كان رجالها ومخبروها السريون يحضرون جميع خطابات ومجالسه لمراقبه ما يتفوه به سماحته وتدوين كلامه ضمن تقارير سرّيه يرفعونها إلى الجهات الأمنيه العليا؛ وقد

أشار سماحته إلى تلك القيود المفروضه من قبل السلطات والتضييق عيل حريه التعبير عن الرأى

والحديث مع الجماهير بحريه، وكيف كان يتعامل معها، بقوله:

«كنت لا أتردد فى قول ما أعتقد بأنه يضر النظام و يؤذى السلطات بشده ولكن بلا أدنى تصريح

ولو بإشاره طفيفه إلى الجهاز الحاكم. بل كنت اجتنب اعتماد أسلوب التلميح أو الكنايه المشيره للنظام الحاكم مطلقاً.»

ومع ذلك، ساهمت تقارير الوشاه والمخبرين فى اعتقال السيد لأكثر من مره، فقد بلغت اعتقالات

السفاك له ست اعتقالات قبل انتصار الثوره، وحكم عليه بالإبعاد إلى مناطق نائيه من إيران.

ص: ٦١

حلقات التفسير قبل انتصار الثوره الإسلاميه

إشاره

بلغت عدد الدورات التفسيريه التى أقامها السيد حفظه الله حتى انتصار الثوره الإسلاميه تسع

دورات تفسيريه، نشير اليها تباعاً:

الحلقات التفسيريه يف «باين خيابان»

وهذه هى أولى الدورات التفسيريه التى قام بها سماحته وذلك فى بدايات سنه ١٣٤٣ هـ - ش

۱۹۶۴ م تلبیه لطلب عدد من سكان حیّ «بایین خیابان» الذین دعوه لإلقاء محاضرات فى التفسیر

فاستجاب لدعوتهم، فشرع بإلقائها بعد إطلاق سراحه من السجن الثانى طيله شهر رمضان من ذلك

العام، فى حشد من رجال الأعمال، والتجار فى مشهد، وعدد قليل من رجال الدين النشطين الذین

كانوا مهتمين يف الشؤون السياسيه، جعل محورها تفسیر «سوره المائده» وعرفت تلك المحاضرات

حينها باسم «محاضرات بایین شهر».

جلسات التفسیر إبان المطارده والتخفى

كان لشغف السيد بالمعارف والقيم القرآنيه الدور الفاعل فى دفعه لاستغلال أدنى الفرص مهما

قصرت لنشر معارف القرآن وترويج مفاهيمه حتى فى أحلك احالات وفى الظروف الصعبه التى كان

يعيشها رجال الثوره والاضطهاد الذى يتعرضون له، ففى عام ۱۳۴۵ هـ - ش [۱۹۶۶ م]، قام بعقد مجموعه

من المحاضرات التفسيريّه التى ألقاها على بعض المقربين منه عند فراره من أعين السلطات فى مدينه مشهد والاختفاء فى طهران وذلك فى ليلالى شهر رمضان الكريم، وقد وصف سماحته تلك الحلقات

ص: ۶۲

التفسیریه بقوله:

«کانت جلسات جیده ومفعمه بالحویه والنشاط وكان محور البحث فیها تفسیر سوره الکهف».

حلقات التفسیر فی مدرسه المیرزا جعفر

فی المره الثالثه التى تم اعتقاله فی شهر فرودین عام ۱۳۴۶ هـ - ش [نيسان ۱۹۶۷ م]. وبعد إطلاق

سراحه قام بزیاره السجناء السياسیین فی طهران، وقد حاول من خلال الاتصالات مع الثوار فی

مناطق مختلفه من البلاد، لتنظیم شؤون الثوار والثوره، وتدريب أجيال جديده من المقاتلین والثوار

على أساس الفكر الإسلامی، وخاصة بین طلاب الحوزه والطلاب الجامعین محاولا اعتماد مبادئ

النضال المستقاه من القرآن والحديث، فی مقابل الفكر الماركسى والليبرالى وغيرها من الاتجاهات

الفكریه، من أجل تعمیق الفكر والنضال الإسلامی فی إطار حركه الإمام الخمينی. وعلى الرغم من

المواجهه مع نظام بهلوی، فقد حقق الكثير من النجاحات فی هذا الإطار. (۱)

بعد إطلاق سراحه عقد مساحته السلسله الثالثه من الحلقات التفسیریه سنه ۱۳۴۷ هـ - ش

[۱۹۶۸ م] بطلب من رفيقيه في الجهاد الكناباديين وابناء منطقته وزملائه في الدرس،
ومرافقيه في

السفر، فبعد أن اطلع كل من السيد رضا كامياب و محمد باقر فرزانه على الأبعاد العلميه
والاجتماعيه

والسياسيه لشخصيه السيد الخامنئي، وأنه شخصيه علميه مرموقه جدير بالتلمذ على يديه
طلبا من سماحته وبالحاح على عقد دروس خارج الإطار المتعارف في العرف الحوزوي
من قبيل التفسير

والكلام والأخلاق.

ص: ۶۳

۱- موقع Khamenei.ir

ولمّا كان السيد شديد الرغبه في المعارف القرآنيه ويؤمن بأولويه تلك المعارف السماويه
، استجاب سماحه - بعد العوده إلى مدينه مشهد- للطلب معتمدا سوره المائده محورا
للتفسير أيضا فكانت حلقات الدرس تعقد في كل خميس وجمعه من الأسبوع، ورويدا
رويدا ازداد عدد الحضور حتى تمكنت الحلقة من استقطاب عدد من طلاب العلوم الدينيه
، بل حظيت باهتمام عدد من الشباب الجامعيين وعدد من رجال البازار [السوق]. وكانت
انطلاقه تلك الحلقات التفسيريّه أولا في مسجد الصديقين في سوق «سرشور»، ومع ازدياد
عدد الحضور ثم الانتقال إلى مكتبه مدرسه ميرزا جعفر، وقد امتدت تلك الحلقات لفته
أطول من سابقاتها واستمرت لسنوات عديده، إلى أن منعت السلطات الأمنيّه من انعقادها،

ولسوء الحظ فقدت اشروطه تسجيل تلك الجلسات ولا توجد لدينا أدلى معلومات حول محتويات ما طرح خلالها.

مواصله سلسله حلقات تفسير مدرسه الميرزا جعفر

لعبت سلسله الاعتقالات المتواليه والمطارده المستمره التي عاشها سماحه الإمام السيد على الخامنئي طيله حياته الشريفه دورا بارزا في الحد من نشاطه والتأثير على الأنشطة التعليميه والتربويه ، والبرامج الثقافيه التي يقوم بها سماحته، فبعد اعتقاله الخامس وازدياد نسبه المخبرين والراصدین التحركاته وأرتفاع منسوب التوتر وتضييق دائره الخناق، اقتضى الأمر من الثوار الحيطه في الحركه والاحتراس في السلوك والقول.

الا أن سماحه السيّد وبعد إطلاق سراحه الخامس شرع وبلا ادنى تأخير في خريف سنه ۱۳۵۰ هـ ش [۱۹۷۱م] بمواصله الحلقات التفسيريه في « مدرسه الميرزا جعفر» في مشهد (جامعه الرضوى

ص: ۶۴

الفعليه)، وقد آثار وصول اخبار دروسه التفسيريه هذه إلى (السافاك) حفيظه السلطات الأمنيه التي سارعت إلى بث بعض عيونها ومخبريها لرصد تحركاته والإبلاغ عما يدور في تلك الاجتماعات بشكل دائم. وفي هذه الجلسات ثم تفسير السور المباركه التاليه: المائده الأنفال ، براءه، وآيات من سوره يونس.

بدء الحلقات التفسيريه في مسجد الإمام حسن (ع) في مدينه مشهد

في خريف عام ۱۳۵۱ هـ ش [۱۹۷۲م] ومع حلول شهر رمضان المبارك بزغ نور الحلقات التفسيريه في مسجد الإمام الحسن (عليه السلام)

فبعد أن استجاب سماحته وبإلحاح من قبل المؤمنين للتصدي لإمامه الجماعة في المسجد المذكور، شرع رويدا رويدا بإلقاء الخطب والكلمات القصيره والتي حظيت بإقبال شديد من قبل المؤمنين، وكان سماحته يقوم بتدوين ترجمه الآيات وشرح الأحاديث والمعارف الدينيه على لوحه خاصه ثم وضعها في المسجد، وقد حظيت الجلسات التفسيريه باستقبال منقطع النظير من قبل طيف الشباب خاصه حيث كانت باحه المسجد تغض بهم وكانوا يدونون ما تجود به قريحه السيد، وكانت الجلسات تعقد في صبيحه أيام الجمعه من كل اسبوع واستمر العمل بها حتى سنه ١٣٥٢ هـ ش [١٩٧٣م]. وقد تمحور البحث التفسيري حول خصوصيات الشخصيه اليهوديه. وفي ٩/٣/١٩٧٣م تعرض سماحته لتفسير الآيه ٦٢ من سوره البقره، وكان أسلوبه حفظه الله يقوم على تفسير الآيات من خلال سرد أمثله من واقعه المعاصر.

وكان رجال (السافاك) يتحينون الفرص عسى أن يعثروا على ذريعه تبرر لهم اعتقاله وإيداعه

ص: ٦٥

السجن! وكان خير مكان يمكن من خلاله رصد تحركه هو تلك الحلقات التفسيريه التي قد يبوح خلالها عن توجهاته السياسيه وموقفه من السلطات الحاكمه.

ومن ناحيه أخرى كان سماحته شديد الحرص على استمرار تلك الحلقات التفسيريه وكان برفض ما يؤدي إلى توقفها ولو من قبيل القاء شعار محبب إليه! وقد أشار سماحته إلى تلك الحقيقه في إحدى حلقات التفسير قائلا:

«أطلب من الساده أن يسمحوا لنا بالقيام بعملنا ولا يقوموا بما من شأنه تعطيل العمل. فأنا اليوم اعتقد بأن الأولويه للتعرف على القرآن أكثر من أى شيء آخر، ولا زلت أشعر بهذه

الضروره ، ومن هنا قلت للساده في كل من حضرته مشهد و قم العلميتين علينا إيقاف الدروس المتعارفه لمدّه عشرين عاما! ولنحدث نهضه قرآنيه كبرى، وها أنا أفسر القرآن لمدّه ست سنوات وقد آمنت الحوزه العلميه إلى حد ما بصوابيه ما أدعو إليه. لذلك أرجوا الساده ألا يرددوا الشعارات ؛ لعدم جدوائيه ذلك اليوم «

وقد استمرت تلك الحلقات حيث وصل يوم ١٨

/ ٥ / ١٩٧٤ م إلى تفسير الآيات ٩٦ - ٩٨ وتلاها الحديث في الحلقة اللاحقه عن الآيات ٩٩ - ١٠٢ من سوره البقره ، وكان رجال السافاك يواصلون رفع التقارير والأخبار عما يدور أثنائها وتزويد السلطات الأمنيّه بما يجري فيها، الأمر الذي انتهى إلى عدم السماح له باستمرارها لمعارضتها مع مصحله النظام الشاهنشاهي. حيث استدعى سماحته في الشهر السابع من عام ١٩٧٤م من قبل السلطات الأمنيّه التي أبلغته ضروره التوقف عن القاء المحاضرات التفسيريه والاكتفاء بإقامه صلاه الجماعه في مسجد الإمام الحسن (عليه السلام) أضافه إلى السماح له بشرح بعض الأحاديث ومواصله دروسه التي كان يلقيها على طلاب العلوم الدينيه الذين لم يتجاوز عددهم ١٥ طالبا.

ص: ٦٦

وقد خاطب سماحته المحاضرين في الجلسه الأخيره، قائلا :

أعلن لكم عن توقف الحلقات التفسيريه ، ولكن اطلب منكم ألا تتفرقوا عن القرآن ... فان ما تعيشه من بؤس وتعاسه اليوم هو بسبب الابتعاد عن القرآن وجهلنا بمعارفه وعلومه. فهو البلسم الحجر اجنا... إبحثوا عن روح القرآن وأهدافه.»

ولكن بتوقف سلسله حلقات مسجد الإمام الحسن (عليه السلام) لم تتوقف مساعى السيد فى مجال الأبحاث والتحقيقات القرآنيه حيث اتخذ قراره فى تلك الفتره يتدوين بحثين قرآنيين. (١)

الحلقات التفسيرية فى مسجد القبله

لم يستسلم السيد لضغط السلطات فكان يسعى لاستغلال أدلى القرص لبعث الروح من جديد فى الحلقات التفسيرية لإيمانه المطلق بعدم شرعية النظام القائم وسعيه الجاد لإقامه نظام إسلامى بنطلق فى مبادئه من القرآن الكريم؛ فبعد أن أصدر السافاك الحكم بإيقاف حلقات مسجد الإمام الحسن (عليه السلام)، قرر سماحته عقد حلقات تفسيرية فى الأصول والعقائد يومى الخميس والجمعه فى مسجد القبله، كان بحضرها قرابه المائه والخمسين من طلاب العلوم الدينيه، غير أنها هى الأخرى لم تستمر حيث تم إيقافها بعد فتره وجيزه وبتهديد من السلطات الأمنيّه (السافاك)

اعاده الحلقات التفسيرية فى مسجد الإمام الحسن (عليه السلام)

مع إطلاله شهر رمضان سنه ١٣٥٢ هـ ش، قرر سماحته - ولغرض عدم إثارة رجال الأمن -
التشاور

ص: ٦٧

١- تمت الاشاره اليها ضمن البحث عن الخلفيات البحثيه.

مع الاخوه المؤمنين فى آليه مناسبه لإعاده البحث القرآنى فانتهى الأمر بعد التشاور الى أن يقوم سماحته بعد صلاتى الظهر والعصر بعرض بعض الآيات وترجمتها بنفسه أو إيكال المهمه إلى الشباب من رواد المسجد ليقوموا بتلاوه ترجمتها الفارسيه.

وهكذا أخذ السيد بترجمه وشرح بعض الآيات من سورة آل عمران ، وفي اليوم العاشر تعرض للحديث عن الآيات (١٣٠ - ١٣٥) من سورة الأعراف، مؤكداً أن غرضه ليس تفسير الآيات وإنما ترجمه الآيات التي تتحدث عن مفهوم الحق والباطل مركزاً على سنّه انتشار الحق وجمود الباطل، مشيراً إلى:

«أن الغلبه ستكون في نهايه المطاف للحكم الالهي وأن الحركه التاريخيه تسير باتجاه حقيقه انتصار الحق على الباطل».

وأشار في ختام حديثه الذي هو في الحقيقه أقرب إلى الشرح والتفسير منه للترجمه إلى حديثين شريفيين خلص منها إلى أن: «مثل المؤمن كالسنبله يحركها الريح فتقوم مره وتقع أخرى».

وفي اليوم الحادي عشر من رمضان من نفس العام شرع بترجمه وتفسير الآيات ٢٠ - ٢٧ من سورة الانفال، وفي اليوم الثالث عشر منه تعرض للحديث عن ترجمه وشرح بعض آيات سورة الصف.

لم يرق ذلك لجهاز السافاك فقرر التضييق على سماحته حتى انتهى الأمر بالتوقف عن القاء تلك المحاضرات في مسجد الإمام الحسن (عليه السلام) يوم ١١ / ١١ م وكان الحديث حينها عن سورة العصر.

حلقات التفسير في مسجد الكرامه

لم يمرّ على توقف نشاط السيد الخامنئي في مسجد الإمام الحسن (عليه السلام) شهران حتى انتقل إلى مسجد الكرامه ليعيد نشاطه القرآني هناك حيث يقوم في كل ليله جمعه بعد تلاوه الآيات بترجمتها

وتفسيرها معتمداً نفس المنهج الفكري والاسلوب التفسيري ممزوجاً ببعض النكات والإشارات والمواضيع الاجتماعية.

ولكن حديثه القرآني والروائي بلغ منعطفاً حرجاً جداً ما دعا السافاك إلى إصدار أمرٍ بإيقاف تلك المجالس فكانت آخر حلقاته التفسيرية في مسجد كرامه يوم ۲۸ / ۹ / ۱۹۷۳ م. وكان حصيلة الحلقات التفسيرية التي القاها في مسجد كرامه كتاب «گفتاری در باب صبر» [حديث في باب الصبر] صدر بعد عام ونصف من الفراغ من تلك الحلقات.

أشهر وأهم الجلسات التفسيرية

في شهر رمضان من سنة ۱۳۵۳ هـ ش [۱۹۷۴ م] ألقى السيد الخامنئي في مسجد الإمام الحسن وبعد الفراغ من صلاتي الظهرين سلسلة دروس تفسيرية مركزاً على البعد الحركي في الاسلام، والإشارة إلى بعض التصورات الاجتماعية الخاطئة، ومتعرضاً لبعض الموضوعات التي استقاها من آيات الذكر الحكيم، من قبيل: الصراع بين الحكام والأنبياء، والمواجهه بين الاسلام والظلم، والمساواه بين البشر وانعدام الفوارق القيمية بين الأغنياء والفقراء، وتصدي الأغنياء والاشراف والرهبان والحكام لحركة الأنبياء، إضافة إلى محاربه الجهل والأميه.

وقد اعتبر رجال السافاك أن «السيد الخامنئي يتحى منحى ثورياً وأنه بصدد بيان الأسس الثورية في القرآن الكريم وأنه يهدف إلى حث الجماهير على الصمود أمام الفوارق الطبقيه والاستغلال والظلم والقهر الذي يمارس بحقها».

في يومى السابع والعشرين والثامن والعشرين من نفس الشهر شرع سماحه بالحديث عن

« ولاية الإمام المطلقة » مسلطاً الأضواء على خصوصيات وليّ الله وشروط الولاية، طالباً في الختام من الجماهير التأمل في المعيار الذي من خلاله يتم تشخيص نائب الإمام المنتظران (عجل الله تعالى فرجه الشريف).

ولمّا كان الحديث واضح المعنى والدلالة فقد رفعت عيون الساقك تقاريرها الى السلطات العليا مؤكدين أن السيّد يعنى بنائب الإمام الحجّة (عليه السلام) هو «السيّد الخميني» .

ومن الملاحظ أن السيّد الخامنئي يعتقد جازماً بأن القرآن الكريم منهل فياض وسند الاسلام الأصيل الذي لا ريب فيه ، وأنه الوسيله المثلى لمعالجيه وحل عقده المواجهه مع الظالمين وإقامه نظام أجماعى إنسانى متكامل المعالم، ومن هنا حاول تسليط الأضواء فى محاضراته الرمضانيه على أصول الدين الاسلامى الحنيف كالتوحيد والنبوه والولاية مفصلاً الحديث ومستوعباً لأطراف الموضوع فى أكثر من محاضره ، وكان حفظه الله يقوم قبل البدء بالمحاضره اللاحقه باستنساخ خلاصه ما جاء فى سابقتها وتوزيعها على الحاضرين. وفى أوائل آبان عام ١٣٥٣ هـ. ش [نهايات الشهر العاشر الميلادى سنة ١٩٧٤] قام بجمع تلك الخلاصات ونشرها تحت عنوان «الخطوط العريضة للفكر الإسلامى فى القرآن»

وأصل سماحنه القاء المحاضرات التفسيريه حتى عام ١٣٥٦ هـ. ش (١٩٧٧م) حيث اعتقلته سلطات الشاه وتم إبعاده إلى مدينه إيران شهر.

كان أنتصار الثوره الاسلاميه بمثابة الانطلاقه القويه فى تحويل إيران إلى قاعده محكمه لفكره حاكميه الدين، وكانت المرحله الأولى والمهمه تتمثل فى إعادته تركيب الأمه القرآنيه والحضاره الاسلاميه الحديثه، ولا يتم ذلك التحول الحضارى الكبير إلا من خلال العوده إلى القرآن الكريم وتحوّل الأمه إلى مجتمع قرآنى فى تفكيره وترتيب نظام حياته.

يعتقد سماحه آيه الله السيد على خامنئى - تبعا للخط الفكرى الذى انتهجه الإمام الخمينى (رحمه الله) وسائر رجال النهضة الاسلاميه الآخرين - جازما بأن «إقامه النظام الاسلامى»، أى تحقيق جميع أركان ومكونات الدين، لا يتم الا عن طريق سياده القيم الدينيه على مختلف الجوانب التى تحكم المجتمع؛ لذلك، ينبغى تعزيز السلطه الدينيه، وإقامه عمليه الحكم استنادا إلى قيم الدين وفى إطار قواعد الأصول السماويه، وتحويل حركه المجتمع وشكله إلى مجتمع ذى صبغه اسلاميه ، ولكن بشرط أن يحظى ذلك بتأييد شعبى ودعم الجماهير له وإلا لن يتحقق شىء مما ذكر مع غياب إرادته الشعب .

يبين تاريخ الفكر والحركه الإسلاميه المعاصره أنه ومن أجل تعزيز حاكميه الدين ونشر القيم القرآنيه فى المجتمع، ينبغى إحياء بعض المفاهيم التى أسىء فهمها أو تهميشها.

الحلقات التفسيريه بعد انتصار الثورة الاسلاميه

إبان تصديه لرئاسه الجمهوريه

لم يمض على تصديه لرئاسه الجمهوريه (ارديبهشت من عام ١٣٦١ هـ ش (١٩٨٢م) أقلّ من عام حتى شرع سماحته بالعوده إلى الدرس التفسيرى وإلقاء المحاضرات القرآنيه الأسبوعيه ، وكان الحضور فى هذه المره رجال الحرس الثورى المسؤولين عن حراسه مكتب رئاسه الجمهوريه! وفد القاها فى المكتب نفسه.

شرع سماحه الإمام الخامنئى بتفسير الجزء السابع والعشرين من القرآن الكريم، حيث كانت السنوات الأولى لتشكيل الدوله الإسلاميه فى إيران، وكانت الحاجه ماسّه وضروريه لشرح وتبيين قضايا الحكم الإسلامى وأصوله فى المجتمع. وقد عبّر آيه الله الخامنئى عن هدفه وحافزه لعقد هذه

الاجتماعات بقوله:

«العدالة الاجتماعيه، والحكومہ، والجهاد والمواجهه فى ساحات المعارك وما إلى ذلك من عشرات القضايا الرئيسيه بعد تشكيل الدوله، تمثل أهم القضايا التي يتم التعامل معها بعد انتصار الثورة الاسلاميه، ونشاهد المزيد من الاشاره اليها فى الآيات المدنيه، وإن آيات الجزء السابع والعشرين وما يليه من الأجزاء أغلبها آيات مدنيه الا الجزء الثلاثين الذى يغلب عليه الطابع المكى، مضافا إلى عدم تسليط الأضواء بشكل وافى على تلك السور والآيات» (١)

عاد سماحه آيه الله الخامنى، الذى كان قبل انتصار الثورة أحد أعمده فكره إقامة الحكومه القرآنيه، والذى عاش القرآن مفسراً لأجزائه وآياته فى مدينه مشهد، الآن وبنفس الشغف الثورى وما يتوافق مع الحاجات المعاصره ومعالجه قضايا المجتمع الإسلامى قرآنياً، ومن السمات المهمه لهذه الدروس هو تكيفها مع اتجاهات وقضايا الواقع الراهن، مسلطاً الأضواء على التيارات التاريخيه فى صدر الاسلام مرورا بفتنه الليبراليين والمنافقين والمستكبرين و برؤيه قرآنيه تستقى أحكامها من آيات الذكر العزيز.

ويمكن القول بأن هذه المحاضرات تمثل جزءاً مهماً آخر للأسس النظرية لقائد الثورة الإسلاميه فى مختلف الأمور والتوجه الاستراتيجى للنظام الإسلامى خلال سنوات تصديه لولاية الفقيه وقياده النظام. (٢)

ص: ٧٢

۲- أطروحه: « بررسی روش تفسیری آیت الله العظمی سید علی خامنه ای = دراسه المنهج التفسیری لآیه الله السید علی الخامنئی "، للطالبه الخواجه زهراء: جامعه العلوم والعراق القرآنیه: قم، شهریور ۱۳۹۴ ش [۲۰۱۵م].

مرحله التصدی للقیاده

لم يتوقف سماحته عن الاعتناء بالشأن القرآنی بعد تسنمه لمنصب القیاده حيث واصل عقد الجلسات التفسیریة فی كل من حسینیه الإمام الخمیني (رحمه الله عیه) وبنیه شارحاً ومفسراً لسوره البقره . لم نملك الكثير من تفاصيل تلك الجلسات باستثناء بعض ما نشر منها فی موقع « Khamenei. ir » وقد تمّ تحويل نصها الكامل إلى اثنتی عشره حلقة مدونه من تلك الحلقات التفسیریة ، استفاد منها أن الحلقة الثامنیه منها أقيمت بتاريخ [۱۶ / ۱۰ / ۱۹۹۱ م]

، وقد انتهت تلك السلسله عند الجلسه الثامنیه والعشرين وبتاریخ [۲۷ / ۵ / ۱۹۹۲ م].

ص: ۷۳

منهجه التفسیری

لكل مفسر منهجه الخاص ورؤيته التفسیریة التي تنسجم مع شخصيته العلمیه والأهداف التي يروم الوصول اليها من وراء العملیه التفسیریة، ولم يكن السيد الخامنئی مستثنى عن هذه القاعده ، فالرجل صاحب منهج تفسیری «أجتهدی» أو «جامع». ونعني بالمنهج الاجتهادی ذلك المنهج القائم على استنباط وفهم المعارف وأحكام القرآن اعتماداً على مجموعه من المصادر فضلاً عن مؤهلات المفسّر العلمیه؛ لذلك، يجب على المفسّر الذي يختار هذه الطریقه التفسیر القرآن، أن يستفيد من جميع المناهج التفسیریة الأخرى لتحقيق غرضه. فضلاً عن المنهج، هناك أيضاً عدد من الاتجاهات التفسیریة ويعتبر اتجاه آیه الله

الخامنى التفسيرى من قبيل الاتجاه «السياسى الاجتماعى»، وهذا الاتجاه التفسيرى يولى أهميه خاصه للبعد الاجتماعى القرآنى ويرصد قضايا الإنسان من الزاويه الاجتماعيه ، مركزاً على البعد الارشادى و بيان رساله القرآن ، مع عدم الفصل بين سعادته الفرد وسعادته المجتمع، من ناحيه أخرى، يعتقد مفسروا هذا الاتجاه بأنه وفى ضوء التطورات الجديده وظهور المشاكل الاجتماعيه ، يعدّ الرجوع إلى القرآن الكريم من أفضل السبل وأنجع الطرق لمعالجه المشاكل» (١)

ص: ٧٤

١- مقاله تحت عنوان: «بررسى روش و گرايش تفسيرى مقام معظم رهبرى = المنهج والاتجاه التفسيرى للسيد الخامنى»: علوى مهر، مروجى طبسى؛ پژوهشنامه علوم و معارف قرآن كريم، شتاء ١٣٨٩ - ش ٩، ص ٤٥-٩٢.

وتشهد الساحة العلميه اليوم ميلا تفسيرياً جديداً لدى الباحثين والمحققين القرآنيين يمكن وصفه بالميل «الحضارى»، يحاول من خلاله المفسر طرح رؤيه حضاريه من خلال رصد المبانى والأسس الحضاريه المستقاه من القرآن الكريم، وعرض نمط حضارى قرآنى وربطه بمجال العمل فى بناء الحضاره القرآنيه ، وتظهر دراسه آراء وتوجهات السيد القائد التفسيريه أنه يمثل نموذجاً رائعا فى هذا الاتجاه التفسيرى، وتهدف هذه الرؤيه التفسيريه إلى تقديم تصميم مناسب فى مجال الهندسه الثقافيه للنهضه وتوفر على نظره خاصه للتفسير التاريخى للقرآن الكريم. والشاهد على هذا الادعاء ، مفهوم بناء النظام المتبلور فى أفكاره وجهوده التفسيريه، وكذلك اهتمامه بالبعد الحضارى الإسلامى الحديث و «نمط الحياه» كروح للحضاره الإسلاميه وسمه خاصه تميزها عن الحضارات والمدنيات البشرى الحديثه للعالم الغربى.

الخلفیه البحثیه التألیفیه

أشاره

بعد أداء سماحه الإمام السيد على الخامنئى القسم الدستورى فى شهر مهر سنه ١٣٦٠ (أكتوبر ١٩٨١م)، أجرت مؤسسه الإذاعه والتلفزيون فى الجمهوريه الإسلاميه الإيرانيه لقاء مع سماحنه و بحمل اللقاء جملة قضايا يمكن أن نستشف منها ما يلى: التعرف على الأفكار القيمه من قبيل «لزوم أن تنجلى الهويه الإسلاميه فى الأبعاد الاجتماعيه والسياسيه للحياه» ، وكذا نظريه حاكميه الإسلام على المجتمع الإسلامى» و «عدم الخضوع مقابل الحكومات اللادينيّه». وقد طرحت هذه الأفكار رويدا رويدا فى المحافل الواعيه دينيا وكذا فى المحافل الحوزويه، فرغم أن هذا الخطاب كان خطاب الأقلية إلّا أن هكذا خطاب أمتاز بقوه وصلابه كبيره استطاعت استقطاب السيد على الخامنئى المطالب الحوزوى الذى يعيش هاجس الأمه ويؤمن بالفكر الحر.

لقد غمر هذا الفكر السيد على الى درجه تحول فيها «الدفاع عن الهويه القرآنيه للإسلام، إلى قاعده توجه جميع نشاطاته تطبيقياً، وتأليفياً، وترويحياً» فضلا عن جلسات التفسير التى كان يقيمها كانت هناك نشاطات أخرى فى مجال القرآن والتفسير، تمثلت فى التأليف والترجمه. ومن الكتب التى

أقدم سماحته على تأليفها كتاب « بحثان قرآنيان»^(١)، وكتاب «حديث فى باب الصبر»^(٢) و« مشروع الفكر الإسلامى فى القرآن الكريم»^(٣)، كما كان لسماحته تراث آخر فى مجال التفسير ومنه «ترجمه كتاب تفسير فى ظلال القرآن الكريم تأليف السيد قطب». كما صدر

عن سماحته ثلاثه كتب أخرى هي: «إطلاله على المباني والمناهج والقواعد التفسيرية» (٤)، «تفسير سوره المجادله» و «تفسير سوره براءه» وقد تم إعدادها من خلال الجلسات التي كان سماحته بحاضر خلالها وطبعت من قبل «انتشارات انقلاب إسلامي» وستناول فيما يلي الحديث عن هذه المؤلفات والتراجم:

تأليف كتاب «بحثن قرآنيان»

تأليف كتاب «بحثن قرآنيان» (٥)

توقفت جلسات التفسير التي كان الامام الخامنئي يحاضر خلالها في مسجد الامام الحسن (عليه السلام)، لكن تعطيلها لم يمنع جهود سماحته التحقيقيه في مجال القرآن الكريم. ففي الأشهر الأولى من سنة ١٣٥٢ هـ ش (ربيع سنة ١٩٧٣) عزم سماحته على تأليف كتاب «بحثن قرآنيان»، كان الأول تدوين قاموس قرآني فيما كان الثاني إعداد كتاب كشف الآيات باللغه الفارسيه ، وهو كتاب يتيح للناطقين باللغه الفارسيه الاستعانه به بسهوله لاكتشاف المفرده التي يرومون الوصول اليها دون الحاجه إلى تحمّل مشقه التعرف على الجذر العربي.

ص: ٧٧

١- دو پژوهش قرآنی

٢- گفتاری درباب صبر

٣- طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن

٤- مروری بر مبانی ، روش قواعد تفسیری

٥- دو پژوهش قرآنی

عمل سماحه السيد مع مجموعه من الباحثين بشكل جماعي على هذا المشروع واستمر العمل فيه إلى شهر مهر سنة ۱۳۵۳ [خريف ۱۹۷۴]، إذ فوجئوا بأن الدكتور محمود راميار كان يعمل على نفس المشروعين ، بل وطبع كتاب كشف الآيات. هنالك اضطروا إلى إيقاف المشروع.

كتاب «حديث في باب الصبر»

كتاب «حديث في باب الصبره (۱)»

في سنة ۱۳۵۲ كان نتاج سماحه آيه الله السيد الخامنئي من دروس تفسيره وخطاباته في مسجد الكرامه (مشهد) كتاب « حديث في باب الصبر، وقد صدر هذا الكتاب بعد عام ونصف من حضور سماحته في هذا المسجد، فقد مثل الكتاب خلاصه ونبذه من محاضراته التي تحدث فيها عن الصبر.

كتاب مشروع الفكر الإسلامي في القرآن الكريم كتاب مشروع الفكر الإسلامي في القرآن الكريم ۲

كتاب مشروع الفكر الإسلامي في القرآن الكريم (۲)»

دأب سماحه الإمام الخامنئي على تدوين مقتطفات من البحث الذي كان يؤدّ الحديث عنه قام يعمد الى استنساخه وتوزيعه على الحضور في مسجد الإمام الحسن (عليه السلام) بدايه كل جلسه تفسير يروم إلقائها.

وفي بدايه شهر آبان سنة ۱۳۵۲ هـ [ش [شتاء سنة ۱۹۷۴م) جمع سماحته المقتطفات التي أشرنا إليها، وعمل على تصحيحها وإضافه مقدمه لها لتكون كتابا تحت عنوان مشروع الفكر الإسلامي في القرآن.

١- گفتاری درباب صبر

٢- طرح کلی اندیشه ی اسلامی در قرآن وقد ترجم الكتاب إلى العربية الدكتور محمد على آذرشب.

وفى مقدمه الكتاب تحدث عن ثلاث خصوصيات مهمه فى المباحث الإسلاميه تمثل الخطّ الفكرى لسماحه الإمام الخامنئى وتتلخّص فيما يلى:

الأول - الخروج من الإطار الذهنى المحض، والتوجه إلى المنظومه الإسلاميه باعتبارها مدرسه اجتماعيه بتعيّن فيها المسير العملى للأفراد، وخاصه فى حياتهم الاجتماعيه، والتأكيد فى الدراسات النظرية على مشروع الإسلام الحياه البشر وعلى أهداف الإنسان والمجتمع فى الحياه، والطريق الذى يحقق هذه الأهداف.

الثانى - دراسه المسائل الفكرية فى الإسلام بصوره مترابطه وبشكل أجزاء من منظومه واحده، أى أن كل عنصر فيها هو جزء من هذا التركيب، وغصن من هذه الدوحه، ولبنه فى هذا البناء الشامخ، و لا يفصل بعضها عن بعض، لكن يتبلور المشروع الكامل الشامل للدين، باعتباره مدرسه فكرية كامله خاليه من أى إبهام، وذات أبعاد متناسبه مع حياه الإنسان بمختلف جوانبها.

الثالث - هى أن فهم الإسلام ومبادئه لابد أن يستند إلى النصوص الأساس فى الدين ومبادئه الا أن ينطلق هذا الفهم من الأذواق والآراء الشخصيه أو من الخلفيات الفكرية والذهنيه لهذا وذاك، كى نطمئن إلى أن نتیجه دراستنا «إسلاميه» حقاً، لا شيئاً آخر، ولا شك أن

القرآن الکریم یحقق هذا الهدف باعتباره أكمل حقیقه وأهمها: «لا یأتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه»، وهو «تبیانا لكل شیء»، وطبعاً فی إطار تدریر عمیق أمرنا به القرآن .

ولأن سماحته كان یتمتع بهكذا رؤیه بالنسبه للمعارف الإسلامیه فی جلساته التفسیریة فقد طرح خلالها أهم الأسس الفکریه لإیجاد نظام إسلامی. وكان یبیین الإسلام وفکره من خلال ما یتوحيه من الآیات القرآنیة، وكان سماحه الإمام الخامنئی یعمد إلى تعمیق أسس الفکر المواجه والداعی

ص: ٧٩

إلى إسقاط الحکومات الطاغوتیة بشكل یبعث فی نفس الحضور الوصول إلى نتیجه الضروریة والطبیعیة التي تؤمن بأن الحکومه التي ینبغی أن تقوم فی البلد ینبغی أن تكون على أساس الإسلام والمعارف الدینیة.

لقد كانت إحدى أهدافه الأساسیه من التفسیر هی نقل أسس الثوره الإسلامیه إلى المجتمع.

یفتتح کتاب مشروع الفکر الإسلامی فی القرآن الکریم بحثه موضوع الإیمان فی القرآن الکریم ، ذلك لأن القرآن كان قد وعد المؤمنین الذین آمنوا وعملوا الصالحات الخلافه الإلهیه وبسط السلطه على جمیع المعموره وتشکیل مجتمع إسلامی مثالی. لقد تمركز البحث على التوحید لأن هذه الرؤیه تمثل

الأساس والقاعده الرصینه لجمیع الرؤی والبرامج والأفکار العلمیه التي تصنع الحیاه (الأیدلوجیه) فی الإسلام.

وفی الختام تكون هناك ملاقحه وتلائم بین الإمامه والولایه من جانب والتوحید من جانب آخر، إذ یرى أن مفهوم الولایه ناظر به «الارتباط بین الأمة الإسلامیه مع مركز واحد، ذلك لأن الرؤیه الحدیثه التي جاءت مع رساله النبی لا یمکنها أن تصنع حیاه متقومه على التعالیم

الدينه للمجتمع إلا إذا تحققت أولاً من خلال فكر ونفس وعمل مجتمع منظم. هذا من جانب ومن جانب آخر فإن اهتمام سماحه قائد الثورة الإسلامية (مدّ ظله العالی) بتربيته نخب خالصه للثوره يمثل الهدف الفرعى لسلسله جلسات التفسير التى كان يعمد القيام بها.

ترجمه كتاب تفسير فى ظلال القرآن

انتهج مؤلف «تفسير فى ظلال القرآن» كمنهج رئيسى لمؤلفه التقسيم الموضوعى للآيات ليكون

ص: ٨٠

لكل مجموعه وحده موضوعيه وهدفاً معيناً، وقد سعى المفسر الى تفسير الآيات وفق ذوق أدبى خاص دون خوض فى الجزئيات.

ترجم سماحه الإمام الخامنئى المجلدين الأول والثانى من تفسير فى ظلال القرآن الذى يقع فى ٨ مجلدات (إلى الآيه ١٨٢ من سوره البقره) وكان سماحته قد ترجم هذا المقدار من التفسير فى السنوات التى سبقت أنتصار الثورة الإسلامية (١) وكان من المقرر أن يطبع هذا التفسير بعد أن ترفق إليه تراجم المجلدات الأخرى، وكان من المقرر أن يطبع هذا التفسير بعد أن ترفق إليه تراجم المجلدات الأخرى، التى كان من المقرر أن تتم من قبل الساده الدكتور [الشهيد] محمد مفتاح والشيخ حجتى كرمانى، لكن هذا لم يتحقق لبعض الأسباب. ولم تجدد طباعه هذا المقدار من الكتاب منذ سنه ١٣٦٢ هـ ش [١٩٨٣م]، ومن خصائص هذا الأثره تمازج المباحث العقائديه مع المباحث الاجتماعيه والسياسيه. والملاحظ أن سماحه آيه الله الخامنئى كان يورد إشكالاته ونقوده على المؤلف أينما وجد إشكالا فى طرحه وكان يبين خلال الترجمة الإشكالات التى وقع فيها المؤلف. وكان يشير الى بعض نقاط الخلل فى طرحه وعدم تخصصه فى بعض المجالات، وكان يشير الى الرأى المخالف الذى تتبناه مدرسه أهل البيت (عليهم السلام) فى مقابل ما يطرحه المؤلف من

آراء توافق مذهبه. لكن سماحه السيد كان يوافقه فى الخطوط العامه العقائديه والفقهييه والسياسيه والاجتماعيه والثقافيه .

إن جميع الكتب التى تم التعرض لها فيما مضى هى مؤلفات سماحه آيه الله الخامنئى التى طبعت فى تلك الأيام (قبل انتصار الثورة الإسلاميه).

ص: ٨١

١- يحتمل أن أن تكون ترجمه هذا الكتاب فى سنه ١٣٥٤٣٥٤ هـ ش [١٩٧٥]

ومواصله لهذا البحث سنقوم بالتعريف بالكتب التى صدرت عن سماحه الإمام الخامنئى الله بعد تسنمه القيادة حيث تم جمعها من أشرطه التسجيل المتوفره لديه وتم طبعها ونشرها.

إعادته تصحيح وصياغه كتاب «مشروع الفكر الإسلامى فى القرآن الكريم»

طبع كتاب مشروع الفكر الإسلامى فى القرآن الكريم أول مره سنه ١٣٩٢ هـ ش (٢٠٠٣ م) من قبل انتشارات صهبا قد جمعت ماده الكتاب من خلال تحويل ماده الأشرطه الصوتيه إلى الورق ومن ثم طباعتها. وقد تم اصلاح القليل من مادتها، كما تم توحيد وتصحيح النصّ ليقدم الى القارئ الكريم (بذكر

أن حجم التغييرات التى أجريت على الكتاب كانت جزئيه ولم يتغير شىء من محتواه العلمى)، ويختلف الكتاب الجديد عن الكتاب السابق بحجمه الذى تضاعف لعدده أضعاف، وقد أعيد طبعه عدّه مرات.

يذكر أنه ورغم مرور أربعين سنه على فتره القاء نصوصه، إلا أن الطلب لازال مستمرا على اقتناء الكتاب

کتاب «إطلا له علی امبانی والمناهج والقواعد التفسیریه» فی سورہ التوبه

خلال فتره ما قبل انتصار الثورة الإسلامیه بحث سماحه الإمام الخامنئی (مدّ ظله العالی) فی تفسیر السور المبارکه التالیه: المائده، الأنفال، التوبه، وبعض آیات سورہ یونس. وقد صدر کتاب تفسیره لسورہ التوبه ، طالعت لجنه البحوث نصّ الكتاب وتم استخراج المناهج والقواعد التفسیریه التي اعتمدها سماحته وصدرت طبعه النسخه الأولى من تصحیح هذا الكتاب (١٢٠ صفحه)

کتاب تفسیر سورہ المجادلہ

یتناول هذا الكتاب النص المصحح لجلسات تفسیر سورہ المجادلہ . وقد ألقیت هذه المحاضرات

ص: ٨٢

التي كانت النواه لماده الكتاب إيان رئاسه سماحه الإمام الخامنئی للجمهوریه الإسلامیه ، حين ألقاها علی أعشاء حمايته من الحرس الثوری وأعضاء مكتب رئاسه الجمهوریه خلال سبعة جلسات بدأها يوم ٧ / ٥ / ١٣٨٥م وأنتهى منها يوم ٢ / ٧ / ١٣٨٢م وقد تناول فی تلك الجلسات البحث فی جميع آیات هذه السورہ والسور التي تلتها. وأشار سماحته إلى سبب اختيار هذه السور والسور التي تلتها بما يلي:

« إن سبب اختيار هذه السور والسور التي تلتها هي كون السور التي وردت فی الجزء السابع والعشرين والثامن والعشرين فی الغالب سور مدنيه. والسور المدنيه ، سور نزلت علی النبی الأکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فی طيبه وتناولت عادة تشكيل الحكومه الإسلامیه ! حيث يشبه الوضع ما نعيشه حالياً، وهذه البحوث تعتبر أمور ضروريه لتدبير شؤون المجتمع

الإسلامى ، وتختلف هذه البحوث مع فتره النضال الشعبى الهادف الى تشكيل الحكومه الإسلاميه ، وهى وقائع تشاهدونها فى مجتمعنا بالذات.

إنكم تلاحظون مسائل لم تكن مطروحه قبل شباط من سنه ١٩٧٩م، فلقد كانت لديكم مسائل آنذاك وهى ليست مطروحه فى يومنا هذا. فعلى سبيل المثال هناك واقع المنافقين والنفاق، وكذا واقع العداله الاجتماعيه، وحقيقه الحكم، والجهاد فى جبهات الحرب والعشرات من هذه الوقائع .

إن هذه الأمور هى ما نجد لها مصاديق فى الآيات المدنيه التى تطرقت لمثل هذه الأحداث

«

كتاب تفسير سوره البراءه

«إذا ما أردنا أن نستقيم مجتمع طبقاً لمعطيات الأسس الثوريه وليستمر قائماً إلى يوم القيامه ، فإن

ص: ٨٣

علينا أن نحى فيه شعيره الأمر بالمعروف والنهى عن المنكر، أى نعتبر جميع الناس مسؤولين عن بث الروح الثوريه فى المجتمع ولنخاطبهم بالقول: أيها المسلمون!، أيها المؤمنون!، إن عليكم مسؤوليه المحافظه على تعاليم الإسلام الحيه جزئيه كانت أم شامله . إنكم جميعاً مسؤولون «

والكتاب أعلاه الذى يمثل واحداً من سلسله التفاسير التى اقتبست من محاضرات سماحه الإمام الخامنئى التى ألقاها سماحته بدايه سنه ١٣٥١ هـ ش [نهايه آذار ١٩٧٢م] على مسامع الطلاب واستمرت إلى شهر بهمن سنه ١٣٥٢ هـ ش (شباط ١٩٧٤م). وقد طبع وصدر فى نيسان من سنه ٢٠١٨ م.

خلفيته التنفيذيه فى المجال القرآنى

اشاره

تعدّ جلسات التفسير التى مرّ ذكرها إحدى أهم النشاطات وأكثرها تأثيراً لسماحه آيه الله السيد الخامنئى قبل الثورة الإسلاميه ، وقد استمرت هذه الخصله عند سماحه الإمام السيد الخامنئى (مدّ ظله العالى) بعد انتصار الثورة الاسلاميه حيث واصل سماحته إقامة هذه الجلسات التفسيريه، فضلاً عن جملة نشاطات ذات صبغه قرآنيه من قبيل: تأسيس إذاعه القرآن الكريم، وتشيد المجلس الأعلى للقرآن الكريم، وإنشاء مراكز طباعه ونشر القرآن الكريم، والعلاقات العامه، وإهداء المصاحف إلى عوائل الشهداء، ولقاءاته المستمره بنشطاء المؤسسات ذات الصبغه القرآنيه .

تأسيس إذاعه القرآن الكريم

أعلنت صحيفه «جمهورى اسلامى» بتاريخ ۱۳

/ ۲ / ۱۹۸۴ م عن تأسيس إذاعه القرآن الكريم ، وكان عنوان الخبر تصريح الرئيس الجمهوريه الإسلاميه سماحه آيه الله السيد على الخامنئى:

«إن من بركات عشره الفجر علينا فى هذا العام انطلاق إذاعه القرآن الكريم» واستمرارا لتغطيتها الخبر أعلاه وفى لقاء جمعها مع مدير إذاعه القرآن الكريم حول تأسيس مثل

هذه الإذاعه قال مدير إذاعه القرآن الكريم :

«لقد اقترح سماحه حجه الإسلام الخامنئى علينا تأسيس هذه الإذاعه «

لذلك وفى سنة ١٣٦٢ هـش (١٩٨٤ م) تم إضافة إذاعه القرآن الكريم إلى بقية إذاعات الجمهوريه الإسلاميه، بعد اقتراح ودعم من قبل سماحه آيه الله السيد الخامنى. حيث بدأت هذه الإذاعه بثها أيام انتصار الثورة الإسلاميه وبتلاوه مباركه من سوره الحمد والآيات ١ - ٢١ من سوره البقره بصوت سماحه آيه الله السيد على الخامنى. وتدل هذه الدقه فى الرأى من قبل سماحته على وعيه المنفتح ورؤيته الاستراتيجيه فى توسعه وتطوير الأسس القرآنيه فى المجتمع الإسلامى، وكما اعتقد سماحه

قبل انتصار الثورة الإسلاميه بأن القرآن الكريم يمثل محورا للنضال ضد الطاغوت، فقد كان برى بعد انتصار الثورة الإسلاميه أن تطوّر وازدهار البلد يكمن فى تحويل المجتمع إلى مجتمع قرآنى. وبناء على

هذا تم تأسيس إذاعه قرآنيه يكون باستطاعه عامه أبناء الشعب الإيرانى وفى جميع أنحاء الجمهوريه الإسلاميه الاستماع إليها. وتعدّ هذه الخطوه مهمه جدا لترويج الثقافه القرآنيه فى المجتمع.

وفى لقاء جمعه مع مدير وموظفى إذاعه القرآن الكريم رأى سماحته وجود ضروره بالغه للاهتمام بالقرآن قائلا:

...ليست إذاعه القرآن برنامجا قرآنيه محضه! عليكم أن تعلموا ذلك، فهناك فرق بين برنامج إذاعى وبين إذاعه القرآن الكريم، فينبغى أن نميز بين هاتين المفردتين. ولا ينبغى أن نخطئ فى تعاملنا مع هذين الواقعين. فلو كانت القضيه واحده لكان من الطبيعى الاكتفاء بسماع تلاوه قرآنيه تبث لربع ساعه أو عشره دقائق من قبل القنوات الأخرى صباح كل يوم. لا شك ليس الهدف هذا؟

«هناك حاجة كبيرة في جميع الأقسام لدخول الغمار القرآني، ولقد ناقشت منذ زمن قديم مع بعض الأصدقاء إيجاد مؤسسه قرآنيه، أو لجنه، أو منظمه للشأن القرآني. اليوم حلّ الوقت الذي ينبغي على الأخوه العمل على تأسيس مثل هذه المؤسسه فنحن بحاجة إليها. وقد تكون هناك حاجة لعشرات الأعمال فيما يخص الشأن القرآني. فعلى الحكومه أن تتحمل جزءاً من هذا المشروع، وجزء منه يتحمله العلماء، وهكذا عامه أبناء الأمة وقراءها وأساتذتها أمثالكم أنتم، ولعل من أهم الجهود التي ينبغي أن تقع على عاتق هذه المؤسسه العمل على منهجه الأعمال وتجميع ما يحقق آلياتها ومواجهه حاله نسيانها والغفله عنها، فهذه الأمور بحاجة إلى

جهاز مركزي يتبنى هذا الأمر، ومن الطبيعي أن تكون إذاعه القرآن الكريم إحدى أهم الأعمال التي ينبغي أن يؤسس لها.» (١)

تأسيس المجلس الأعلى للقرآن الكريم

لقد عملت قنوات الإذاعه والتلفزيون وخبرائها على اختيار التلاوات القرآنيه التي تسبق الأذان، أو تلاوه الأذان بالذات أو النغمات الدينيه التي تبثها قنوات الإذاعه والتلفزيون الى سنه ١٣٧٠ هـ ش (١٩٩١م). وقد ساهم هذا الموضوع في بث تلاوات بمستوى ضعيف لا تتلائم مع شأن النظام الإسلامى خصوصاً مع عدم تدخل المختصين في الشأن القرآني في هكذا اختيارات. لذلك وبعد وصول تقارير تشير الى الوضع المربك في إداره هذه القضيّه أصدر سماحته حكماً في ١٥ / ١٠ / ١٩٩١ م حكماً بتأسيس مجلس أعلى للإشراف على التلاوات والنغمات الدينيه أطلق عليه «المجلس الأعلى للقرآن الكريم» .

ص: ٨٧

وقد حدد سماحته بعض ما يروم إليه فى حكم التأسيس وذلك من خلال جملة أمور:

«... مع ملاحظه الأهميه البالغه التى يمتاز بها القرآن المجيد، وكذا الدور الحيوى الذى يلعبه فى المجتمع الإسلامى، ونظرا للزوم بثّ تلاوات ونغمات الهيه تمتاز بصحة التجويد وجماليه الأداء من قبل مؤسسه الإذاعه والتلفزيون فى الجمهوريه الإسلاميه. فقد تم التأسيس لهيئه تتحمل جملة مهام منها تقنين منهجى، وإشراف وهدايه، ورفع المستوى البرامج الخاصه بتلاوه القرآن والأذان، والمناجاه والأدعيه والتواشيح.»

إنشاء مراکز طباعه ونشر القرآن الكريم فى الجمهوريه الإسلاميه الأيرانيه

كان من جملة متطلبات إيران الإسلاميه بعد الثوره العمل على إيجاد آليات مناسبه لإصدار وطباعه مصحف يمتاز بعلائم صحيحه ، وذلك لترويج الثقافه القرآنيه، فكان أول السبل لهذا التوجه وترويج الثقافه القرآنيه نشره وترويجه فى المجتمع. ففى زمن الطاغوت (أيام الشاه) كانت المصاحف المطبوعه فى مدينه بومباى الهنديه والتى يطمئن لصحتها، هى الرائجه على صعيد مدارس تعليم القرآن التقليديه (المكاتب) فى المدن الأيرانيه كمدينه مشهد ، وقد تحدث سماحه الإمام السيد على الخامنئى فى كتاب «شرح الاسم» فى إشاره إلى تلك الفتره بما يلى: يمكننا الادعاء أن المصاحف الهنديه تعتبر من أصحّ المصاحف، فالمصاحف المصريه والهنديه صحيحتى الضبط، لكن المصاحف الأيرانيه كانت تحتوى أغلاط كثيره آنذاك.

وفى سنه ١٣٧٠هـ ش [١٩٩١م] أشار سماحته وفى لقاء جمعه مع أعضاء مؤسسه دار القرآن الكريم إلى أهميه موضوع رسم المصحف. غير أن الموضوع لم يباشر فيه حتى سنه ١٣٧٣

هـ ش

ص: ٨٨

(۱۹۹۴م) حیث ثم تأسیس هیئته أمناء مشروع «إعداد مصحف الجمهوریه الإسلامیه
الإیرانیه» التحقیق ما یلی :

۱- طباعه ونشر مصحف مختص بنظام الجمهوریه الإسلامیه یمتاز بالصحه الكامله، ویتمتع
بخصائص ممتازه.

۲- تدوین مبانی الرسم الصحیح و تدوین قرآن الإمام . ۳- تقدیم النموذج المعدّ لتدوینہ
أو طباعه مصاحف مستقبلیه، وتجنّب الأخطاء فی المصاحف المتعارفه.

۴- استمرار الدراسات والتحقیقات فی مجال الخط ورسمه وعلم القراءه و کتابه القرآن .

۵- طبع و نشر القرآن الکریم بشكل مباشر وغير مباشر.

۶- الإشراف الكامل علی طباعه القرآن الکریم.

وقد عمل هذا المركز من سنه ۱۳۷۶ هـ . ش [۱۹۹۷م] إلى سنه ۱۳۹۴ هـ ش [۲۰۱۵م]
وبمساعده ۷۱ ناشرا علی طبع ۲۵ مليون مصحف. كما عمد المركز الی طباعه کتاب نهج
البلاغه، والصحیفه السجادیه ومفاتیح الجنان .

العلاقات الشعبیه

تعتبر المراسلات الشعبیه إحدى المواضيع التي مثلت هاجسا قرآنیاً لسماحه آیه الله السید
علی الخامنئی. وكان سماحته یجیب علی الكثير من رسائل المواطنين، ومن جمله ما
أجابهم علیه ما یلی:

« آنسوا أنفسکم مع العباده، ومع القرآن الکریم. »

«سررت للخبر السار الذى سمعته منكم أيها الطالب الجامعى العزيز، وأنت تحدث قلبك
وذهنك بحفظ القرآن،»

«أدر كوا قدر حفظكم للقرآن»

«إجهدوا فى حفظ القرآن الكريم»

«استأنسوا بالقرآن الكريم وتأملوا وتدبروا فيه»

«عظّموا نعمه الأنس بالقرآن»

إهداء المصحف الشريف إلى عوائل الشهداء

من جملة النشاطات التى أهتم بها سماحته أثناء فتره رئاسته للجمهوريه واستمرت بعد تسلمه
المنصب القياده إهداء المصحف الشريف الى عوائل الشهداء. وكان يدون بخط يده فى
ذيل المصحف. ويقول:

«لقد دأبت انا العبد منذ سبع عشره سنه على تدوين هذه الكتابه وإرسالها إلى أسر الشهداء
، وكنت أدون إسمى إلى جانب اسم الشهيد وأناجى ربي: [رباء] «المجالسه مؤثره» (١)
وكانت غالبية المدونات التى يكتبها سماحته مرفقه بدعاء أو إرشاد ومن جملتها يمكن
الإشاره الى عبارات من قبيل:

«وفقكم الله للأنس بالقرآن، إن شاء الله»

«استأنسوا بالقرآن العزيز وتدبروا فيه»؟ (٢)

۱- ۱۹/۳/۱۹۹۹ م

۲- من تهمیشه قرآنیه لسماحته قدمها الى أين الشهيد صیاد شیرازی.

«أملی أن یسعدکم الله تحت ظلال القرآن، وأن تستقیموا فی طریق المثل القرآنیه».(۱)

اللقاء مع الشرائح القرآنیه

لاحظنا خلال السنوات التى تلت انتصار الثورة الإسلامیه المبارکه نماذج أخرى من اهتمام سماحه الإمام الخامنئى بالقرآن الکریم وستناول فیما یلى بعض هذه الاهتمامات:

المسابقات الدولیه للقرآن الکریم

إن من أكثر النشاطات القرآنیه قیمه هی إقامه المسابقات الدولیه للقرآن الکریم بعد انتصار الثورة الإسلامیه وعلى أرض الجمهوریه الإسلامیه الإیرانیه، وهى المسابقات التى انطلقت فی أول دوره لها رو سنه ۱۴۰۲ هجرى قمرى ولا زالت تقام بمشاركه عشرات القراء والحفّاظ من جمیع أنحاء العالم الإسلامى فی طهران وتشرف على إقامتها منظمه الأوقاف والأمور الخیریه الإیرانیه .

وقد مثلت خطابات سماحه آیه الله العظمى السید على الخامنئى مدّ ظله منذ أول مسابقه أقيمت وإلى یومنا هذا سواء التى كان فیها رئیساً للجمهوریه أو فی زمن قیادته إحدى أفضل تحف هذا الحدث الکریم، كما ونالت أهمیه کبیره لما فیها من توجيه للمجتمع الإسلامى نحو أهمیه الأنس مع القرآن، وتبیین علاقه الثورة الإسلامیه فی ایران والقرآن الکریم، وتوعیه الأمه فیما یخص أبتعادها عن القرآن وضروره عوده للحکومات والشعوب إلیه. ولعل الأهم من هذا هو إمکانیه أن تكون هذه الخطابات والإرشادات نافذه لتعمیق وتعمیم ثقافه القرآن الکریم الغنیه فی زماننا الحالی أوفى المستقبل.

۱- تهميشه على القرآن الذى أهدها آرميتا رضائى نجاد بمناسبه بلوغها السن الشرعى.

محافل الأنس مع القرآن الكريم

هناك جلسه أخرى يجتمع فيها سماحه آيه الله السيد الخامنى مع شريحه القرآنيين، ويطلق عليها محفل الأنس مع القرآن، ويمثل لقاءه هذا أول لقاء يجمعه فى شهر رمضان المبارك عادة مع محفل الأنس مع القرآن الكريم، وقد تحدث سماحته فى واحده من هذه المحافل قائلاً: «نشكر الله الذى منحنا عمراً ووفقنا لنبداً شهر رمضان المبارك بقاء مع هذا المحفل النورانى... (۱)

وقد دأب سماحه آيه الله السيد الخامنى على حضور متواصل فى هذه المحافل التى تستمر لعدة ساعات، يستمع خلالها إلى التلاوات التى تلقى ثم يختم حضوره وأهتمامه بهذا المحفل من خلال و كلمه قرآنيه بتحف بها الحضور.

مكانه القرآن الكريم فى فكر الإمام السيد على الخامنى

لقد كان همّ سماحه آيه الله العظمى السيد على الخامنئى إقامه حكومه صالحه فى المجتمعات الإنسانيه يتم التأسيس لها وتكوين قوامها عبر الاستنباط من القرآن الكريم وتفسيره .

«الخطوه الأولى هى حفظ القرآن الكريم. ينبغى أن نبقى الحفظ أولاً، لذلك ينبغى على حافظ القرآن الكريم أن يتلو القرآن الكريم باستمرار، وإلا زالت عنه ملكه الحفظ، وفى مرحله أخرى ينبغى أن بوى الحفظ به الى التدبّر فى القرآن الكريم، وهو امر واقع، فالحفظ يساعد على التدبر حقًا. فما دامكم تكررّون تلاوه القرآن، لأنكم من حفظته وتقرأونه ، ستسبح لكم الفرصه بالتدبر والتعمق فى آياته»

طبعاً من الضرورى جدا الأّنس بالتفسير التى تبين مراد الآيه، فحين يمتزج الحفظ وهذا الأّنس بالتفسير مع التدبّر، سيحدث ما نرجوه لمجتمعنا: الانفتاح على القرآن. تصورا كم هى قيمه الحاله التى نجد خلالها فى بلدنا عشره ملايين، أو خمسّه عشر مليون شخصاً، رجالاً ونساءً من استرشدوا بمعارف القرآن الكريم وتعرفوا عليه، فأودعوا فى أذهانهم دروس القرآن ونصائحه و إنذاره وبشاراته ، وكرروها، وتاجوا بها قلوبهم، فهكذا أمه ستكون لا شكّ أمه صُليه. ولحسن الحظ فإن أرضيه هذا الأمر جاهزه، فعزم وإرادته أمتنا عزم صُلب اليوم. لكن الإعداد القرآن للمجتمع هذا لا يتحقق الا بهذا

ص: ٩٣

الشكل ونحن نأمل أن يحدث هذا بمشيئه الله. (١)

وقد أشار سماحته فى كتاب «طرح كلى» إلى هذا قائلاً

« اليوم هو اليوم الذى ينبغى أن نعود فيه الى القرآن الكريم. وشرط العوده الأول أن نفهم القرآن الكريم ... فهل تيقّن أولئك الذين أسسوا طرقاً ومناهج ومسالك للناس وأقترحوها

لهم! إن هذه الطرق كانت طرقاً صحيحة؟ ... إنهم غير متيقنين بذلك» وَإِنَّهُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ «، إنهم يريدون إدارة العالم، والمجتمعات البشرية من خلال نظريات تخمينية، وظنيه وتصورات وفرضيات، لكن الله تعالى لا يدير حياه أحد بنظريات، بل حسب حقيقه وواقع، ووفق علم بمعناه الواقعي، إنه يرشد الناس إلى الطريق القويم «إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ»، (٢) «وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ» (٣)

وفى سنة ١٣٧٠هـ ش [(١٩٩١م) وفى لقاء جمع سماحته مع قراء القرآن الكريم أشار إلى ضروره وأهميه الاهتمام بالقرآن فى المجتمع قائلاً:

«...أعتقد أن القرآن أصل فى المجتمع، على أمه حزب الله أن تتعرف شيئاً فشيئاً على القرآن ، وذلك حين تستمع اليكم الناس بشكل مباشر حين ترتقون المنبر وتتلون آيات الله بحيث تنهمر دموع الناس حين استماعهم لتلاوتكم، هذا ما آمله متكم». (٤)

ص: ٩٤

١- ٢٠١١ / ٨ / ٢

٢- سورة الأنعام، الآية ١١٧ - ١١٨.

٣- الأطروحه العامه للفكر الإسلامى فى القرآن، الجلسة الحاديه عشره

٤- فى لقاء جمعه مع القراء ١١ / ٤ / ١٩٩١م

وفى سنة ١٣٨٨هـ ش (٢٠٠٩م)، وفى لقاء جمعه مع السيدات الباحثات القرآنيات أشار إلى ضروره أن تكون خصائص وسلوك مسؤولى النظام متوافقه مع الدين وهو تجسيد للعمل بالقرآن:

لا ینبغى أن ننصهر فى القرآن الکریم. فالمفاهیم القرآنیة لیست مجرد معلومات بل هی مفاهیم من أجل الحیاة... إن نظام الجمهوریه الإسلامیه نظام قائم وفق محوریه الدین، وإن من أهم نماذجه العمل بالقرآن الکریم، أمر أمنتہ لنا ثورتنا. فإيجاد نظام یرتد إلى الدین تكون أهداف المسؤولین فیہ وخصوصیاتهم وأدائهم وارتباطهم مع الناس وأدائهم للناس منقومه على الدین - أى وفق أسس دینیة وأسس إسلامیة - إن هذا یمثل أكبر نموذج من نماذج العمل بالقرآن،... ینبغى أن تؤدى الأعمال الأساسیه، وذلك لتتحول المحتویات قرآنیة بما للكلمه من معنی، سلوکنا الفردی سلوکنا الإداری، سلوکنا المؤسساتی، سلوکنا فی التربیة والتعليم - أى مؤسسه التربیة والتعليم التی تتضمن الجامعات ومراكز البحوث، والحوزات [العلمیه] وجميع الكیانات - وهكذا سلوکنا فی داخل أسرنا، وسلوکنا السیاسی، وسلوکنا الدولی، ینبغى أن یكون قائماً على أساس الإسلام. لكن متى سیتحقق كل هذا؟ سیتحقق حین نعرف بشكل صحیح على مفاهیم القرآن الکریم» (١)

وأشار سماحه آیه الله الخامنئى إلى المدارس الاجتماعیه وأنها لا یمکن أن تلبى احتياجات البشریه، وأن القرآن الکریم هو الذى یدل على الطریق القویم وذلك فى مراسم اختتام المسابقات القرآنیة سنه ١٣٧٩ هـ ش (٢٠٠٠م) قائلاً:

«لقد عجزت المدارس الفلسفیة والمعرفیه العالمیه عن ادراك واقع البشریه! صدقونى، فالمدارس

ص: ٩٥

١- من حدیث له فى مجموعته من السیدات الیاحثات فى الشأن القرآنى، ٢٠ / ١٠ / ٢٠٠٩م

الاجتماعيه فى عالمنا المعاصر عاجزه عن أن تدرك واقع الإنسان أو أن تجد طريقا لخلاصه . فالماركسيه تلك انكسرت ثم انهارت، فيما تلاقى المدارس الغربيه المشكله نفسها. ولعل سبب عجزهم هو فقدان السعاده رغم كل ما توفر لهم من علم ومال وقوه عسكريه ، إنهم يفتقدون إلى الهناء المعنوى، لقد كانت نسختهم نسخه بائسه ، إنها نسخه منكسره، لكن القرآن والدين الإسلامى يمنح الإنسان العلم والرفاه والعزه والسكينه، لكن القرآن والدين الاسلامى يمنح الإنسان العلم والرفاه والعزه ، «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ»؛ «فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى» ففضلا عن اللذه الدنيويه ، والرفاه المادى والقدره العلميه يمنحهم السكينه والطمأنينه. وقد جرب هذا تاريخيا واليوم يمكن تجربته ، ففي إيران تحررنا خطوه قصيره فى هذا الإطار، وقد شاهدنا آثارها و برکاتها، فكلما نسيرالى الأمام ستزداد هذه الخطوه ! إن السبيل إلى علاج الأمه الاسلاميه تكمن فى هذا الواقع، فمقدمه وطريق تحقق هذا يكمن فى القرآن الكريم» (١)

واعتبر سماحته فى لقاء مع قرآء القرآن الكريم سنه ١٣٨٨ هـش [٢٠٠٩ م) أن علاج ما تشكوا منه الأمه الإسلاميه من وهن وضعف هو آيات القرآن الكريم:

أعزائى ! اعلّموا أن العالم الاسلامى بحاجه إلى القرآن الكريم. حيث نجد أن بلسم ما تشكوا منه الأمه الإسلاميه من وهن وضعف يتأتى من خلال مضامين آيات من سوره آل عمران والبقره والأنبياء والأحزاب. فهذه الأمور هى من تعمق وترسخ إيمان الإنسان وتضى معرفته وتجعلها

ص: ٩٦

معرفة واعیه، إنها تأخذ بقوى الإنسان الحيويه نحو الميدان وتستثمرها بشكل فاعل. وفي مثل هذا الواقع يتطور مجتمع يمتاز بمثل هذه الخصائص ويزداد صلابه، وإذا ما قويت روح مجتمع فلن يكون باستطاعه عدو أن يفرض عليه إرادته أو يقهره... ولا فرق في هذا بين العدو الخارجى والعدو الداخلى (كالكسل والهوان والعجز) فقد ورد في روايه : «و رجل قرأ القرآن فوضع دواء القرآن على داء قلبه ، وذلك لأنه تلى القرآن لا ليبلغ مكانه ما أو ليحصل على عمل ما، بل يقرأه ليجد فيه الشفاء الأصيل لجميع أمراضه.

النتهل من القران الكريم فنجعله دواءً لسقم نفوسنا ووجودنا وبواطننا، ولنشفى بالقرآن أوجاعنا تلك. إن هذا بحاجة إلى أن يكون الواقع واقعا قرآنيا. (١)

ساهمت هكذا رؤيه حول القرآن الكريم فى أن يستند سماحه آيه الله الخامنئى بعد قيادته وفى كثير من كلماته وخطاباته إلى آيات القرآن الكريم، ليظهر أن المسيره المختاره لتطوير الثوره الإسلاميه يستند إلى القرآن الكريم والروايات. كما نجد تطبيقا للقضيه المذكوره فى باقى مباحث منظومه الإمام الخامنئى الفكرية ، حيث يمكن أن نستنتج تطبيقا لأفكار سماحته مع القرآن الكريم. ولعل الخوض فيه يحتاج تفصيلا كبيرا وهو ما لا يتحملة موضوعنا هذا.

وفيما يلى نورد مذاكرات لأحد أصدقاء سماحه القائد والمقربين منه والتي تحدث فيها ببيان مختلف تأييداً لما ذكرنا.

ص: ٩٧

١- من من كلمه له بحضور قراء القرآن الكره ٢٢ / ١٠ / ٢٠٠٣

حسن الختام مرور على بعض الخواطر القرآنيه

اشاره

يعدّ الأستاذ الحاج السيّد مرتضى سادات فاطمى، خادم، وحافظ و قارئ من كبار القراء، ولا شك أن الأغلب الأعم منا قد سمع صوته يصدح بتلاوه القرآن الكريم، أو الأذان من خلال منابر مختلفه

من قبيل الاذاعه والتلفزيون أو المذياع أو مناره المسجد المقدس المعروف ب «كوهرشاد»، وقد تحدث فى بعض مذكراته التى عاشها مع سماحه القائد التى سنتحدث عنها فيما يأتى، والخواطر تمثل واقعا ملفتاً ودقيقا يمثل نموذجا للعظمه العلميه والمعنويه التى يمتاز بها سماحه القائد المعظم حفظه الله.

أمنيه «أنس المجتمع مع القرآن»

وفى إشاره إلى الاستشعارات القرآنيه التى تراود سماحه الإمام الخامنئى (مدّ ظله العالى) بقول السيد سادات فاطمى : لم أعهد خطايا واحدا لسماحه قائد الثورة الإسلاميه لم يشر فيه إلى القرآن الكريم ، فحتى حين يخطب فى فئات غير قرآنيه لا يدع كلامه خاليا من الإشارات القرآنيه. وقد أخبرنى يوما قائلا: أمنيتى أن تبلغ حاله الأُنس بالقرآن الكريم وفهمه بين أبناء شعبنا بحيث تغص المساجد

ص: ٩٨

بالمنصتين إلى القرآن الكريم كما تغصّ بالحضور حين يرتقى المتبر خطيب.

وفى إشاره إلى حثّ سماحه السيد القائد على تلاوه القرآن الكريم أضاف السيد سادات فاطمى: لقد كنا نقيم جلسات قرآنيه فى مدينه مشهد بحضور سماحه آيه الله السيد الخامنئى، ولهذا كان يطلق على مشهد عنوان قاعده قراء القرآن، وقد أوصانى سماحته أن

أتلو مقلداً القارئ الأستاذ مصطفى اسماعيل فضلا عن تقليد تلاوه أساتذه من قبيل «المنشاوى» و «على البناء» و «عبد الباسط».

وكان سماحته يؤكد دائما على ضروره أن يتلو قارئ مميز ومشهور القرآن الكريم بعد جلساته التفسيرية وخطاباته، وهذا بحد ذاته دليل على مدى الأهمية التي يوليها سماحه آيه الله الخامنئى للنشاطات القرآنيه .

التخصص فى جميع الفنون القرآنيه

قبل مجى الأستاذ شحات أنور إلى إيران كان سماحه السيد قد تحدث فى جمع قائلًا: إن الشحات موسيقار كبير، هذا بالرغم من أن سماحته لم يلتقى الشحات فيما قبل، لكنه كان يستمع لمقاطع من تلاواته تم تسجيلها على أشرطة التسجيل. وحين زار الشحات إيران لأول مره تحدث فى لقاء مع الإعلاميين عن سنتين من دراسته التخصصيه للموسيقى والأنغام. فيما علم السيد الخامنئى هذا من سماع محض لتلاوته، وهذا يدل على تخصص وخبرويّه سماحه الإمام الخامنئى فى جميع الفنون القرآنيه .

معرفة بالكثير من القراء واقتناء أشرطة تسجيل لتلاواتهم

لقد بدأت إذاعه القرآن الكريم بثها بأمر من سماحه القائد، وقد أخبرنى مسؤول إذاعه القرآن

ص: ٩٩

الكريم قائلًا: لقد ذهبنا يوما عند سماحه السيد [ال خامنئى] فسألنى قائلًا لماذا لا تبثون تسجيلات ل «كامل يوسف»؟! وكان عجيبا بالنسبه لى معرفه السيد بكامل يوسف! فقلت له: وأين أنت من معرفته بهذا؟ إن سماحته يعرف الكثير من القراء قبل انتصار الثورة الإسلاميه وكان يقتنى تسجيلاتهم.

لقد كنت من أوائل من قرأ بالطريقة الجديدة أو المعروفه بالطريقه المصريه فلو كان هناك عشره فى إيران يجيدون الطريقه المصريه كنت أنا أحدهم، لكنى لم أكن أعرف القارئ مصطفى إسماعيل؟ حتى التقيت بوما سماحه السيد فقال لى: من المؤسف أنك لا تقرأ بطريقه مصطفى اسماعيل؟ ثم قدم فى مجموعه من تسجيلاته ، ومن هنا تعرفت على الاستاذ مصطفى إسماعيل. وللتاريخ أقول: إن سماحه السيد خبير فى جميع المسائل.

الدقه فى القراءه وتذكير بأخطاء بعض القراء

كنا يوماً فى محفل قرآنى بحضور سماحه القائد المفدى، وكان السيد سعيدان وهو قارئ معروف يتلو آيات من الذكر الحكيم، وكان من المتعارف بيننا أن القارئ ما أن يتم تلاوته حتى يذهب فى خدمه سماحه السيد القائد ويكون بينهم تبادل للكلام. وحين ذهب السيد سعيدان عند سماحته خاطبه قائلاً: لقد تجاوزت وقفا لازماً (ميم لازم)! وحين ختمت الجلسه قال لى السيد سعيدان: « أتصور أن سماحه السيد قد أخطأ، لأنى كنت حذراً جداً كى لا أقع فى الخطأ، فأجبتة «ليس من الممكن أن يقع السيد فى الخطأ! فهل معك مصحف؟» فأخرج مصحفاً صغيراً كان يحمله معه ورجع الى الآيات التى كان يتلوها فوجدنا أن الإشكال الذى أورده سماحته كان إشكالا صحيحاً. نعم، لقد دقق السيد الخامنئى بشكل ملفت فى قراءه السيد سعيدان ومن ثم ذكره بخطئه.

ص: ١٠٠

المصادر:

كتاب «شرح أسم»، ترجمه حياه آيه الله السيد على الخامنئى؛ بهبودى، هدايت الله؟ [إصدار] مؤسسه مطالعات و پژوهش هاى سياسى.

کتاب از نیمه خرداد (من منتصف خرداد)، طرحی از اندیشه و رهبری حضرت آیت الله خامنه ی [نموزج من فکر و قیاده سماحه آیه الله السید الخامنئی] ؛ غفاری، مصطفی؛ [إصدار] نهضت نرم افزاری ، التابعه ل انتشارات انقلاب اسلامی.

کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن (مشروع الفكر الإسلامی فی القرآن)؛ انتشارات صهباء.

مقاله نظام سازی در نگاه تفسیری آیت الله خامنه ای مدّظله [صناعه الأنظمه من منظار تفسیری لآیه الله الخامنئی]؛ تألیف عینی زاده، مؤدب؛ دوفصلنامه علمی پژوهشی [فصلینیه العلمیه والبعثیه] مطالعات قرآن و حدیث، السیه الحادیه عشره ، العدد الأول، خریف وشتاء سنه ۱۳۹۶ ه ش ، پیاپی ۲۱، ص ۱۵۳ - ۱۷۵ .

مقاله بررسی روش و گرایش تفسیری مقام معظم رهبری [بحث فی منهجیه ورأی سماحه القائد فی مجال التفسیر]؛ علوی مهر، مروجی طبسی؛ پژوهشنامه (مرکز بحوث العلوم و معارف القرآن الکریم، شتاء سنه ۱۳۸۹ - العدد ۹ و من ص ۴۵ والی ۹۲ رساله جامعیه تحت عنوان « بررسی روش تفسیری آیت الله العظمی سید علی خامنه ای [المنهجیه التفسیرییه لسماحه آیه الله العظمی السید علی الخامنئی]؛ خواجه، زهراء جامعہ علوم و معارف القرآن الکریم ، جامعہ العلوم قرآنیہ قم؛ شهریور ۱۳۹۴

ص: ۱۰۱

ص: ۱۰۲

References

Books

λSharh Ism - A Biography of Sayyid Ali Khamenei, Behbudi, Hidayatallah, Muassesah Mutali'at wa Pajuhish ha Siyasi

λAz Nime Khordad - Tarhi az Andishe wa Rahbari Hazrat Ayatollah Sayyid Ali Khamenei, Ghaffari, Musthapha, Nahzat Naram Afzari affiliated to Inqilab Islami Publica- tions

λTarh Kulli Andishe ye Islami dar Qur'an, Sahba Publica- tions

Articles

λNizamsazi dar Nighah Tafsiri Ayatollah Khamenei, Ayni- Zadeh, Muaddab, Bi-annual academic journal "Mutali'at Qur'an and Hadith", year 11, vol. 1, Autumn/Winter

λBarrasi Ravish wa Girayish Tafsiri .pgs. 153-175 ,۲۰۱۷
Maqam Mu'azam

Rahbari, Alawi-Mehr, Murawwaji Tabasi, Research Journal Ulum wa Ma'rif Qur'an Karim, Winter 2009, vol. 9, pgs. 45- 92

Dissertations

λBarrasi Ravish Tafsiri Ayatollah al-Uzma Sayyid Ali Khamenei, Khawajah, Zehra, Danishghah Ulum wa Ma'rif Qur'an Karim, Danis

ص: ۱۰۳

him. Sayyid Khamenei is truly well-informed in most issues

Concentration on the Recital and Correcting the Mistakes of the Reciter

I was present with Ayatollah Khamenei during one Qur'an recital circle when Mr. Saidiyan, a well-known reciter, recited a couple of

verses. So when Mr. Saidiyan went to see Sayyid, as it is customary that after the recitation the reciter greets him, he said to him

"You missed a particular pause in your recitation!" After the circle, Mr. Saidiyan told me, "I think the Sayyid may have made a mistake, I was very thorough in my recitation and find it very hard to believe that I made a mistake." I said to him, "It is not possible for

the Sayyid to make a mistake, do you have a Holy Qur'an on you?" He brought out his pocket Holy Qur'an and opened it on the recited

verses; we saw that Sayyid Khamenei was correct and that he had analyzed the recitation of Mr. Saidiyan very accurately and pointed

out his mistake

ص: ۱۰۴

After arriving in Iran for the first time, Shahat said in an interview that he had studied melody and music specifically for two years. Just from listening to him Sayyid Khamenei was able to understand this issue. This indicates that he has proficiency and expertise in all of the Qur'anic skills

Being familiar with most of the Reciters and having their Recordings

Radio Qur'an was established by Ayatollah Khamenei and
man- 64 ager of the station one day said to me, 'Once when I
went to visit

Sayyid and he said to me, "Why do you not broadcast the
record- ings of Kamal Yusuf?" This caught me by surprise as I
wondered

from where he heard about Kamal Yusuf?' I i.e. Saadat Fatimi
said to him, "Don't be surprised my dear friend! Even before
the victory

of the Islamic revolution he was familiar with many of the
Qur'an reciters and owned their recitation recordings." 'I was
-one of the first people before the revolution who would re

cite in the new, Egyptian way. If only ten people knew the
Egyptian method, I was one of them. However, I was not aware
of Musthapha Ismael. Until one day Sayyid said to me, "Is it
not unfortunate that you do not read like Musthapha Ismael?"
He then gave me the au- dios of this reciter and it was from then
that I became familiar with

ص: ۱۰۵

interested in the Holy Qur'an, he would make numerous
references. He even once said to me, "One of my wishes is that
our people get

so attached to the Holy Qur'an and understand it so well that
they fill the masjids in order to listen to the recitation of a
Qur'an reciter

the same they fill it when an orator delivers a speech for them.”
In explaining how Sayyid Khamenei always emphasized the
-na

ture of recitation said, ‘Before the victory of the Islamic
Revolution, Qur’an recital circles were held in Mashhad in his
presence and it

was because of this that Mashhad became known as the capital
of Qur’an reciters. He advised me that in addition to using the
-recita

tions of teachers such as Minshawi, Ali al-Banai and Abdul ۶۳
Basit, the recitation of Musthapha Ismael should also be used
,and followed.’ Saadat Fatimi then added

In his speeches and commentary classes in Mashhad, the Su- ‘
preme Leader would always have a good Qur’an reciter recite
before his classes and speeches. This shows the importance that
,he gave to Qur’anic activities

Expertise in all Qur’anic Fields

Before Shahat Anwar arrived in Iran, Sayyid Khamenei said in
a gathering that he was a remarkable musician, even though he
had never met him and only knew of him from his audio
.recordings

ص: ۱۰۶

A Good Ending: Quoting a few Qur’anic Accounts as narrated by Saadat
Fatimi

Hajj Sayyid Murtadha Saadat Fatimi, the great teacher, servant,62 memorizer and renowned reciter of the Holy Qur'an is someone

whose Azan and Qur'an recitation in one way or another has reached the ears of nearly everyone; be it via the radio or television, or the minarets of the Ghoharshad Masjid. What follows are brief accounts of his with Sayyid Khamenei, as every one of them contain subtle

and precise points which enhance the spiritual and intellectual .posi- tion of the Supreme Leader

The Wish for the Society's Affinity with the Holy Qur'an

While indicating the Qur'anic zeal of Sayyid Khamenei, Saadat Fatimi recalls, 'I do not know of any speech in which he failed -to re

fer to the Holy Qur'an, even when speaking to people who were not

ص: ۱۰۷

Quranic Leader order to find the proper solution from it. Place the ointment of

the Holy Qur'an upon the ailments of your soul, existence and being and by it cure yourselves. This notion requires that the The existence of this (۱)'environment becomes a Qur'anic one outlook concerning the Holy Qur'an in the

thought of Ayatollah Khamenei resulted in him referring to the verses of the Holy Qur'an in many of his statements after becoming the

Supreme Leader. This is a clear sign that the path chosen by him to progress the Islamic revolution is one identified by the Holy Qur'an

and Prophetic tradition. 61 Instances can also be found where his entire thought process can

be conformed to that of the Holy Qur'an; however, that is a very detailed discussion that is beyond the scope of the present discussion. In the next section, accounts of one of his close associates and friends are narrated. They aim to serve as a confirmation of what

has been mentioned previously

ص: ۱۰۸

statement in a meeting with Qur'an reciters ,۲۰۰۳/۱۰/۲۳ - ۱

we move forward the more we will acquire. Today the cure for the Islamic nations is this; the start and straight path is the

In a meeting with reciters of the Holy Qur'an (۱). Holy Qur'an in 2003, he again

stressed on the Holy Qur'an being the solution for the hardships and weaknesses of the Muslim World and said, 'My dears! Know that today the Islamic World is in need of the

Holy Qur'an. The verses of Surah Ale al-Imran, Surah Baqarah, Surah Anbiyah and Surah Ahzab contain solutions to the problems that are currently being faced in the Muslim world and it is this that makes the belief of an individual firm and strong; enlightens his knowledge and foresight; brings his life force into the arena and uses it. It is at that time that the society, with the above characteristics, moves forward and also gains motivation. When the will of the society becomes strong, -no enemy can force themselves on it; not external ones or internal ones such as lethargy, laziness and idleness. We have in a tradition that the one who recites the Holy Qur'an places the cure of the Holy Qur'an upon the ailment of his heart, for it is in this way that we do not only recite the Holy Qur'an in order to achieve fame or to pass the time, but rather to read it in

ص: ۱۰۹

۱- ۲۰۰۰/۱۰/۳۰, at the closing ceremony of the

International Qur'an Competition

Today philosophical and intellectual schools of thought of the world have stagnated in dealing with humanity. Believe me that the social theories of this world are null when it comes to dealing with man and will never find solutions. Was it not Marxism that was defeated and destroyed? The western

theories will meet the same end. The reason for their stagnation is that even though in the West they have information, money and a powerful system, they do not have prosperity

tranquility and peace of mind and heart. So their prescription is an invalid prescription; a damaged one. However, the 59

Qur'an and the religion of Islam gives people knowledge, sustenance, honor and tranquility. "It is He who sends down tranquility into the hearts of the faithful that they may en

Allah sent down his tranquility upon His"^(۱);hance their faith

Prophet and upon the faithful and made them abide by the word

In addition to the pleasures of this world, ^(۲).of Godwariness

physical wealth and power of knowledge, Islam also provides tranquility and peace that has been experienced during the course of history. It can also be experienced now. In the Islamic

-Republic of Iran we have taken a small step to

wards this; its effects and bounties can be seen and the more

ص: ۱۱۰

۴۸:۴ - ۱

۴۸:۲۶ - ۲

of this revolution. Creating a system which is based on religion and in which the identity, goals, characteristics, actions and interactions - with the people - of the officials are based

on religion is one of the greatest manifestations of acting on the Holy Qur'an. We should engage in Qur'anic construction and we should carry out the main tasks in this framework so

that our build up will be Qur'anic in the real sense of the word and so that our individual, managerial, organizational, political

and international behavior and our behavior in the educational system - including universities, research centers, Islamic sem-

58

inaries and all other educational centers - and inside the family will be based on Islam. When will this be achieved? It will

be achieved when we become familiar with Qur'anic concepts in a correct way. This is something that can be achieved with

this great Qur'anic movement - whether launched by women or men. This is the direction which Qur'anic research should

During the closing ceremony of the (۱)'move towards International Qur'an Competition in 2000, Sayyid Khamenei stressed that the social theories of

the World were not the solution for people's needs and that, rather it is the Holy Qur'an which shows the correct path

ص: ۱۱۱

۲۰۰۹/۱۰/۲۰ - ۱

who stray from His way, "and, "He knows best those who are guided

who stray from His way, “and, ”He knows best those who are (۱).(۲)’guided

In 1991, in a meeting with Qur’an reciters, he stressed upon the need for the society to give importance to the Holy Qur’an, he ,said

I am of the opinion that the Holy Qur’an must be the core of ‘ societies. A divine community must eventually become conversant in the Holy Qur’an in such a way that when they hear the recitation of it from you they understand it immediately. You must be able to climb atop the pulpit in a gathering and people must shed tears when you recite the verses of the Holy

Qur’an; this is what we want (۳)’ ۵۷

In a meeting with female Qur’an researchers in 2009, he indicated that the officials of the system must make their goals, -char

acteristics and decisions based on religion, which the very essence of acting of the Holy Qur’an, ‘The society must become molded with the Holy Qur’an, its concepts are not merely information but are concepts for daily

life. The system of the Islamic Republic is a religious system -of which one of its greatest pillars is the practical implementa

tion of the Holy Qur’an, which has ensured the safeguarding

۱-۱۱۷:۶

۲- Tarh Kulli Andishe ye Islami, Lecture Eleven

۳- in a meeting with Qur'an reciters, ۱۹۹۱/۰۴/۱۱

this is what is wanted and expected from our societies; it is then that the "Blossoming of the Holy Qur'an" occurs. Imagine if in our country we had 10 million, 15 million people, men

and women, who were competent in the knowledge of the Holy Qur'an, how great that would be! They will always have the -teachings and advices of the Holy Qur'an constantly fol

lowing through their hearts and minds; this will create a firm nation. Fortunately, the potential for this exists. Today the will and resolution of our nation is for this strength and it is in this

way that that Qur'anic society will come into existence and we He then mentions (۱)'56 hope, God-willing, that this is the case in the book Tarh Kulli: 'It is essential that today we refer to the Holy Qur'an. The first

condition of this, however, is that we must understand it. Do we have certainty that those ways, means and methods that have produced and recommended for the lives of people are

the correct ones? We do not, "and they do nothing but surmise." They wish to manage the livelihood of the people and the society with estimates, theories and hypotheses. However, Allah (swt) manages the affairs without anyone's theory; he guides people to the right course with a divine text, with true

and real knowledge, "Indeed your Lord knows best those

۱ - ۰۲/۰۸/۲۰۱۱

Quranic Leader The position of the Holy Qur'an in the Thought of Ayatollah Khamenei

Point

Ayatollah Khamenei was always focused on the establishment of Islamic societies whose complete structure was founded on the

teachings of the Holy Qur'an. 55

The first step is to protect the Holy Qur'an; firstly the Holy 'Qur'an must be protected, therefore a protector of the Holy

Qur'an must be one who recites it continuously, otherwise this protection of it will be lost. Secondly, this protection of it must lead one to pondering upon the Holy Qur'an, as in reality this

is the case. In that manner that you repeatedly recite and repeat from memory the verses of the Holy Qur'an grants you an opportunity to think and concentrate on it.' 'However, an attachment to the relevant commentaries that

have been written on a particular verse is also very necessary.

When the Holy Qur'an is protected and an attachment is also

,gained with its commentaries, in addition to concentration

We thank Allah (swt) for giving us the opportunity and privilege to begin the Month of Ramadhan of this year with this Ayatollah Khamenei was present in (۱) blessed Qur'an circle, this gathering for a few hours

listening to the recitations of the Holy Qur'an and then at the end he delivered a speech on the topic of the Holy Qur'an and in this way

it shows the importance he gives to these gatherings and circles.

54

ص: ۱۱۵

Statement at the Qur'an Circle ۲۰۱۴/۰۶/۲۹ - ۱

since 1981 and is hosted by the Awqaf and Welfare Organization of Iran in Tehran. It is attended by many reciters and memorizers of

.the Holy Qur'an from all around the World

From its very onset this competition, Sayyid Khamenei, be it in the capacity as president or even as the Supreme Leader, has made

of this great opportunity to deliver statements in order to use attract the society towards the importance of gaining affinity with the Holy Qur'an and to elaborate on the link between the Holy Qur'an and the Islamic Revolution. He has brought to the fore the distance of the Islamic world from the Holy Qur'an and the necessity of Mus- 53

lim nations and communities to return to the teachings of this divine book as well as giving advice to Qur'anic institutes. Of more importance is that this guidance can, now and in the future, be very influential in opening up ways to expand and establish

.the rich culture of the Holy Qur'an

Quran Circles

The second meeting of Sayyid Khamenei with the Qur'anic Society was this very Qur'an circle which followed on from the first

one which was always held during the Month of Ramadhan. At the beginning of one of these circles, he made reference to the -follow

,ing point

ص: ۱۱۶

Usually his (۱) "I say to Allah (swt), "What beautiful company note was accompanied with a supplication or some

:advice, below are a couple of examples

May Allah (swt) bless you with affinity towards the Holy 'Qur'an' 'Gain an attachment to the Holy Qur'an and ponder (۲) upon it

It is hoped that within the rays of the Holy Qur'an, you will'

(۳) find success and may you remain firm upon its ideals

Visitation of Qur'anic Institutes

Throughout the years following the victory of the Islamic ۵۲ revolution, other facets of his attention to the Holy Qur'an have come to the fore of which are as follows

International Qur'an Competitions

One of the most praiseworthy Qur'anic activities that occurs in the Islamic Republic of Iran is the organizing and holding of an international Qur'an competition. This competition has been held

ص: ۱۱۷

۱- ۱۹۹۹/۰۵/۱۷

۲- The note written in the Holy Qur'an given to the child of

Martyr Sayyad Shirazi

۳- The note written in the Holy Qur'an gifted to Armita Rida

Nejad at her coming of age ceremony

.Nahj al-Balagha, Sahifah al-Sajjadiyyah and Mafatih al-Jinan

Public Relations

The correspondence of the people is another instance where the zeal of Sayyid Khamenei can be seen. In replying to letters, some of the advices that he has given are as follows

‘Acquaint yourself with acts of worship and the Holy Qur’an.’ ‘

‘My dear students! Your memorization of the Holy Qur’an has

made me very happy.’ ‘Know the true value of memorizing the

Holy Qur’an.’ 51 ‘Put effort into memorizing the Holy Qur’an.’

’ ‘Acquaint yourself with the Holy Qur’an and ponder upon it

’. ‘Count the affinity with the Holy Qur’an as a great blessing’

Gifted Qur’ans to the Families of the Martyrs

One of the activities of Sayyid Khamenei during his presidency was gifting copies of the Qur’ans to the families of the martyrs. This activity continued even after him becoming the Supreme Leader. At the end of the gifted Qur’ans, he would write a note ,saying

‘I have been writing in Qur’ans like this for nearly seventeen years and taking them to the homes of the martyrs. With the hope of writing my name next to the name of the martyr and

ص: ۱۱۸

tended to until 1993, by order of Sayyid Khamenei, a board of trust-ees for the project of acquiring a Qur’an for the Islamic Republic of

Iran was formed with the following goals

In 1991, in a meeting with members of the Dar al-Qur’an Karim Organization, he mentioned the importance of having a correct

script for the Holy Qur'an. However, this subject remained unattended until 1993, by order of Sayyid Khamenei, a board of trust

ees for the project of acquiring a Qur'an for the Islamic Republic of Iran was formed with the following goals: 1. The printing and publishing of a Qur'an specifically for the Islamic Republic of Iran that in addition to its correctness should also possess defining qualities 2. Compiling the fundamentals for a correct script 3. Presenting a prototype to be followed in future publications of the

Holy Qur'an and to prevent the existent common mistakes from occurring

Constantly reading and researching in the fields of script, script technique, science of recitation and writing of the Holy Qur'an

Directly and indirectly publishing and distributing the Holy Qur'an 6. Completely overseeing all publications of the Holy Qur'an

This institute, from 1997 up until 2015, in partnership with 71 publishers, has printed over 25 million copies of the Holy Qur'an.

Furthermore, this institute is also responsible for the printing of

ص: ۱۱۹

of Iran Broadcasting Corp., it was decided that a council be formed to take responsibility for the policy-making, overseeing, guidance

and advancement of programs related to the Holy Qur'an,
.Azan, supplications and religious melodies

Establishing the Center for the Publication and Distribution of the Holy Qur'an
of the Islamic Republic of Iran

One of the pressing needs of the Islamic Republic after the
victory of the Islamic revolution and in order to expand the
culture of the Holy Qur'an was to create a means for the
publication of Qur'ans 49 with correct script and diacritics. The
first step in promoting the

culture of the Qur'an was to publish and make it available.
During the era of the oppressive regime, Qur'ans from Mumbai
were used

in the public schools, due to the certainty in their correctness.
In his biography titled Sharh Ism, Sayyid Khamenei says the
following

regarding that era, 'It can be said that the Qur'ans which came
from India were one of the most correct. Qur'ans from India
and Egypt

were correct. In contrast, the Qur'ans that were published in
'Iran were very erroneous

In 1991, in a meeting with members of the Dar al-Qur'an Karim
Organization, he mentioned the importance of having a correct
script for the Holy Qur'an. However, this subject remained
-unat

the responsibility of the reciters, teachers and the likes of you. The coming together of them all, their planning, becoming negligent of

one of them etc. is all the work of a central structure of which, in my opinion, Radio Qur'an is one of these important activities (۱).that must be established

Forming the Supreme Council of the Holy Qur'an

Until 1991, the recitations of the Azan and other religious recordings which were broadcasted were chosen by the personnel of

the relevant broadcasting station. This led to weak and ۴۸ unworthy recitations being broadcasted at times by the personnel, this was

due to the lack of experience and knowledge about this subject.. After receiving reports on the then unorganized conditions, Sayyid

Khamenei issued an order on the 8th of October 1991 for the for- mation of a council to oversee to recitations and recordings. This

council was given the name, 'The Supreme Council for the Holy Qur'an' (Shura A'li Qur'an). Some of the reasons why he formed

this council are as follows, 'By paying attention to the importance of the Holy Qur'an, the positive effect it has on the Islamic society and

then with the necessity to broadcast correct and enjoyable Qur'anic recitations and other religious recordings from the Islamic Republic

ص: ۱۲۱

۱- Meeting with officials from Radio Qur'an (۱۳۱/۰۱/۱۹۸۵)

of a Qur'anic radio station which could be accessed by the general public throughout the country was a great step towards promoting

.Qur'anic culture amongst the society

When he met the manager and workers of this station, he stressed upon the importance of focusing on the Holy Qur'an and said, 'You

must know that the Radio Qur'an is not merely a Qur'an program, but a Qur'an Radio. There is a difference between a program on the

radio and Qur'anic radio. You must accept the difference between the two and you must not make the mistake of thinking that they

are one and the same; even though it is good for it to be a Qur'an 47 program, it is good for a person to listen to the -Qur'an for ten min

utes in the morning or to play the Qur'an for fifteen minutes, how- ever, this is not what is intended.' 'In order to work with the Holy Qur'an, a special effort is needed

from us in all areas and I have spoken to some of my colleagues a while back in this regard, that at least let us establish one Qur'anic

institute, a committee or an organization in the country that will focus on the teachings of the Holy Qur'an that, God-willing, if the

brothers put in the effort in order that this can be set in motion. We need this, maybe we need tens of activities related to the Holy

Qur'an that must be done. Some of these are the responsibility of the government, some are the responsibility of the scholars; some

are the responsibility of the individuals of this nation; some are

ص: ۱۲۲

Founding of Radio Qur'an

The Islamic Republic Newspaper reported that the founding of Radio Qur'an was done on the 13th of February 1984. The headline of

the report was a statement from the president of the time, Sayyid Khamenei which read, 'One of the blessings of this Ten days of Fajr

was the beginning of the Radio Qur'an broadcast.' The report then continues, by mentioning a part of an interview

that was conducted with the manager of Radio Qur'an about its founding, 'The idea to create such a radio station was recommend- ed to us by Sayyid Khamenei.' As a result, in

1984, with the recommendation and support of Ayatollah Khamenei, Radio Qur'an was added to the broadcast list of the Islamic Republic of Iran Broadcaster. This station's opening

-co

incided with the Days of Fajr and began with the recitation of Surah Hamd and verses 1-21 of Surah Baqarah by Ayatollah Khamenei

This careful attention to detail of the Leader showed his foresight is expanding the foundations of the Holy Qur'an in the Islamic

society. During the days of resistance he made the Holy Qur'an the axis of his resistance against the tyrannical system; after the

victory of the Islamic revolution he also saw the advancement of society and progress of the country, and the more Qur'an

-orien

tated the individuals of society became. So naturally, the founding

ص: ۱۲۳

Accomplishments in the Field of the Holy Qur'an

Point

One of the most important and effective activity that Sayyid Khamenei performed before the victory of the Islamic Revolution

were these very commentary gatherings and sessions as mentioned 45 above

After the victory of the Islamic revolution, Ayatollah Khamenei still maintained his previous motivation and in addition to continuing his commentary classes and sessions, he accomplished the following with regards to the Holy Qur'an: Founding of Radio Qur'an

forming the Supreme Council of the Qur'an, establishing the Center for the Publication and Distribution of the Holy Qur'an, Public

Relations, gifting Holy Qur'ans to the families of the martyrs and regular visitations to Qur'anic institutes. Below is a brief synopsis of these activities

ص: ۱۲۴

a government and it is in the Madani Surahs that these issues are discussed more frequently

[Tafsir Surah ye Bara'at](#)

If we want this society that is based on the revolutionary principles and which follows the revolutionary path to remain until the

Day of Judgment, we must enliven the action of enjoining good and forbidding evil within it; meaning that every individual within the

society is responsible for its protection and we say, "O Muslims! O 44 Believers! It is you who must keep the general -and specific teach

ings of Islam alive! You are all responsible for it.” This book is the newest work of the Inqilab Islami Publishers. It contains the commentary of Sayyid Khamenei which he delivered to seminary students from mid-1972 until about February 1973; it .was published in April 2018

ص: ۱۲۵

Tafsir Surah ye Mujadalah

This book is the edited version of his classes on Surah Mujadalah. These classes were held during his time as -president and were de

livered to the officials and workers of the presidency. They were delivered in seven sittings from the 7th of May until the 2nd of

June 1982. In these sessions all twenty-two verses of this Surah were discussed and commentated on. In explaining why he chose

this Surah and the one's that followed, he said, 'The reason for me choosing this specific place is because the Surahs that appear in the

th and 29th part of the Holy Qur'an are usually Madani ۲۸ Surahs 43 i.e. they are those Surahs which were revealed to the Holy Prophet (sawa) in Madina and concern the establishment of an Islamic gov- ernment, like our current predicament. The types of issues and cir- cumstances that are relevant to a society after the formation of an Islamic government are very different to those that related to them during the era of resistance and

before its formation; just as you are seeing currently within our own society. Today you are witnessing a matter that before February 1979 was non-existent; not mentioned. In those days you had issues that today are not relevant to you. For example, the issues of hypocrisy

and hypocrites, social justice, government, Jihad and tens of other issues like this that only become relevant after the establishment of

ص: ۱۲۶

Revised Edition of Tarh Kulli Andishe ye Islami dar Qur'an

This book was published for the first time by Sahba Publications in 2012. The contents are the transcripts of the audio recordings

of those classes that after being reviewed, codified and edited was made available to the public. It must be noted that this book, in comparison to the one that was published before the victory of the Islamic revolution is more complete and has far greater contents. This book has been republished on numerous occasions and even though these speeches

were given nearly forty years ago, they are still sought after ۴۲ by many readers

Maruri bar Mabani, Ravish va Qawaid Tafsiri dar Tafsir Surah Tawbah

During the period before the victory of the Islamic revolution, Sayyid Khamenei commentated and discussed Surah Maidah, Surah Infal, Surah Tawbah and parts of Surah Yunus. From

amongst these lessons, it was the commentary on Surah
-Tawbah that was pub

lished. The contents of this book was researched and analyzed
by a group of scholars, who extracted from it the methodology
and prin- ciples of commentary that Sayyid Khamenei used and
was printed

in another book consisting of around 120 pages

ص: ۱۲۷

volume book i.e. until verse 182 of Surah Baqarah. This
translation was translated sometime before the victory of the
Islamic revolu- tion and it was supposed to be published
together with the other

translated volumes of this commentary that was completed by
Dr. Muhammad Mufattih and Hujjati Kermani, but this was not
feasible

due to some reasons. This translation was not republished after
1984. One of the merits of this work was the overlapping of
-theolog

ical discussions with those of a socio-political nature. In this
trans- lation, wherever he saw it necessary, Ayatollah
Khamenei would

comment and critique the author and would show the
differences in 41 the jurisprudential and theological standpoints
of the Shia with that of the author's school of thought.
However, he was in agreement on its general standpoints on
theology, jurisprudence, politics, society

and culture. The books that have been introduced above are
–some mere ex

amples that Sayyid Khamenei managed to publish during that
pe-riod

In the next section, books of his that were compiled by differ-
ent organizations by using the audio recordings of his classes
and

published after he became the Supreme Leader will be
introduced

ص: ۱۲۸

worldview which is the foundation and key principle in all
plans, projects, practical thought and ideology of Islam. In the
final segment of the book, the issue of Imamate and Divine

Authority (Wilayah) is attached to the principle of Tawhid. He
views the concept of Wilayah as being the attached to the
Islamic Nation

with one unified law; as it is only possible for that new
worldview, as brought by the Holy Prophet (sawa), to base the
lifestyle of the

community on religious teachings when initially, it was
previously present and realized in the thoughts, habits and
actions of a formed

group. 40 Nevertheless, it can also be assumed that the holding
of these

classes was to develop a pure revolutionary force as a secondary objective

Translation of Tafsir fi Zilal

The main method that the author used in this book was to divide the topics of the verses so that in this way he was able to place them under a single topic heading and give them a specific objective. The author then made efforts to commentate on the verses

with a specific grammatical view and explain the general philosophy of the verse without going into their specifics. Sayyid Khamenei translated the first two volumes of this eight

ص: ۱۲۹

We have sent down the Book to you as a ‘(۱), behind However, it has also commanded (۲)’ clarification of all things us to ponder deeply upon its teachings. Therefore, it is because –of the existence of such an attitude to

wards Islam and its teachings that allowed Sayyid Khamenei to present core values for the establishment of an Islamic system in

his commentary lessons. He would extract and explain Islam and Islamic thought from the verses of the Holy Qur’an and expound

on the fundamental principles of revolutionary thought and abol- ishment of tyrannical systems. He presented these ideas during

his commentary classes in such a manner that the audience ۳۹
them- selves, naturally, reached the conclusion that it was
necessary to

establish a system based upon Islam and its teaching within the
country; as one of his main goals for these classes was to
transfer

the principles of Islamic revolution to the people and society.
This book begins with the chapter of 'Belief (Iman) in the Holy
Qur'an,' as the Holy Qur'an promises the establishment of
divine

law and the dominance of its governance over the world; the
for- mation of an ideal Islamic society, to those believers who
perform

.worthy actions based on belief and iman

The contents are centered on Tawhid or monotheism, as it is
this

ص: ۱۳۰

۴۱:۴۲ - ۱

۱۶:۸۹ - ۲

other social school of thought; they focus upon practical
respon- sibilities and specifically social interactions. So all
-theoretical dis

cussions which are presented in this school of thought, be they intended to order man's life or to provide a goal for it or to provide

a method of achieving that goal, must be analyzed, critiqued and researched

The issues concerning Islamic ideals must be looked at as ۲ being a part of a larger unified corpus. So every element that is seen to

be a part of religion and a pillar of this firm structure must be in conformity and related to the other elements and not something 38

that is alien to it; it is in this way that Islamic issues need to be researched so that a complete and all-encompassing -understand

ing of the principles and fundamentals of religion can be acquired in the form of a comprehensive ideology, that is germane to all

.dimensions of human life

In proving and understanding the principles of Islam, the ۳ original sources must be the point of reference - rather than the

likes and opinions or mental constructs of any person. -until research and investigation becomes truly Islamic, without parts of

research taken and used. In order to fulfill this objective, the Holy Qur'an is the most perfect and complete source that we can

rely upon. 'Falsehood cannot approach it, from before it nor from

ص: ۱۳۱

when by chance they realized that Dr. Mahmoud Ramyaar was also busy compiling both the above mentioned projects and had already published a Farsi Index of the Holy Qur'an and -therefore it was be

.cause of this that their work was brought to a halt

Guftari Dar Bab Sabr

In 1974, his speeches and talks on the commentary of the Holy Qur'an that were delivered at the Karamat Masjid were published

as a book titled, 'Guftari dar Bab Sabr.' This book was then abridged and revised eighteen months after the last talk in the "masjid and 37 was published with the title "Sabr

Tarh Kulli Andushe ye Islami Dar Qur'an

Before every commentary session at the Imam Hasan (as) Masjid, Sayyid Khamenei would give those present a summary of his

discussion. At the beginning of November 1974, these summaries were collected, edited, given an introduction and published as a book

titled, 'Tarh Kulli Andishe ye Islami dar Qur'an.' In the introduction to the book, three important points regarding Islamic discussions

are mentioned. These points also indicate the line of thought taken by Sayyid Khamenei

Islamic ideals are not merely intellectual concepts, but like ۱

any

ص: ۱۳۲

sessions and lectures, was the authoring and translating of books focused on this subject. 'Doh Pajuhish ye Qurani,' Guftari dar Bab

Sabr' and 'Tarh Kulli Andishe ye Islami dar Qur'an,' are an example of his writings. Another one of these efforts included the translation of the book Tafsir fi Zilal al-Quran of Sayyid Qutb from Arabic to Farsi. Recently, three other books namely, 'Maruri bar Mabani

Rawish wa Qawaid Tafsiri,' 'Tafsir Surah ye Mujadalah' and 'Tafsir Surah ye Bara'at' have been scripted from the audios pertaining to

these particular sessions and have been published by Inqilab Islami Publications. What follows is a synopsis of the above titles. 36

Doh Pajuhesh ye Qur'ani

The canceling of the commentary sessions at the Imam Hasan (as) Masjid did not demotivate nor dissuade Sayyid Khamenei from

pursuing research on the Holy Qur'an, and it was in this regard that at the beginning of 1973 he made the decision to write two
-re

searches on the Holy Qur'an. One of these researches was to com- pile a lexicon on the Holy Qur'an and the second was to write a Farsi

index on the verses of the Holy Qur'an in order for Farsi speaking individuals to find particular verses in the Holy Qur'an easily without

having to know the root Arabic words. The Verse Index was being compiled by a group of people and continued until ,October 1974

ص: ۱۳۳

Writings and Researches

After his inauguration ceremony in October 1981, Sayyid Khame- nei had an interview with the Iranian Broadcasting Corporation from

which the following can be understood from it, 'Having an under- 35 standing of noteworthy thoughts such as the necessity to manifest

a Muslim identity in the socio-political sphere'; 'the ideals of Islamic governance over the Muslim society' and 'the non- surrender in the

face of non-religious government.' These thoughts slowly found their way into the settings of the seminary students and religious

folk, even though they were very few. However, they were so pro- found that any motivated and free-thinking seminarian .would be- come engrossed with Sayyid Ali Khamenei

This thought and ideal encapsulated his very essence to such an extent that it directed his entire academic and research activities

into defending the Qur’anic Identity of Islam

Another of his Qur’anic activities, in addition to his commentary

ص: ۱۳۴

and lifestyle being the heart of it, coupled with its superior quali- ties over the current modern western civilization, are proofs to this

(۱).claim

ص: ۱۳۵

Nizamsazi dar Nighah Tafsiri Ayatollah Khamenei, Ayni- -۱ Zadeh, Muaddab, Bi-annual academic journal “Mutali’at Qur’an and Hadith”, year 11, vol. 1, Autumn/Winter 2017, pgs. 153-175

is not separated from the success of the society i.e. the success of the individual is dependent on the success of the society and vice

versa. Furthermore, those who follow this type of commentary trend believe that the best solution to the changes and problems –that oc

.cur in a society is referring to the exegeses of the Holy Qur'an

Today a broader type of outlook has caught the attention of (۱)

re- searchers in connection with the commentary of the Holy Qur'an, which is known as a civilizational outlook. In this –commentary out

look, the commentator pays attention to the fields of creating a 33 civilization by searching for the principles and teachings of the Holy

Qur'an in this regard and presents examples of a Qur'anic civiliza- tion together with ways of how to practically bring it about. By examining the opinions and views of Sayyid Khamenei, it

becomes clear that he is a perfect example of this type of outlook. This outlook aims to present an acceptable blueprint in the field of

cultural engineering in order to create advancement; this outlook pays careful attention to the historical exegesis of the Holy Qur'an. The concept of systemization that exists in his –thought and com

mentary; his attention to the subject of a new Islamic civilization

Barrasi Ravish wa Girayish Tafsiri Maqam Mu'azam -۱
Rahbari, Alawi-Mehr, Mu-rawwaji Tabasi, Research Journal
Ulum wa Ma'rif Qur'an Karim, Winter 2009, vol. 9, pgs. 45-
.92

His Methodology of Commentary

Point

Every commentator of the Holy Qur'an indulges in its
commentary based upon a personal approach. The approach
and method of

Sayyid Khamenei is a deductive (Ijtihadi) or comprehensive ۳۲
manner. An ijtihadi approach to the commentary of the Holy
Qur'an is

the extraction and understanding of Qur'anic principles and
laws by making use of original sources and having the ability
-to do so ad

equately. Therefore, if a commentator of the Holy Qur'an
wishes to choose this method of commentary, he must,
technically, have the

ability to use all other methods of commentary in order to
achieve the required conclusion. In addition to methodology,
there also exist

different types of outlooks in the commentary of the Holy
Qur'an. The commentary outlook of Sayyid Khamenei is socio-
political. This

type of outlook that delves into the social ideals of the Holy Qur'an requires a special type of attention as it views matters –such as hu

mankind, guidance and presents the message of the Holy Qur'an from a social viewpoint. In this outlook the success of the individual

ص: ۱۳۷

It can be said that these classes identified other important elements of the Leader's political thought in the directing of the –Islam

ic system in differing arenas during his era of being the (۱).Supreme Leader

The Era after becoming the Supreme Leader

After becoming the Supreme Leader of the Islamic Republic of Iran, Sayyid Khamenei held commentary classes at the –Husayni

yyah of Imam Khomeini (ra) and at his administration offices. Dur- ing these sessions Surah Baqarah was commentated on. A large 31 portion of these sessions contents are not available and that which is, approximately twelve sessions, have been published and can be found at the website Khamenei.ir. It can be understood from these published statements of the Leader that the eighth session of this

series was held on the 12th of October 1991 and the last one .that was published was held on the 27th of May 1992

۱- Barrasi Ravish Tafsiri Ayatollah al-Uzma Sayyid Ali Khamenei, Khawajah, Zeh- ra, Danishghah Ulum wa Ma'rif Qur'an Karim, Danishkhadeh Ulum Qur'ani, Qum, September 2015

The issues of social justice, government, Jihad and many other issues like these become the focus after the establishment of a government. So as these issues are mostly discussed

within the Madani verses of the Holy Qur'an, the verses of this part (28) until the 30 part are mainly Madani, whereas the verses in the 30th part are mainly Makki; we also noticed that this section of the Holy Qur'an was one of those places that was Before the victory of the Islamic (۱) rarely commentated on revolution, Sayyid Khamenei was one of those in the forefront in trying to establish a Qur'anic government and expounded on all segments of it from the Holy Qur'an

to his students in Mashhad. Now with that revolutionary fervor and needs of the time, he would commentate on matters relevant to the

Islamic society after the establishment of an Islamic government. One of the most important features of these classes was the conforming of it with contemporary issues and problems of the society. He would analyze and extract trends from the Holy Qur'an dealing

with the early history of Islam, as well as the sedition of the liberals, hypocrites and the arrogant individuals of the world; ,in addition

concepts such as imperialism, oppression, sedition, hypocrisy .and infiltration consumed a great portion of these classes

ص: ۱۳۹

Statement made on the 7th of May 1982 during his -۱
commentary class on Surah Mujadalah

wards these ideals; however, this is not possible or desirable unless achieved by the society itself. Nevertheless, contemporary history of Islamic thought and resis- tance have shown that when religion intends to rule and the system of society aims to become Qur'anic, reviving some of the concepts results in them being extremely misunderstood or at .times it is nec- essary to leave them on the peripheries

[Commentary Gatherings after the Victory of](#)

Commentary Gatherings after the Victory of

the Islamic Revolution 29 During the Period of his Presidency
Even after the victory of the Islamic revolution and during the period of his presidency, Sayyid Khamenei, just as he did prior to the victory of the revolution, began to hold lessons on the commen- tary of the Holy Qur'an. In March 1982, which was less than a year since he had taken office, he began holding weekly classes at the Presidential Administration Building, especially for the guards of the administration. These classes

started from the 28th part of the Holy Qur'an and as they took place during the early days of the Islamic government in Iran, it was necessary to present discussions based around Islamic governance to the people. In describing his reasons and motivations for holding these classes, Sayyid Khamenei says

ص: ۱۴۰

would explain each of these subjects over a number of sessions. Before his talks, Sayyid Khamenei would always print and -distrib

ute the summary of his speech to those who were in attendance. At the beginning of November 1974, these summaries were collected, edited, had an introduction written for them and printed as a book

'titled, 'Tarh Kulli Andishe ye Islami dar Qur'an

These sessions continued until 1977 and ended when Sayyid Khamenei was arrested and exiled to Iran Shahr. The victory of the Islamic Revolution changed Iran into a firm

base for the ideals of a religious government. This victory was also the first and most important step in creating a Qur'anic society and a new Islamic civilization. The realization of this new Islamic civilization would also not be possible unless the thought and lifestyles

of the Muslims became one with the Qur'an in a systematic way and moved from mere slogans to actions. In reality, Sayyid Khamenei is the extension of the thought and

ideals of Imam Khomeini (ra) and other contemporary revivalists of Islamic thought who believed that it is not possible to establish

Islam in its entirety except through the governance and rule of religious values over all aspects of societal life. Therefore, it is essential that religion must have authority; the governmental process must be based on and be within the framework of religious legislation

and the movement of the society must, in form and action, be -to

ص: ۱۴۱

barriers placed in the way of the Prophets by the wealthy, social elite, clergy and rulers and the stances against illiteracy and -igno

rance were just some of the topics that were mentioned in these gatherings using the verses of the Holy Qur'an. The SAVAK reporter's interpretation of these speeches was the

following, 'Ayatollah Khamenei is describing fundamental revolutionary Qur'anic concepts and in an elusive way is motivating and

encouraging people to stand against social elitism, exploitation and political stifling

On the 26th and 27th of Ramadhan, he gave a speech on the 27 complete authority of the Imam and introduced to the audience the

concept of the divine representative of Allah (swt) with all its conditions and requested from them to think and make a measured and

calculated decision on who the representative of the Twelfth Imam (as) is. This speech of his was so clear that the SAVAK reporter

wrote at the end of his report, “Who is meant by the representative of the Twelfth Imam (as) in this era is Khomeini.” Ayatollah Khamenei had an ingrained belief that the Qur’an was

the complete and perfect source of Islam in which there is no doubt and was also the guide towards resistance against oppression and

solution to man’s social endeavors. Because of this, during the Month of Ramadhan he would present speeches on fundamentals

such as belief, monotheism, prophet-hood and divine authority; he

ص: ۱۴۲

Qur’an, he would translate and commentate on it. This commentary followed the same pattern of him explaining the verses of the Holy

Qur’an by using contemporary matters and social issues. However, his activities in this masjid must have caught the –atten

tion of SAVAK, as they decided to bring these discussions to a close. His final talk at the Karamat Masjid was on the 26th of February

The notes and talks of Sayyid Khamenei from these ۱۹۷۴ commen- tary sessions were collected in a book titled “Guftari ”dar Bab Sabr

(Speeches on Patience).This book was then abridged and revised 26 eighteen months after the last talk in the masjid and was published

.with the title “Sabr” (Patience)

The most Well Known and Important Commentary Gathering

In September 1974, which coincided with the Month of Rama- dan, Sayyid Khamenei would deliver talks on the Holy Qur’an in the

Imam Hasan (as) Masjid during the afternoons. In these talks he would mention revolutionizing concepts and remove the blinds from

the corruption that was found in society to those who were present. The confrontation of the Prophets with the rulers; the opposition of

Islam with oppression and tyranny; the equality of people and that wealth and poverty is not a legitimate criterion of superiority; the

and spoke about the ‘advancement and coming to the fore of truth’ and the ‘eventual stagnation and destruction of falsehood’. He said in this regard, “Throughout the course of history, the divine rule has always

found a way to become dominant and gain victory over corrupt rule.”

At the end of his talks, which were more explanatory than just translation, he would narrate two traditions from which the following

general rule can be extracted: ‘A believer in the face of stormy circumstances must be like a firm branch.’ 25

On the eleventh of Ramadhan (9th of October), he translated and commentated on verses 20 -27 of Surah Infal, whereas on the thirteenth of Ramadhan he decided to discuss verses from Surah Saff. These talks lead to SAVAK releasing an official order centered on

gathering evidence against him in order to prosecute; so his last talk occurred on the 11th of November and was dedicated to the

commentary of Surah Asr

Commentary Sessions at the Karamat Masjid

After less than two months, Sayyid Khamenei transferred his activity headquarters from the Imam Hasan (as) Masjid to the Karamat Masjid.

On Thursday nights, after the recitation of the Holy

and in his thought it was essential to establish an Islamic system of governance. An example of this is that when his classes at the

the Imam Hasan (as) Masjid were canceled, he began holding commentary classes in the Qibla Masjid on Thursday and Fridays in which he discussed the fundamentals of belief. These lessons were attended by over 150 seminary students; however, after threats from SAVAK

.these gatherings were also eventually canceled in June 1973

Re-initiating the Lessons at the Imam Hasan (as) Masjid

In the Month of Ramadhan of the same year, after seeking advice and with the intention of not creating suspicion within SAVAK, Sayyid Khamenei decided that after performing the Midday Prayer in the Imam Hasan (as) Masjid, he would recite verses from the Holy Quran and then translate them. He also at times would allow the youth who were present an opportunity to translate the selected

verses into Farsi if they wished. During these gatherings he would translate and commentate on verses from Surah Al-Imran; however on the 10th of Ramadhan he commentated on verses 130-135 from Surah A'raf. He protected

himself by saying that the goal of the sessions was to only translate the verses of the Holy Qur'an and was not a commentary; it was

in this way that he re-iterated the concepts of truth and falsehood

ص: ۱۴۵

prayers and content himself with explaining Prophetic sayings after the prayer in the Imam Hasan (as) Masjid. He was also allowed to

continue his seminary classes that he had containing some fifteen students

During his final session, he said to those who were present, 'In this week, our discussions will come to an end. However

you should not separate from the Holy Qur'an...all our struggles today are because we do not possess sufficient knowl-

edge of the Holy Qur'an. The Holy Qur'an is the cure of all our ailments. Look at the Qur'an in a detailed and in-depth man-

ner so that you can know its goal and final purpose.' The cancellation of his sessions on the commentary of the Holy Qur'an at the Imam Hasan (as) Masjid did not however stop him from continuing his research into the Holy Qur'an and during the first months of 1974 he made it his mission to author two research

(۱).es about the Holy Qur'an

Commentary Gatherings at the Qibla Masjid

Sayyid Khamenei was never stagnant. Whenever a gathering would be canceled, he would merely organize another one, as he

viewed the system of governance to be illegitimate from its roots

ص: ۱۴۶

These will be discussed in a later section dealing with his –۱
.writings

Mashhad that let us stop our current program for a period of twenty years and all at once focus solely on the Holy Qur'an. I have been giving lessons on the commentary of the Holy Qur'an for nearly six years and in this way the seminaries have been slightly persuaded towards my beliefs. So I humbly request from the management that they do not just merely

give slogans, as they are not beneficial or practical.' The lessons continued in a systematic way with each session

dealing with a verse from Surah Baqarah. In each session a set of verses would be translated into Farsi for the audience and then

commentated on. The commentary of verses 96 and 98 were ۲۲ specifically commentated on, on the 18th of March 1973 and the next session focused on verses 99 to 102 of the above mentioned Surah

During this time, the reports of these sessions were sent to SAVAK by spies, who portrayed themselves as being religious, and were

present in these sessions. After these reports were received by the SAVAK branch of Mashhad, one of the officials posted there saw

no benefit in these gatherings for the system and ordered them to be canceled. These sessions continued until they reached the 109th verse. Sayyid Khamenei was then ordered to present himself to SAVAK

which he did in July of that year and accepted their request to cancel his commentary classes and to only perform the congregational

ص: ۱۴۷

They would sit with their gaze fixed upon sheets of paper on which they would take notes from the Qur'anic lessons of Sayyid Khamenei.

The commentary classes at the Imam Hasan (as) Masjid were scheduled to be held once a week on Friday mornings. -This schedule

continued until 1973. The commentary began on the topic of 'the characteristics of the Jews,' on approximately the 9th of March

with the 62nd verse from Surah Baqarah. The ۱۹۷۳ methodology of Sayyid Khamenei during these sessions was to comment on the

verses of the Holy Qur'an using examples from contemporary times. It was during this time that SAVAK sought an excuse to arrest 21

and prosecute him, so in order to find one; they closely followed his commentary classes and would note down and record anything that

exhibited his political views. However, Sayyid Khamenei was extremely opposed to anything

which would cause these gatherings to be unnecessarily canceled or postponed, even if that reason was a salutation gathering for his

leader Imam Khomeini (ra). It is reported that he said in one of his sessions

I sincerely request from the management to allow me to ‘continue my activities and not cause them to be delayed or postponed. I believe that the most important element that is required in the current environment is the understanding of the Holy Qur'an. I have also told the seminaries of Qum and

ص: ۱۴۸

these classes, SAVAK officials ordered that he must always be accompanied by one or two of their personnel, who would report back

to them about his speeches and activities. In these sessions Surah Maidah, Surah Infal, Surah Bara'at and verses from Surah Yunus

were discussed and commented on

The Imam Hasan (as) Masjid (Mashhad)

In the autumn of 1972, in the Month of Ramadhan, the lessons on 20 the commentary of the Holy Qur'an became a reality in the Imam Hasan (as) Masjid. It was after great insistence that Ayatollah Khamenei accepted the recommendation of becoming the congregational prayer leader (imam) at the Imam Hasan (as) Masjid. Gradually his short talks started to become very popular. A blackboard was even brought

into the masjid in order for him to begin teaching and explaining the concepts of religion. People from all walks of life and social strata would participate in his commentary classes. However, it was the youth who were the most attracted to these classes, as they would fill the outside of the masjid with their bicycles and motorcycles, whilst being inside

listening to the extent that they outnumbered the older generation.

ص: ۱۴۹

and partake in these commentary gatherings. These gatherings were firstly held in Masjid Sadiqiha, which was located in the Sar

Shur Bazaar; however, because of the vast number of participants that these gatherings attracted, it had to be moved to the School

of Mirza Ja'far. This series of lessons, unlike the previous one, was not short lived and went on for a longer period of time.

They were

eventually brought to a close by members of the security forces and unfortunately also the recordings of those gatherings have been

lost and so the contents and material of those gatherings are not known. 19

The School of Mirza Ja'far Commentary Continued

The constant arrests severely disrupted his social and academic programs; after the fifth arrest he became certain that from

amongst his associates there were some who were hired to spy on him and report about his activities to SAVAK. Hence, it was in this

way that the restrictions on him became even tighter, which forced him to pay closer attention towards his speech and actions. After being released for the fifth time in the autumn of 1971, he immediately resumed his commentary classes in the School of Mirza Ja'far, Mashhad, which has now become the Razavi University

However, in April of the following year, after becoming aware of

ص: ۱۵۰

ism and Liberalism and as a result illustrated the depths of Islamic Thought and guided the resistance within the framework that was

set up by Imam Khomeini (ra) and in spite of the opposition faced from the Pahlavi regime, he managed to achieve great successes

with his endeavors. After being released from prison for the third time, his second

commentary series took shape in 1968 at the request of two of his companions who were both from Gunabad and happened to have a

lot in common in addition to history together

They were Sayyid Rida Kamyab and Muhammad Baqir Farzaneh. 18

During their travels with Sayyid Khamenei, even though very short, they became acquainted with his knowledge and social-political thought and found him a person worthy of learning from. They both

approached Sayyid Khamenei and insisted that he began a general class, other than the usual classes, on topics such as commentary

of the Holy Qur'an, theology or ethics

As he had a special fondness to the commentary of the Holy Qur'an, on his return to Mashhad he began giving commentary on

Surah Ma'idah, just as he did in 1964

These classes would take place on a Thursday and Friday and as time went on they became more and more popular. It reached a

stage that pupils, university students and even some businessmen would join the large number of seminary students who would attend

ص: ۱۵۱

sistance - lead to every opportunity which presented itself being used to commentate on the Holy Qur'an. When Sayyid Khamenei

fled to Tehran from Mashhad in 1965, he lived in such a way that would make him unrecognizable. However, a few of his associates arranged a program in order for him to deliver nightly lessons on the commentary of the Holy Qur'an. These lessons occurred in the

Month of Ramadhan. Sayyid Khamenei describes these sessions as follows

These were lively and great sessions, in them I commentated “ on Surah Kahf for my audience.” 17

The Masjid Sadiqiha and School of Mirza Ja'far Commentary Classes

When Sayyid Khamenei was freed after being arrested for the third time in 1967, he took it upon himself to visit the political -pris

oners who were being held in Tehran. Through his links with revo- lutionaries in different cities, he tried to shape the resistance and

activists, and to train a new generation of revolutionaries, especially from amongst the seminary and university students, which

was based upon Islamic thought. He also made great efforts to try and extract the fundamentals of resistance from the Qur'an and

Prophetic traditions as a counter to the materialistic ideals of -Marx

ص: ۱۵۲

Gathering on the Commentary of the Holy Qur'an before the Victory of the Islamic Revolution

Ayatollah Khamenei held a total of nine series on the commentary of the Holy Qur'an before the victory of the Islamic Revolution.

What follows is a chronological explanation of those gatherings.

The First Commentary Series at Payin Khayaban

Ayatollah Sayyid Ali Khamenei began his lessons on the commentary of the Holy Qur'an in the year 1964 at the request of some

of the residents of Payin Khayaban, which he accepted under certain conditions. Accordingly, after being released from prison for the second time, he presented his lessons on the commentary on Surah Ma'idah during an entire Month of Ramadhan in the presence

of Mashhad's traders and businessmen. These gatherings were also attended by a small group of scholars who had an interest -in politi

cal issues and would become more famously known as the "Payin Khayaban Gatherings

Commentary Whilst Being Pursued

The pressing need to spread and propagate the teachings of the Holy Qur'an - even during the most difficult conditions of the -re

ص: ۱۵۳

these constant changes. It was this idea that was strengthened on the basis of returning to the Holy Qur'an and resulted in what was

known as the "Peak of Piety". These activities of Sayyid Khamenei and those of the other activists were all being monitored by the SAVAK and as a result of the prevailing conditions of that time; all of his speeches and gatherings were attended by members of SAVAK who would then make a report concerning that particular speech. It was because of this that Sayyid Khamenei in explaining the restrictions he had in presenting

his material to his audience has said: 15

Material that I thought would be detrimental to the regime and "system would be presented without making any reference to the

actual system. Also the system was never insinuated or hinted
".at in anyway

In this manner, because of the all the spying and snitching,
Sayyid Khamenei was detained on numerous occasions. Before
the victory

of the Islamic Revolution, he was arrested no less than six times
.by SAVAK and placed in prison; he was also eventually exiled

ص: ۱۵۴

on the political thought of the Imam, factors such as the Imam's
wisdom and foresight regarding social issues and his deep
-under

standing of Islamic teachings placed him at the forefront of a
great and unprecedented revolution. In addition to this, the
bravery of the Imam, which he inherited as a family trait was
also very significant in this historic movement. The collective
of the Imam's religious- ness, piety, bravery, political insight
and inspiration from the politi- cal thoughts of Ayatollahs
Mudarris and Shah Abadi were all visible within his movement
and it was in this regard that Sayyid Khamenei

saw that all of these factors were gathered together under a
banner 14 known as "Religious Motivation". When the
-revolution, under the leadership of Imam Khomeini, en

tered a new stage in the 1963 and after the attempted quashing
of it by the despotic regime, different socio-political
movements chose to take diverse paths. As being part of the
revolutionaries, Sayyid Khamenei, as well as joining in the

activities of the other revolution- aries, also decided to take it upon himself to lay the foundations of the society's ideology and thought, and it was with this in mind that one of his most effective revolutionary activities was the holding of

gatherings dealing with the commentary of the Holy Qur'an. He made great efforts to try and propose a means of living a pious life in the modern world that would not surrender to the ever changing times. He sought to present ways to counter and manage

ص: ۱۵۵

Exegetical Resistance Activities

The beginning of resistance and choosing commentary gather- ings as one form of it

When the resistance movements began in 1962, Ayatollah ۱۳ Khome- nei was one of the first people to align themselves with -Imam Kho

meini (ra) and one of his first activities was the reproduction and propagation of the Imam's statements. It was during this period

that the political dimensions of Imam's personality began to reveal themselves to Ayatollah Khomeini. With this association with the Imam, many questions arose for

example: how was this political insight of Imam Khomeini formed and applied? Who was it that influenced this political thought of the

Imam? And other such questions to occupy his mind. After pondering on the above questions, he reached the conclusion that other than the immense influence that Ayatollah Sayyid

Hasan Muddarris and Ayatollah Mirza Muhammad Shah Abadi had

ص: ۱۵۶

During his Qur'anic activities he would always stress on Qur'anic awareness being a prerequisite in order to gain an affinity and at

tachment with it. He would also emphasize the necessity of pondering on the Holy Qur'an and making efforts to establish the teachings

of the Holy Qur'an in society. This yearning of his to make the youth acquainted and attached to the Holy Qur'an led to a new chapter in

his activities i.e. "Resistance," in order to cement and form a government based on Qur'anic principles. What follows is a synopsis of his exegetical and research activities. 12

and therefore nothing is guaranteed. Before the victory of ⊗ the Islamic Revolu

tion there were very few well-wishers, they would advise the people while their hearts grieved. Their actions and advices were not ineffective, for every advice affects the heart, but is failed to turn into action. Why? Because the system was an incorrect system, because the direction of the society was towards injustice, inequity, cowardice and immorality.

Direction is very important. The source of any direction begins with the establishment of a system

ص: ۱۵۷

er that these classes be a preliminary in order for people to become

(۱) aware of the concepts of the Holy Qur'an

ص: ۱۵۸

In a speech given in the presence of government – ۱۹۹۴/۰۸/۲۶ – ۱ officials and guests of the Islamic Unity Conference, Sayyid Ali Khamenei said, 'If a government is based upon the foundations of Islam, it would mean that Islam has been applied in a practical manner; however, if Islam only means to have belief and only concerns itself with the actions of the individual within the society and the rule of religion is not established; in such a society Islam and the Qur'an are abandoned. A referent of this appears in the Holy Qur'an. In Surah Furqan the following verse appears, "And the Apostle will say, "O my Lord! Indeed my people have consigned this Qur'an to oblivion."'" It is the 11 Holy Prophet (sawa) who is saying this to Allah (swt), but what does consignment to oblivion mean? For surely it does not mean that the Holy Qur'an, its name and the name of the Muslims would be completely erased. This is not what this consignment means! Rather consigning this Qur'an into oblivion or that it is abandoned means that the Quran exists but is abandoned; it is with us but consigned to oblivion. It means that the Qur'an is recited in a society and has

outward respect and reverence; however its ordainments are not followed and with the excuse of separating politics from religion, government is negated from the Qur'an. If Islam and the Qur'an were not meant to rule and lead, then what was the purpose of the Holy Prophet's (sawa) struggle? From his viewpoint, the creation and establishment of a system based on religion is that very action that the Holy Prophet (sawa) did when he migrated from Makkah to Madina. Till there is no society, there is no system as there is no central authority which can overview the activities of the society

One of his biggest regrets is that he did not partake in the memorization of the Holy Qur'an during his youth; even though in his

later years he was able to memorize parts of the Holy Qur'an, but because he does not see himself as being a memorizer (hafiz) of

the Holy Qur'an it has led to becoming one of his great disappointments.

Sayyid Ali Khamenei began his seminary studies while he was in Grade five. After completing primary school he then entered the

seminary full-time and was present in the advanced jurisprudential classes of Ayatollah Sayyid Muhammad Hadi Milani in the year 1956

He then spent some time in the seminaries of Najaf and Qum and benefitted greatly from the teachers present there. However, while

he was in Qum, he spent most of his time reading, researching and teaching. In 1965, because of an eye ailment that had affected his

father, it was necessary for him to return to Mashhad from Qum in order to assist his father and it was because of this that he once

again found himself present in the classes of Sayyid Milani. He continued attending these classes until 1971. With regards to Qur'an classes, Sayyid Khamenei believes that

merely holding classes to teach recitation is not sufficient, but class of which I was the teacher and reciter. The ⊗-rath students were from the same school as me, some were from Grade 6, whereas the others were from lower grades.

ص: ۱۵۹

Qur'anic Education

Sayyid Khamenei began nursery at the age of four and at the age of five he entered into primary school. Sayyid Khamenei possessed

a good recitation and soon became the school's Qur'an reciter and as a result his recitation found fame even if it was within small vi- 9

cinity. His father, in order to make his sons more familiar with the Holy Qur'an and to learn the rules of Tajwid, requested Hajj Ramadan

Bankdar to teach them. After learning from Hajj Bankdar, Sayyid Ali continued his studies under Mullah Abbas, who was the most renowned teacher of Qur'an recitation in Mashhad at the time, and learned the rules of Tajwid from him

At the age of twelve, Sayyid Ali Khamenei himself began teaching classes on the recitation of the Holy Qur'an and it was from this time

(۱).that his progressive Qur'anic activities began

ص: ۱۶۰

A picture exists on which Sayyid Khamenei wrote on the back of it, '12 years old, Grade 6, Friday after the completion of the Qur'an recitation

the names of the Prophets it was her habit was to give an explanation.' 'In this way I also heard the stories of Prophet ,Musa (as)

Prophet Ibrahim (as) and other Prophets for the first time from my mother; as when she recited verses that contained the names of the Prophets it was her habit was to give an

explanation.' Hence, it was because of having such parents that Sayyid Ali Khamenei from a very young age became acquainted with the Holy Qur'an and was nurtured within its teachings. Therefore, it is this 8

very point that created in him a strong affinity and attachment .to- wards the Divine Revelation

His mother was Khadija Mirdamadi (b. 1914 – d. 1989). She was the daughter of Ayatollah Sayyid Hashim Najaf Abadi.

-After his mar

riage to Bibi Sakina, he went to the city of Mashhad and it was in this city that he partook in guiding the people, explaining the Holy

Qur'an and authoring books. During one of his summers in Mashhad, he held discourses on the exegesis of the Holy Qur'an, based

upon the exegesis Majma al-Bayan in the Ghoharshad Masjid which was well attended by students and non-students alike

Khadija Mirdamadi was a pious, religious and devout lady who was also very knowledgeable with regards to the Holy Qur'an, Pro- 7

phetic traditions (hadith), history and literature. Her knowledge, by reading exegeses of the Holy Qur'an and history books such as

Rawdah al-Saffah, reached such a level that she was able to narrate the stories of the Prophets, Imams and Qur'anic personalities to

her children in an attractive and story-like way. Her recitation of the Holy Qur'an was exceptional. Sayyid Khamenei in this regard says, 'The first beautiful recitation of the Holy Qur'an that I heard came from my mother. We would gather and sit ,around her

while she recited the Holy Qur'an in a very sweet and melodious manner and would then also translate the verses for us

In this way I also heard the stories of Prophet Musa (as), Prophet Ibrahim (as) and other Prophets for the first time from my mother; as when she recited verses that contained

ص: ۱۶۲

A Qur'anic Household

If we wish to understand and examine how Sayyid Khamenei gained an affinity with the Holy Qur'an and its impact and -posi

tion concerning his thought, it is necessary for us to firstly become more aware of his family, as it is the family structure which plays

the greatest role in the upbringing of a person and the forming and materializing of his personality. Ayatollah Sayyid Ali Khamenei was born on the 16th of July 1939 into a religious family in the holy city of Mashhad. His father Sayyid Jawad Khamenei (d. 1986) was from amongst the scholars and jurists of his time. After completing his intermediary in Tabriz, Sayyid Jawad benefitted from many great scholars in the city of Mashhad. He then migrated to Najaf, Iraq in 1345/1926 and was active in the areas of jurisprudence and its principles. He attended and benefitted

greatly from the classes of Mirza Muhammad Husayn Na'ini, Sayyid Abu al-Hasan Isfahani and Agha Zia al-Din Iraqi; he also gained

.permission of ijthihad from the three mentioned scholars

ص: ۱۶۳

introduction

By paying close attention to the lifestyle of the Leader of the Islamic Republic of Iran, Sayyid Ali Khamenei, it is clear that the Holy Qur'an

has great influence in all aspects of his life. This influence is so significant that it can be said that the most critical and important dimension of his personality is that 'Qur'anic dimension' that he possesses

Therefore, it was with the intention of becoming further acquainted with the dimensions of his Qur'anic personality that

the Department of Cultural and Social Affairs of the Awqaf and Welfare Organization have organized the 35th International Qur'an Competition. This present booklet which you

have in your hands titled "A Qur'anic Leader," aims to present information about the Leader's Qur'anic activities over the past seven decades; in addition, it also tries to clarify for us the conformity of his thought with the Qur'an and fundamental Islamic principles

We hope that this humble effort is of benefit to all Awqaf and Welfare Organization

ص: ۱۶۴

ص: ۱۶۵

English

Contents

A Qur'anic Household 6

Qur'anic Education 9

Exegetical Resistance Activities 13

His Methodology of Commentary 32

Writings and Researches 35

Accomplishments in the Field of the Holy Qur'an 45 The
position of the Holy Qur'an

in the Thought of Ayatollah Khamenei 55

A Good Ending: Quoting a few Qur'anic Accounts as narrated
by Saadat Fatimi 62

References 66

ص: ۱۶۶

ص: ۱۶۷

,In the Name of Allah

the All-beneficent, the All-merciful

ص: ۱۶۸